

เราจะสามารถประทับใจประคองและหล่อเลี้ยงศรัทธา
ในความดีไว้ได้อย่างไรในสภาวะที่สับสน เพราะเส้นทางชีวิต
ที่คนทำงานสุขภาพชุมชนเลือกเดินนั้นไม่ได้ไปยวไว้ด้วยกลีบกุหลาบ
ไม่ใช่ทางสายเก่าที่ผู้คนเดินย่ำซ้ำรอยเดินเดิมกันอยู่
ไม่ใช่ทางสายที่ผลิตซ้ำ ความจริงสำเร็จรูปที่เป็นอยู่เดิมให้อยู่กับที่
แต่เป็นเส้นทางที่ต้องบุกเบิกด้วยความเหนื่อยยากและการทุ่มเท

ก่อนโลก จะพานรับ

จัดพิมพ์โดย

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวส.)

อาคารคลังพัสดุ ชั้น 3 ซอยสาธารณสุข 6 กระทรวงสาธารณสุข

ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 02-5901352, 02-590-1498 โทรสาร 02-590-1498

Website : www.shi.or.th E-mail Address : info@shi.or.th

ก่อนโลกจะหากรับ

ความใฝ่ฝันกับคุณค่าและความจริงของชีวิต

หนังสือชุดงานคือความดี เล่ม 5

ก่อนโลกจะพานรับ

ความใฝ่ฝันกับคุณค่าและความจริงของชีวิต

ผู้เขียน

เศกสรรค์ ขวณะดีเลิศ สุพร ยूरพันธ์ อมรรรัตน์ โคตรมุงคุณ
รสสุคนธ์ ชมภูทอง รัตนา ยอดอานนท์

ผู้เรียบเรียง

สมิทธ์ ถนอมศาสนะ

กองบรรณาธิการ

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ คณิศร เต็งรัง ชาติชาย มุกสง ประชาธิป กะทา
ราตรี ปิ่นแก้ว วรัญญา เพ็ชรคง นงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์ มรุรส ศิริสถิตย์กุล
ปารณัฐ สุขสุทธิ วีรวรรณ เสถียรกาล นิคม ขอมสระน้อย วรวรรณ ศรีเจริญ
ธวัชกร อินอุตร ภาวิณี สวัสดิमानนท์

จัดพิมพ์โดย

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.)

อาคารคลังพัสดุ ชั้น 3 ซอยสาธารณสุข 6 กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-1352, 02-590-1498 โทรสาร 02-590-1498
Website : www.shi.or.th E-mail Address : info@shi.or.th

สนับสนุนโดย

- คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายด้านสุขภาพ
(คณะ 9 : การสร้างเสริมวัฒนธรรมราชการสาธารณสุข)
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ (สนย.)

ขอขอบคุณ อภิญญา ตันทวีวงศ์ และคณะ

ISBN 978-974-8102-35-1

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2550 จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ที่ อู่ช่างพิมพ์

ราคา 90 บาท

หนังสือชุดงานคือความดี

ลำดับที่ 1 งานคือความดีที่หล่อเลี้ยงชีวิต

ลำดับที่ 2 ความดีที่เยียวยา : เรื่องเล่ากับการแพทย์ที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์

ลำดับที่ 3 มนุษย์เล็กๆ ในระบบที่ซับซ้อน : ทวงถามความเป็นมนุษย์ในระบบ
สุขภาพ

ลำดับที่ 4 กำลังใจและความหวัง : ความทุกข์ยึดถือของการเจ็บป่วยเรื้อรัง

ลำดับที่ 5 ก่อนโลกจะพานรับ : ความใฝ่ฝันกับคุณค่าและความจริงของชีวิต

ลำดับที่ 6 หุ่นส่วนความดี : ศักยภาพพร้อมกันกับการทำงานสุขภาพ

ลำดับที่ 7 ฟ้าหลังฝน : สร้างคุณค่าใหม่ คืบหน้าให้สุขภาพชุมชน

คำนำ

หนังสือชุดงานคือความดี

ผู้คนโดยทั่วไปใช้ชีวิตส่วนใหญ่ไปกับการทำงาน หลายคนต้องกลักริ้นผื่นทนกับความเบื่อหน่ายและรู้สึกแปลกแยกกับการทำงานที่ตนไม่เห็นคุณค่า งานไม่ได้มีความหมายมากไปกว่าการหารายได้เพื่อความอยู่รอดและเพื่อความมั่นคงของชีวิต หลาย ๆ คนต้องกัดฟันทำงานเพราะกลัวตกงาน ทั้งที่เกลียดและเบื่องานที่ทำอยู่อย่างมาก

งานจึงกลายเป็นเรื่องน่าเหนื่อยหน่ายที่ผู้คนต้องซังกะตายทำไปวัน ๆ

เมื่อเลิกงานจึงต้องหาทางแก้ความเบื่อด้วยการไปกิน ไปเที่ยว หรือไม่กี่หนีไปสปา ไปอาบน้ำแร่แช่น้ำนม เรียกว่าหนีไปจากโลกแห่งความจริงไปเป็นเจ้าหญิงมีคนมาเตรียมน้ำลอยดอกไม้ให้อาบ มีคนรับใช้มาล้างเท้า ขัดผิว หรือนวดน้ำมันให้ เพื่อจะได้พอมีแรงกลับไปกัดฟันทำงานที่น่าเหนื่อยหน่ายต่อไป

สำหรับผู้คนที่ยังมีศรัทธาในความดีอยู่บ้างก็ต้องหาโอกาสใช้เวลาว่างในวันหยุดจากงานไปทำบุญหรือบำเพ็ญศาสนกุศล เพื่อทำความดีไว้เป็นมงคลของชีวิต

เรียกว่า ต้องว่างเว้นจากการงานจึงมีโอกาสไปทำความดี

งานกับความดีได้กลายเป็นคนละเรื่องกันโดยปริยาย เป็นเส้นขนานที่แทบจะไม่เคยมาบรรจบกันในชีวิตของคนส่วนใหญ่

แต่เรื่องราวที่ท่านจะได้อ่านในหนังสือเล็ก ๆ นี้เป็นตัวอย่างเล็ก ๆ ของคนที่ถือเอาการทำงานเป็นโอกาสของการทำความดี

เป็นเรื่องของคนเล็ก ๆ ที่ไม่มีอำนาจตำแหน่งหรือยศถาบรรดาศักดิ์อะไร แต่เป็นคนเล็ก ๆ ที่มีจิตใจที่ยิ่งใหญ่ ควรแก่การเรียนรู้และเชิดชูไว้เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้คนทั้งหลาย ไม่เฉพาะเพียงสำหรับบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น

คนเหล่านี้ทำงานให้บริการดูแลรักษาสุขภาพในระดับครอบครัวและชุมชนหรือที่เรียกว่าบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ซึ่งถือกันว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาระบบสุขภาพ เพราะบทเรียนจากการปฏิรูประบบบริการสุขภาพทั่วโลกมีข้อสรุปตรงกันว่า การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้านั้น นอกจากจะต้องใช้มาตรการทางการเงินหรือที่เรียกว่าการปฏิรูประบบการเงินการคลังของภาคสาธารณสุขแล้ว ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือ ต้องสร้างระบบการดูแลรักษาสุขภาพในระดับปฐมภูมิให้เข้มแข็งด้วย

แต่พอพูดถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิซึ่งเป็นการดูแลรักษาสุขภาพในระดับครอบครัวและชุมชน คนส่วนมาก (รวมทั้งหน่วยงานและผู้บริหารระบบการแพทย์ส่วนใหญ่) มักไม่เห็นคุณค่าและไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

ส่วนหนึ่งเพราะเห็นว่าเป็นบริการสุขภาพเบื้องต้น เป็นการแพทย์พื้น ๆ ไม่ใช่ “การแพทย์ขั้นสูง” ที่วิเศษวิโส ไม่มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษหรือเทคโนโลยีล้ำสมัยที่น่าตื่นตาตื่นใจ หรือทำเรื่องอัศจรรย์ทางการแพทย์ได้

คนทำงานเหล่านี้จึงเป็นเหมือนคนขายขอบที่ไม่มีวาสนาบารมี ไม่มีปากมีเสียง และไม่มีอำนาจต่อรองอะไร ทั้งงบประมาณที่ใช้ทำงานก็มี

ให้อย่างจำกัด ช้าในทางวิชาชีพก็ไม่ได้มีเกียรติหรือศักดิ์ศรี แต่ต้องทำงานที่หนักและเหนื่อยยาก

ในสถานการณ์ที่ชวนให้ท้อแท้ยู่นี้ กลับมีผู้คนตัวเล็ก ๆ จำนวนหนึ่งกำลังทุ่มเทชีวิตจิตใจให้การดูแลรักษาสุขภาพของผู้คน รวมทั้งคนเล็กคนน้อยและคนด้อยโอกาสในชุมชนอย่างไม่ย่อท้อ

ไม่ใช่เพียงแค่ทำไปตามหน้าที่ที่ถูกมอบหมาย แต่เป็นการทำด้วยหัวใจที่อ่อนโยนต่อความเป็นมนุษย์

เรื่องราวในหนังสือเล่มเล็ก ๆ นี้ เป็นตัวอย่างของคนเหล่านี้ ที่อาจมีอยู่อีกมากมายโดยที่ไม่มีคนรู้จัก

ตรงข้ามกับที่มักเข้าใจกันว่า บริการสุขภาพระดับครอบครัวหรือชุมชนเป็นบริการเบื้องต้น เป็นการดูแลรักษาความเจ็บป่วยต่าง ๆ ที่ไม่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเหมือนการรักษาโรคที่ยากและซับซ้อนในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ แท้จริงแล้วบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะต้องใส่ใจกับสุขภาพในหลายมิติ ทั้งทางกายหรืออวัยวะ ทางจิตใจหรืออารมณ์ ความรู้สึก ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ

การดูแลที่ใส่ใจกับหลายมิติให้มีความเหมาะสมลงตัวเป็นศิลปะที่ไม่ใช่จะทำได้แบบง่าย ๆ หรือลวก ๆ

หากดูความเจ็บป่วยแค่มิติเดียว เช่นมิติทางกายภาพหรือมิติของอวัยวะ ผู้ป่วยด้วยโรคเดียวกันก็อาจมีพยาธิสภาพเหมือนกัน และให้การรักษาเหมือน ๆ กันได้

แต่หากพิจารณาจากหลายมิติของสุขภาพผู้ป่วยหรือคนไข้แต่ละคน จะไม่เหมือนกันเลย

การดูแลที่ต้องใส่ใจกับสุขภาพในหลายมิติ จึงไม่มีคำตอบตายตัวหรือสำเร็จรูปที่ใช้ได้กับทุกกรณี

การเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนหลายมิติ จึงไม่ได้จากการ
ท่องสูตรการรักษา แต่ต้องเรียนรู้จากกรณีศึกษาที่หลากหลาย ไม่ใช่เรียนรู้
เพื่อลอกเลียนวิธีการ แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อเอาแบบอย่างไปคิดต่อและ
ประยุกต์ใช้ในบริบทของแต่ละกรณี

เพราะการดูแลสุขภาพความเจ็บป่วยของมนุษย์ไม่ใช่การตัดเส้นโหล
ที่ตัดแบบเดียว ขนาดเดียวให้ทุกคนใส่

ที่สำคัญเรื่องราวเหล่านี้ให้ทั้งแง่คิดและแรงบันดาลใจ เพราะเป็นการ
นำแนวคิดบริการปฐมภูมิที่ใส่ใจในมิติของความเป็นมนุษย์ และมีความ
ละเอียดอ่อนทางสังคมวัฒนธรรมและจิตวิญญาณไปปฏิบัติอย่างได้ผลและงดงาม

เรียกว่า อ่านเอาแง่คิดก็ได้

อ่านเอาแรงบันดาลใจก็ดี

เพราะทุกกรณีศึกษามีทั้งข้อคิดข้อปฏิบัติให้ทั้งความจริงเกี่ยวกับ
ชีวิตและสุขภาพ มีทั้งความงดงามและละเอียดอ่อน และแฝงไว้ทั้งความดี
ที่เราชื่นชมได้

พูดอีกอย่าง งานบริการสุขภาพปฐมภูมิอย่างนี้เป็นที่บรรจบกันของ
ความดี ความงามและความจริงของชีวิต

งานจึงไม่ได้เป็นแค่ภารกิจที่จำเป็นต้องทำให้ได้ตามตัวชี้วัด

เพราะงานที่ทำด้วยหัวใจที่อ่อนโยนต่อความเป็นมนุษย์นั้นเป็นมาก
กว่าภารกิจตามหน้าที่

แต่เป็นความดีที่หล่อเลี้ยงชีวิต

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

สารบัญ

คำนำ

บทนำ

1	เจ้าชายบนรถเข็น	1
2	ดวงใจแม่	15
3	กว่าจะถึงวันนี้	28
4	ชีวิตที่เลือกเกิดไม่ได้	49
5	หมอครอบครัวธรรมดา	65

ภาคผนวก

“

เมล็ดพันธุ์ทุกเมล็ดมีศักยภาพที่จะงอกงามเป็นต้นไม้
เพียงพร้อมด้วยคุณสมบัติตามแบบฉบับของตนเอง
มนุษย์ทุกคนก็มีศักยภาพที่จะพัฒนา
สู่ความเป็นเลิศตามแบบฉบับของตนเองนั้น

พระไพศาล วิสาโล
วัดป่าสุคะโต จันทบุรี

”

บทนำ

มีบ้างหรือไม่ที่บางขณะความใฝ่ฝันและตั้งใจของเราต้องถูกท้าทายจากความจริง ความเหลวไหล หรือความเห็นแก่ตัวของคนที่เราได้ทุ่มเทให้การดูแลด้วยความใส่ใจ

มีบ้างไหมที่บางครั้งศรัทธาในความคิดของเราต้องหวั่นไหวเพราะความจริงของชีวิตและสัญญาณด้านลบของมนุษย์ที่แสดงออกให้เราได้เห็นอย่างชัดเจน

มีบ้างหรือเปล่าที่ความแตกต่างระหว่างความเป็นจริงกับความคาดหวังของเราทำให้เราท้อถอยและท้อแท้ หรือทำให้คุณค่าของชีวิตที่เรายึดถือต้องสั่นคลอน

เรื่องราวในหนังสือเล็กๆ เล่มนี้เป็นเรื่องราวการต่อสู้ภายในของคนทำงานสุขภาพชุมชนเมื่อต้องเผชิญกับความจริงที่น่าเจ็บปวดของมนุษย์ เป็นเรื่องราวที่เราอาจพบได้ในชีวิตการทำงานที่ต้องอาศัยศรัทธาและความตั้งใจที่ในบางครั้งผลลัพธ์ของการทุ่มเทกลับกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เราสับสน

เราจะคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนพิการเคราะห์ร้ายที่เราเฝ้าหวังดี

และให้การดูแลรักษา แต่เมื่อเขาเริ่มหายและได้รับการฟื้นฟูจนมีอาชีพ เขากลับอาศัยความหวังโยของเรามาหลอกลวงเอาเงินจากเราและเจ้าหน้าที่ โดยอ้างว่าจะไปเริ่มต้นอาชีพใหม่แต่กลับเอาเงินนั้นไปเที่ยวกลางคืน

หรือกับเด็กสาวผู้พลัดพรากต้องตั้งท้องที่เราให้ความรักและช่วยเหลือเพื่อให้เริ่มต้นชีวิตใหม่ในครอบครัวได้ แต่จู่ๆ เธอก็กลับเอาลูกน้อยไปทิ้งที่วัดและหนีพ่อแม่ไปทำงานในสถานเริงรมย์จนท้องขึ้นมามาก

งานสุขภาพชุมชนเป็นงานที่ใกล้ชิดสัมผัสอยู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นงานที่ได้เห็น ได้คลุกคลี และร่วมรับรู้เรื่องราวความสุขทุกข์ของผู้คนที่เราให้การดูแลรักษา จุดเด่นของการทำงานที่ใกล้ชิดและสามารถเข้าอกเข้าใจชุมชนได้ดีนี้ทำให้งานสุขภาพชุมชนถูกคาดหวังให้เป็นระบบบริการสุขภาพที่มีความละเอียดอ่อนต่อมิติของความเป็นมนุษย์

หรือที่เรียกว่า ระบบบริการที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์

การทำงานกับความเป็นมนุษย์ที่เป็นนามธรรมนั้นไม่ใช่เรื่องยาก เพราะเราคงไม่มีปัญหามากในการที่จะพูดถึงหรือฝันเอาว่าเราจะสามารถให้ความสำคัญและการใส่ใจ ดูแลคนอย่างที่เราพูดกันว่าเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

แต่ความเป็นจริงที่พบเห็นในชีวิตการทำงานอาจไม่เหมือนความฝันอันโรแมนติก มนุษย์ที่เรารู้จักและให้การดูแลรักษาส่วนมากก็ยังคงเป็นปุถุชนธรรมดาที่มากด้วยความโลภ ความมั่งงาย หรือความเห็นแก่ตัว และแสดงออกถึงด้านลบของความเป็นมนุษย์อย่างที่อาจบั่นทอนความหวังดีของเราได้อย่างไม่มีเยื่อใย

การทำงานด้วยความตั้งใจจึงไม่ได้รับประกันว่าจะได้ผลดีตามมา

เราจะจัดการกับความรู้สึกของเราอย่างไรเมื่อต้องทำงานในภาวะที่ไร้ความหวัง เช่น ต้องให้การดูแลแม่ที่ลูกเล็กๆ น่ารักน่าเอ็นดูของเธอ ที่

เราเคยได้เห็น ได้เล่นด้วย ต้องอยู่ในสภาพโคม่าอย่างไม่มีหวังที่จะฟื้น เพราะอุบัติเหตุจากของเล่นที่อุดกันทางเดินหายใจของเด็กน้อย

เราจะสามารถประคับประคองและหล่อเลี้ยงศรัทธาในความดีไว้ได้อย่างไรในสถานะที่สับสน เพราะเส้นทางชีวิตที่คนทำงานสุขภาพชุมชนเลือกเดินนั้นไม่ได้ไปรอดด้วยกลีบกุหลาบ ไม่ใช่ทางสายเก่าที่ผู้คนเดินย่ำซ้ำรอยเดินเดิมกันอยู่ ไม่ใช่ทางสายที่ผลิตซ้ำความจริงสำเร็จรูปที่เป็นอยู่เดิมให้อยู่กับที่ แต่เป็นเส้นทางที่ต้องบุกเบิกด้วยความเหนื่อยยากและการทุ่มเท

ความเป็นมนุษย์ที่มีได้บริสุทธิ์เหมือนที่เราใฝ่หา หรือความจริงของการทำงานที่ตีบันไร่ทางออกที่เราต้องเผชิญพร้อมๆ กับภาระที่หนักและเหนื่อยยากก็อาจสร้างความเจ็บปวดให้เราเป็นเท่าทวีได้

และถ้าการเผชิญความจริงอันเจ็บปวดนี้จะทำให้เราสับสนหรือท้อถอยบ้าง ก็คงเป็นเรื่องธรรมดา

เพราะเราเองทุกคนก็ยังเป็นปุถุชนคนธรรมดาที่ยังอยากมีความหวังกับมนุษย์ อยากให้ความตั้งใจและความหวังดีของเรามีคุณค่า และอยากให้ปัญหาความทุกข์ยากทุกปัญหามีทางออก

เมื่อเราเป็นคนธรรมดาก็ย่อมเกิดความท้อขึ้นได้ เพราะมนุษย์ทั้งหลายนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นสิ่งมีชีวิตที่เปราะบางเหมือนกัน เปราะบางพอที่ความผิดหวังอาจทำให้เราท้อแท้หรือทำให้อุดมคติของเราสั่นคลอนไปบ้าง

แต่ความเปราะบางที่เป็นที่มาของความท้อแท้และความสั่นคลอนของเรานี้ ก็คงไม่ได้แตกต่างไปจากความเปราะบางที่เป็นที่มาของความโลก ความเหลวไหล หรือความอ่อนแอของชายพิการที่หลอกเอาเงินเราไปใช้เที่ยวเตร่สุรุษสุร่าย เป็นความเปราะบางเดียวกับที่ทำให้เด็กสาวใจแตกทิ้งลูกทิ้งพ่อแม่ไปทำงานกลางคืน

และเป็นความเปราะบางเดียวกับที่ทำให้ภารกิจของการทำให้ชีวิต

แต่ละชีวิตเดินทางสู่เป้าหมายของความเป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยมสมบูรณ์กว่าทุกวันที่ผ่านมา นั้นมีความยากลำบากแตกต่างกันไป

ถ้าเราดูแลตัวเองและดูแลกันให้ความเปราะบางของเราลดน้อยลงได้ เราอาจอยู่กับโลกของความจริงได้อย่างมีความสุขและใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่ามากขึ้น โดยไม่ต้องสนใจหรือเก็งงอนว่าความเป็นจริงของโลกจะทำให้เราท้อแท้หรือทำให้ศรัทธาในความดีของเราถดถอยลง

และถ้าเราทำให้ความเปราะบางที่ทำให้เราท้อแท้และสิ้นหวังลดน้อยลงได้ บางทีมนุษย์ที่เป็นเพื่อนทุกข์ของเราที่เรามีภาระหน้าที่ต้องให้การดูแลรักษา และเป็นเพื่อนทุกข์ที่เป็นปุถุชนคนธรรมดาเหมือนเรา ก็อาจสามารถเติบโตและเรียนรู้ที่จะมีความอ่อนไหวเปราะบางลดน้อยลงได้เช่นเดียวกับเรา

เพราะเราล้วนเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์หนึ่งเดียวกัน

ศรัทธาในความดี ศรัทธาในความเป็นมนุษย์ กับศรัทธาในตนเอง อาจเป็นเรื่องเดียวกันที่เราต้องดูแลให้เติบโตไปพร้อมๆ กัน

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

สิงหาคม 2550

เจ้าชายบนรถเข็น

นพ.เตกสรรค์ ชวนะดีเลิศ
โรงพยาบาลบางช้าง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กาล ครั้งหนึ่งไม่นานมานี้ ชายหนุ่มคนหนึ่งได้พาร่างพิการเข้ามาอยู่ร่วมกับพวกเราชาวโรงพยาบาลบางช้าง ด้วยความที่เป็นคนหน้าตาดีและมีอัธยาศัยดีเยี่ยม ไม่นานเขาจึงกลายเป็นเสมือน “เจ้าชาย” ของพวกเราหลายคน

และต่อไปนี้เป็นเรื่องราวของเขา “ณรงค์” เจ้าชายบนรถเข็นผู้เปิดตัวและปิดฉากนิทานชีวิตของเขาอย่างน่าพิศวง

.....

ชายหนุ่มอายุประมาณ 20 ปีที่ชื่อ “ณรงค์” คนนี้ หากใครได้เห็นเป็นต้องรักและสงสารเขาที่ต้องประสบกับความพิการตั้งแต่วัยหนุ่ม เพราะนอกจากใบหน้าหล่อเหลาอันสร้างความพึงใจให้แก่ผู้พบเห็นแล้ว เขายังเป็นคนที่คุยเก่ง คอยทักทายผู้คนเป็นประจำ คนจำนวนมากจึงรู้สึกเอ็นดู และมักจะแวะเวียนมาพูดคุยกับเขาอยู่เสมอ

ผมสัมผัสถึงความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของณรงค์ได้ตั้งแต่ครั้งแรกที่รู้จักกัน

ตอนนั้น ผมเพิ่งย้ายมาอยู่ที่นี้ใหม่ๆ เช่นเดียวกับเขา แต่เพียงชั่วไม่กี่นาทีที่พบหน้ากัน เขาก็สร้างความคุ้นเคยเหมือนรู้จักผมมาก่อน โดยเป็นฝ่ายเริ่มทักทายและพูดจาฝากเนื้อฝากตัวราวกับจะรู้ว่าตนต้องอยู่ที่นี้อีกนาน

จากที่ณรงค์เคยเล่าให้ฟังว่า เขาเป็นลูกคนเดียว พ่อแม่แยกทางกัน ตั้งแต่ยังเล็ก พ่อไปมีครอบครัวใหม่อยู่ที่ราชบุรีแต่ก็ส่งเงินมาให้บ้างเป็นครั้งคราว ส่วนแม่เองก็มีครอบครัวใหม่เช่นกัน ตอนแรกแม่จะพาณรงค์ไปอยู่ด้วย แต่เขามีปัญหาเกี่ยวกับพ่อเลี้ยงจึงย้ายมาอยู่ที่อำเภอบางช้างกับตาและยายที่รัก เขาเสมือนลูกแทน

ผู้เป็นยายเสียชีวิตตอนณรงค์อยู่ในช่วงวัยรุ่นพอดี เขาจึงออกหางานทำโดยรับจ้างตีระนาดบ้าง เป็นยามบ้าง เปลี่ยนงานไปเรื่อยๆ ช่วงก่อนเกิดอุบัติเหตุไม่นาน เขาไปทำงานเป็นคนต้อนรับแขกในร้านอาหารแห่งหนึ่งที่ราชบุรี มีรายได้จากเงินทิปมากพอที่จะดูแลชีวิตของตนเองได้ ตอนนั้นเขาคิดว่าชีวิตเริ่มจะลงตัวแล้ว แต่กลับต้องมาประสบอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ชนพิการ กระดูกสันหลังหัก ทำให้เป็นอัมพาตที่ครึ่งล่างของร่างกาย ขาทั้งสองข้างขยับได้เพียงเล็กน้อย ความที่ขยับได้ไม่สะดวกนี้ยังส่งผลให้เกิดแผลกดทับขนาดใหญ่บริเวณด้านหลังและสะโพกทั้งสองข้าง แต่นับว่าโชคดีอยู่บ้างที่ร่างกายก่อนบนของเขายังเป็นปกติ ทำให้สามารถใช้มือทั้งสองข้างหยิบจับสิ่งของต่างๆ และช่วยเหลือตนเองในการพลิกตัวไปมารวมถึงการทำกิจวัตรประจำวันที่ไม่ต้องลงจากเตียงได้

ในตอนแรกณรงค์รักษาตัวอยู่ที่จากโรงพยาบาลพลพลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี ด้วยความที่ต้องนอนรักษาตัวที่ห้องไอซียูเป็นระยะเวลานาน ทำให้คุ้นเคยกับแพทย์และพยาบาลที่นั่นเป็นอย่างดี

“จริงๆ แล้วผมไม่อยากย้ายมาที่บางช้างนี้เลย” เขาเคยบอกกับผมในการสนทนากันครั้งหนึ่ง

“ทำไมล่ะ” ผมถามด้วยความสงสัย

“ไม่รู้ว่าจะดีเหมือนเดิมหรือเปล่า ย้ายมาก็มีแต่คนเป็นห่วง”

เขาเล่าต่อว่า เจ้าหน้าที่ที่นั่นบางคนเคยสัพยอกเขาว่า “มาอยู่โรงพยาบาลเล็กๆ ทำแผลไม่ดี มึงต้องตายแน่” ทำให้เขาใจไม่ค่อยดี แต่ก็จำเป็นต้องมา เพราะสิทธิผู้ป่วยในบัตรทองระบุไว้ว่าในกรณีอุบัติเหตุฉุกเฉิน ถ้ารักษาจนปลอดภัยแล้วแต่ยังมีความจำเป็นต้องนอนโรงพยาบาลให้ย้ายกลับโรงพยาบาลตามภูมิลำเนา

หลังจากได้รับอุบัติเหตุ พ่อและแม่ของเขาต่างก็สลับกันมาเยี่ยมและให้เงินไว้ใช้บ้าง แต่นานเข้าก็เริ่มห่างหายไป ยิ่งช่วงหลังๆ นั้น ย่อว่าแต่จะพบหน้าเลย แค่ว่าโทรศัพท์ติดต่อก็ไม่ยอมรับสายเสียแล้ว ส่วนญาติพี่น้องคนอื่นนั้นก็เหลือเพียงแค่ว่าซึ่งขรามากจนแม้จะช่วยเหลือตัวเองก็ยังลำบาก กับน้ำๆ ซึ่งเป็นน้องสาวของแม่ที่มาเยี่ยมอยู่บ้างในช่วงแรก แต่ในระยะหลังก็ไม่เห็นอีกเลย

ดังนั้น สาเหตุที่ทำให้ณรงค์ต้องอยู่ที่โรงพยาบาลบางช้างโดยไม่มีวีแว่วว่าจะออกจากโรงพยาบาลเลยนั้น นอกจากสาเหตุภายนอกคือแผลกดทับที่ดูเหมือนจะไม่หายดีง่าย ๆ แล้ว ยังมีสาเหตุภายใน คือเงื่อนไขสภาพครอบครัวที่แม้หมอจะอนุญาตให้กลับบ้านได้ เขาก็ไม่รู้ว่าจะไปไหน ผมจึงตั้งใจจะดูแลแผลของเขาให้ดีที่สุด หากหายสนิทจะได้ทำกายภาพบำบัดและอาจส่งไปฝึกอาชีพเพื่อที่เขาจะได้ดูแลตัวเองต่อไป

เท่าที่พวกเราสังเกต ณรงค์มักจะมีคนมาคอยดูแล คอยหยิบโน่นหยิบนี่ให้เป็นประจำ หรือมีเข้านั้นก็จะมานั่งคุยอยู่ข้างเตียงนานเป็นชั่วโมง ในครั้งแรกผมเองก็สงสัยเนื่องจากเขาบอกเองว่าไม่มีญาติพี่น้องมาเยี่ยมอีกแล้ว ต่อมาจึงได้ทราบว่า ผู้คนที่มาคอยดูแลและเยี่ยมเยียนนั้น คือญาติของผู้ป่วยคนอื่นที่ได้พบปะพูดคุยกับเขา ด้วยบุคลิกที่เป็นคนช่างเจรจา คุยสนุก อีกทั้งยังมีวิธีพูดจาที่ช่วยให้ญาติผู้ป่วยที่กำลังเศร้าโศกบางคนคลายทุกข์ได้ คนเหล่านี้จึงมักจะแวะมาเยี่ยมเขาอีก บางคนก็บริจาควิทยุให้เขาฟังแก้เหงา

ครั้งหนึ่ง ถึงกับมีเด็กสาวที่หนีโรงเรียนเพื่อมานั่งเฝ้า บางวันถ้าไม่มีใครมาเยี่ยม ณรงค์ก็มักจะขอยืมโทรศัพท์ในห้องพักแพทย์มาคุยแก้เหงา

โรงพยาบาลค่อยๆ กลายเป็นเหมือนบ้านหลังที่สองของณรงค์ พวกเราเองก็ค่อยๆ รับเขาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกอย่างสนิทใจ เขาช่วยให้ข้อมูลที่ทำให้ผมติดตามปัญหาและเหตุการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างฉับไว หลายครั้งเขาทำหน้าที่รายงานอาการของคนไข้เตียงข้างๆ หรือไม่ก็บอกความต้องการของผู้ป่วยให้เจ้าหน้าที่รับรู้

แต่ทุกสิ่งย่อมมีสองด้านเสมอ บางครั้ง ความสนิทสนมที่มากเกินไปก็อาจทำให้ณรงค์มีพฤติกรรมที่เข้าข่าย “ล้ำเส้น” อยู่บ้าง เช่น การเปิดวิทยุเสียงดังโดยเฉพาะในเวลากลางคืน หรือเวลามีเพื่อนวัยรุ่นมาเยี่ยมก็เอะอะเสียงดังจนเหมือนจะไม่เกรงใจคนรอบข้าง จนผมหรือห้องพยาบาลต้องเดินมาเตือนอยู่บ่อยครั้ง

บางคนเริ่มพูดเปรยๆ ว่า ณรงค์กลายเป็นผู้ป่วยที่มีอิทธิพลที่สุดในโรงพยาบาลไปเสียแล้ว

ด้วยการดูแลแผลและความเอาใจใส่เป็นอย่างดี แผลกดทับของณรงค์จึงเริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ จนถึงขั้นที่จะสามารถทำการปะหนังหรือที่เรียกกันว่า “สกินกราฟ” ได้ ผมจึงส่งตัวเขาไปยังโรงพยาบาลอยุธยา เมื่อแพทย์ที่นั่นดูแผลแล้วก็เห็นว่าควรจะได้รับเขาเป็นผู้ป่วยใน คราวนี้เหตุการณ์แบบเดียวกับครั้งที่ณรงค์จะย้ายจากกาญจนบุรีมายังโรงพยาบาลของเราเกิดขึ้นอีกครั้ง

“ผมไม่อยากจะย้ายโรงพยาบาลเลยหมอ”

อย่างไรก็ตาม ณรงค์ก็ต้องยินยอมที่จะย้ายไปยังโรงพยาบาลอยุธยาด้วยความหวังว่าถ้ารักษาแผลหาย เขาจะสามารถนั่งรถเข็นได้เสียที หลายคนในโรงพยาบาลต่างก็เป็นห่วง “เจ้าชาย” คนนี้มาก อาศัยว่าผมและห้องพยาบาลบางคนมักจะแวะไปเยี่ยมเขาอยู่เสมอ ข่าวคราวเกี่ยวกับณรงค์จึงถูก

นำมาเล่าถึงกันอย่างไม่ขาด

ในระยะหลังดูเหมือนว่าเขาจะมีได้โดดเด่นอีกต่อไปแล้ว เพราะที่โรงพยาบาลยุธานั้น เขาได้รู้จักกับเพื่อนที่ชื่อกลมซึ่งเป็นอัมพาตที่อ่อนล้าเช่นเดียวกัน กลมมีอาชีพขายล็อตเตอรี่ เพื่อนใหม่คนนี้แหละ ที่ทำให้ณรงค์มีความหวังขึ้นมาว่าคนพิการก็สามารถเรียนต่อและฝึกอาชีพได้

ผลของณรงค์หายสนิทในระยะเวลาสามเดือน ทางโรงพยาบาลอยุธยาจึงส่งตัวเขากลับมายังโรงพยาบาลของเรา ที่ยวนี้ เขาต้องฝึกนั่งรถเข็นโดยในช่วงแรกก็ตั๋ย ซึ่งเป็นคนงานในโรงพยาบาลเป็นผู้ช่วย ต่อมาก็มีญาติคนไข้มาคอยช่วยเหลือบ้าง ช่วงหลังๆ เริ่มมีเด็กสาวคนหนึ่งมาช่วยพยุงเขาลงรถเข็นและพาเงินไปรอบโรงพยาบาลอยู่เสมอ หลายๆ คนแซวกันว่า ณรงค์เริ่มจะมี “แฟน” กับเขาบ้างแล้ว ตัวณรงค์เองก็มีความภูมิใจที่แจ่มใสมากขึ้นกว่าเดิม เขาตั้งใจฝึกการใช้รถเข็นอย่างสม่ำเสมอเพื่อจะได้ออกไปใช้ชีวิตข้างนอกโดยเร็วและเริ่มตั้งความหวังกับอนาคต เขาเห็นว่ากลมซึ่งพิการเหมือนกันยังสามารถมีอาชีพได้ เขาก็น่าจะทำได้บ้าง

ในช่วงนี้ ณรงค์จึงมักจะมาปรึกษาผมและเตี้ยซึ่งเป็นห้องพยาบาลในแผนกผู้ป่วยเกี่ยวกับการเรียนอาชีพอยู่บ่อยครั้ง เตี้ยได้ช่วยหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่เรียนต่อและฝึกอาชีพสำหรับคนพิการที่อำเภอบางไทร แต่ดูเหมือนว่าณรงค์จะไม่ชอบความคิดนี้นัก เพราะได้ข้อมูลจากกลมมาก่อนว่าที่นั่นต้องทำแผลและดูแลทุกอย่างเอง เช่น การซักผ้า เป็นต้น

ขณะที่เขากำลังหาหนทางที่จะยังชีพในโลกภายนอกนั้น เด็กสาวคนที่ถูกแซวว่าเป็น “แฟน” ของเขาก็มาบอกลาเพื่อไปแต่งงาน ยังความเสียใจให้แก่เขาอย่างมากจนกลายเป็นคนเงียบขรึมอยู่พักใหญ่ ไม่ได้ถามถึงการฝึกอาชีพอีก ...ความกระตือรือร้นที่จะออกไปสู่โลกภายนอกก็ดูเหมือนมอดดับลงพร้อมการจากไปของเด็กสาวผู้นี้

ทุ่งข้าวสีเขียวจืดค่อยๆ เปลี่ยนเป็นสีทองสะท้อนแสงแดดไปทั่วทั้งท้องทุ่ง ก่อนที่จะถูกเก็บเกี่ยวไปสู่ยุ้งฉาง นอกจากฟางแห้งแล้ว ท้องนาในเวลานี้เห็นจะเหลือเพียงควายที่นอนแช่ปลักอย่างขี้เกียจกับนกกระสาที่เดินหาอาหารกินอยู่ห่างๆ เท่านั้น

บรรยากาศเช่นนี้เหมือนครั้งที่ณรงค์มาที่โรงพยาบาลของเราเป็นครั้งแรก หนึ่งปีแล้วสิ... ถ้าไม่นับช่วงสั้นๆ ที่เขาเศร้าโศกเมื่อครั้งที่ “แฟนสาว” จากไปแล้ว อรรถาศัยอันเป็นเสน่ห์ของเขาก็คงยังคงเสมอต้นเสมอปลายเหมือนเดิม ทำให้ใครๆ ที่ได้รู้จักก็มักจะกลับมาเยี่ยมเยียนเขาอยู่เสมอ สิ่งเดียวที่เปลี่ยนไปก็คือตอนนี้เขาไม่ได้นอนจับเก้าอี้แค่นั่งคนเดียวอีกแล้ว แต่สามารถนั่งรถเข็นเพื่อไปตามสถานที่ต่างๆ ในโรงพยาบาลได้

ช่วงนี้เอง ที่ณรงค์ได้รู้จักกับป้าปริก

หากจะเทียบณรงค์เป็นลูกแล้ว เขาก็ต้องเป็นตัวพระชั้นนำที่มีแม่ยกมาติดมากมาย และในหมู่แม่ยกที่ชื่นชมพระเอกลูกผู้นี้ ย่อมต้องนับ “ป้าปริก” รวมอยู่ด้วย

ป้าปริกเป็นหญิงวัยกลางคน รูปร่างท้วม หลานของแกซึ่งป่วยเป็นมะเร็้วผิวหนังระยะสุดท้ายนอนอยู่เตียงข้างณรงค์พอดี ทำให้แกได้รู้จักกับเขาไปด้วย

แกเคยเล่าให้ผมฟังถึงความรู้สึกเวทนาเมื่อทราบเรื่องราวชีวิตของเด็กหนุ่มผู้นี้ว่า

“เห็นครั้งแรกก็สงสารเลยนะ รู้สึกเหมือนลูกเหมือนหลาน ไม่อยากให้ต้องมาเจออะไรอย่างนี้เลย”

ความเมตตาของแกในระยะแรกแสดงออกในรูปของการซื้อของกินติดไม้ติดมือมาฝาก ต่อมาก็ขยับเป็นการให้เงินไว้ใช้จ่ายเหมือนให้ลูกให้หลาน จนแม้หลานของแกเสียชีวิตไปแล้ว ป้าปริกก็ยังคงแวะเวียนมาเยี่ยมณรงค์อยู่

เป็นประจำ

“ฉันเริ่มเห็นใจมันมาก ๆ ก็วันนั้นแหละหมอ” ป้าปริกเคยเล่าให้ผมฟังถึงเหตุการณ์หนึ่งซึ่งสร้างความสะเทือนใจให้กับแกมาก

“วันนั้นมันขอให้ฉันช่วยโทรไปที่ร้านอาหาร” แกหมายถึงร้านอาหารที่แม่ของณรงค์ทำงานอยู่ “พอดีเจ้าของร้านรับสาย พอเขารู้ว่าคนชื่อณรงค์ฝากฉันโทรมาหาแม่ เขารู้มั๊ย”

ผมสายศีรษะเป็นความหมายว่าคาดเดาไม่ออก

“เขารู้ว่าแม่มันบอกว่าลูกตายไปแล้วนี่ ยังช่วยงานศพไปพันนึงเลยนี่แหละ หมอ ดูลี มันน่าสงสารขนาดไหน ที่ฉันเล่านี้ หมออย่าเอาไปบอกมันนะ สงสารมัน”

ตั้งแต่นั้นมา ป้าปริกก็ให้ความกรุณาแก่ณรงค์จนหมดหัวใจ และพยายามทุกอย่างที่จะช่วยให้เขามีชีวิตที่ดีขึ้น ความช่วยเหลือเกื้อกูลที่แกมีต่อณรงค์ถึงกับทำให้เขาเปลี่ยนคำเรียกหาจาก “ป้าปริก” เป็น “แม่ปริก”

พอดีช่วงนั้น กมลได้แนะนำให้นรงค์ลองขายล็อตเตอรี่เช่นเดียวกับตัวเขาที่ขายอยู่หน้าวัดมงคลบพิตร ป้าปริกจึงเป็นธุระพาณรงค์ไปติดต่อสั่งคมสงเคราะห์จังหวัดที่ศาลากลางเพื่อทำบัตรผู้พิการและขอความช่วยเหลือต่างๆ ด้วยหวังว่าจะสามารถกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนประกอบอาชีพได้ แกยินดีจ่ายเงินเหมารถในราคา 400 - 500 บาทต่อครั้งจนกระทั่งการติดต่อกับสั่งคมสงเคราะห์สำเร็จลุล่วง ทำให้นรงค์มีสิทธิ์กู้ยืมเงินเป็นจำนวน 20,000 บาทเพื่อการลงทุนขายล็อตเตอรี่ นอกจากนี้ แกยังเป็นธุระถามหาคนที่จะมาช่วยค้าประกันการกู้ยืมให้นรงค์ ซึ่งสุดท้ายก็ได้พี่ตุ้ หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพในโรงพยาบาลเป็นผู้ค้าประกันให้

ณรงค์ออกจากโรงพยาบาลพร้อมกับการมีอาชีพเลี้ยงตัว ทุกคนในโรงพยาบาลต่างก็ยินดีกับเส้นทางชีวิตใหม่ของเขา ป้าปริกได้เหมารถมารับ

เพื่อเดินทางไปยังหอพักที่อยู่ใกล้กับกมลในอำเภอพระนครศรีอยุธยา ก่อนที่จะจากไป ณรงค์เซ็นรถไปทั่วทุกห้องของโรงพยาบาลเพื่อเอ่ยคำลาต่อทั้งแพทย์คนไข้ และเจ้าหน้าที่ทุกคนที่เขารู้จัก พวกเราจากกันด้วยรอยยิ้มและตั้งความหวังไว้ว่าเขาจะมีอนาคตที่ดีรออยู่

ผมยังคิดว่า ถ้ามีเวลาว่างจะแะเที่ยววัดมงคลบพิตรและอุตุหนุน ลือตเตอร์ของณรงค์สักคู่หนึ่งก็คงจะดี

แต่เพียงห้าวันหลังจากนั้น เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น ปลายสายเป็นน้ำเสียงที่ไม่สู้จะดีนักของป้าปริก แก่แล้วว่าช่วงแรกที่ณรงค์เช่าห้องอยู่ แก่เห็นว่าไม่มีหม้อหุงข้าวและข้าวสารจึงออกเงินส่วนตัวซื้อให้ นอกจากนี้ยังให้เงินไว้กับณรงค์ 20,000 บาท เพื่อต่อรถเข็นและซื้อลือตเตอร์มาขายระหว่างที่ยังไม่ได้เงินจากประชาสงเคราะห์ โดยณรงค์สัญญาว่าถ้าเงินออกเมื่อไรจะใช้จ่ายให้ทันที

แต่ผ่านมาหลายวันก็ไม่เห็นณรงค์จะลงมือทำอะไรสักอย่าง และคืนที่ผ่านมายังโทรมาบอกแกอีกว่าเงินจะหมดแล้ว

“ฉันเองก็ไม่สบายใจ เลยลองโทรมาบอกหมอดู ถ้าเงินประชาสงเคราะห์ออกเมื่อไหร่หมอดูช่วยบอกฉันด้วยนะ” น้ำเสียงยังคงวิตกกังวล ผมรับคำว่าถ้าเงินออกเมื่อไร จะรีบบอกแกทันที

ความสงสัยยังไม่ทันจบสิ้น คืนนั้น ณรงค์ก็ได้โทรศัพท์มาหาผม บอกว่าจะขอยืมเงินหนึ่งพันบาท ผมพยายามถามเหตุผล เขาก็บอกเพียงว่าจะไปซื้อลือตเตอร์ขาย น้ำเสียงของเขาดูเหมือนว่าจะไม่มีทางออกจริงๆ ผมจึงให้เงินไปด้วยความเห็นใจ แต่ก็ยังย้อนกลับมาถามตัวเองในภายหลังว่า “นี่เราทำถูกต้องหรือไม่”

หลายวันต่อมา น้องพยาบาลคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่าณรงค์เดินทางมาที่โรงพยาบาลกับเด็กหนุ่มท่าทางติดยาผู้หนึ่ง มาขอเงินเจ้าหน้าที่ที่อยู่เวร ตอน

แรกจะไม่ให้ แต่ณรงค์ได้พยายามต้อโดยอ้างว่าไม่มีค่ารถกลับ

“ทนไม่ไหวก็เลยต้องให้ เรียไรได้ห้าร้อยบาทก็เลยให้ไป” เธอกล่าวด้วยอารมณ์ขุ่นมัว ขณะนั้น เจ้าหน้าที่อีกคนได้ยินเรื่องที่พวกเราคุยกันพอดี จึงเดินเข้ามาร่วมวงสนทนา โดยเล่าให้ฟังว่าณรงค์ไม่ได้มาแค่ที่โรงพยาบาลเท่านั้น แต่ยังไปยืมเงินถึงบ้านพี่ตุ้ คนที่ค้าประกันให้เขากอีกด้วย

“พี่ตุ้แกให้ไปห้าร้อยบาทเหมือนกันมั้ง” เจ้าหน้าที่คนนั้นกล่าวทิ้งท้าย

ในวันนั้น ผมลองสอบถามกับแพทย์และเจ้าหน้าที่คนอื่นถึงเรื่องของณรงค์ดู ก็ได้รับคำตอบว่าณรงค์ได้โทรศัพท์มาขอยืมเงินพวกเขาเช่นกัน ได้บ้างไม่ได้บ้าง

“เขาจะเอาเงินตั้งเยอะไปทำอะไร” ผมได้แต่ขบคิด

ตอนนี้ ความรู้สึกดีๆ ที่ทุกคนเคยมีให้กับณรงค์ได้สูญสลายไปจนแทบจะหมดสิ้นแล้ว เหลือเพียงความสงสัยว่าเขาทำอะไรกับเงินเหล่านั้น เพื่อนร่วมงานหลายคนรวมทั้งผมได้พยายามโทรศัพท์หาเขาและป้าปริก แต่ก็ไม่สามารถติดต่อได้ และนับแต่นั้นผมก็ไม่ได้ข่าวคราวของป้าปริกอีกเลย

วันรุ่งขึ้น เสียงโทรศัพท์ดังขึ้นอีกครั้ง คราวนี้ปลายสายเป็นเสียงของกมล

“หมอ ช่วยพูดกับมันหน่อยเถอะ ไม่ไหวแล้ว ผมแนะอะไรไปมันก็ไม่เคยฟังเลย”

“เดี๋ยว ใจเย็นๆ ก่อนกมล นี่มันเรื่องอะไรกัน” ผมกรอกเสียงลงไปด้วยความสงสัย กมลเล่าให้ฟังว่า ตั้งแต่ณรงค์มาอยู่ที่ตัวเมืองอยุธยา ก็จะทำให้พาไปกินเหล้าตามร้านอาหารทุกเย็น บางครั้งก็นำผู้หญิงกลับมานอนด้วย ตอนนี้ผมทราบแล้วว่า เงินที่ป้าปริก ผม รวมทั้งอีกหลายๆ คนในโรงพยาบาลให้มัน ไปอยู่ที่ไหนหมด

“เสื้อผ้ามันก็ไม่ยอมซัก มากองๆ ไว้ไม่มีใครซักให้มันทรอก ห่องมันมีแต่ขวดเบียร์กรองเต็มไปหมดเลยหมอ” กมลพูดอย่างใส่อารมณ์ ผมถามกลับว่าจะให้ผมช่วยอะไร

“ตอนนี้มันจนตรอกแล้วหมอ ผมคิดว่ามันคงจะหาทางกลับไปอยู่กับหมอแน่”

ผมนึกถึงสิ่งที่ณรงค์ทำกับแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ทุกคนที่เคยหวังดีต่อเขา พยายามข่มอารมณ์โกรธเอาไว้ ค่อยๆ กล่าวด้วยน้ำเสียงราบเรียบ

“แล้วตอนนี้ณรงค์อยู่ที่ไหนล่ะ”

“มันอยู่กับผม หมอจะคุยกับมันมั๊ย”

ผมนิ่งๆ อยู่ชั่วครู่ ก่อนตอบออกไปว่า “เอาสิ จะคุยอะไรก็ให้พูดมาได้ยินเสียงเหมือนกมลกำลังส่งหูโทรศัพท์ให้กับอีกฝ่าย สักพัก น้ำเสียงเศร้าสร้อยของณรงค์ก็ลอยผ่านสายมา

“ผมอยากกลับโรงพยาบาล หมอเอารถมารับผมกลับได้มั๊ย ผลผมไม่ค่อยดี”

น้ำเสียงนั้นทำให้ผมใจอ่อนไปวูบหนึ่ง แต่ก็ยังถามกลับไประยะ

“แล้วที่ผ่านมาเราไปทำอะไรมาบ้าง เงินที่ป่าปริกและคนอื่นๆ ให้เอาไปใช้ทำอะไรหมด ไทหนบอกว่าจะขายล็อตเตอรี่ไง”

เสียงทางฝั่งโน้นเงียบไปพักหนึ่ง ก่อนจะอ้อมแอ้มตอบมาว่า “ผมรอจะซื้อล็อตเตอรี่งวดนี้อยู่ แต่เงินไม่พอ ส่วนแม่ปริกผมก็ติดต่อไม่ได้” เสียงเขายังไม่ทันขาดคำ กมลก็ตะโกนแว่วเข้ามาในโทรศัพท์ว่า “มีงอย่าหลอกคนอื่นเขาเลย...หมอ...มันโกหก”

ผมทำอะไรไม่ได้มากไปกว่าถอนหายใจด้วยความระอา สิ่งที่ณรงค์ทำ

นั้นก็ผิดมากพออยู่แล้ว แต่เขาก็ยังทำร้ายความรู้สึกของผมด้วยการไม่กล้ายอมรับการกระทำของตัวเองอีก ผมนึกถึงวันที่เขายังอยู่ที่โรงพยาบาล ตอนนั้นเขาต้องการออกสู่โลกภายนอก ต้องการจะยืนด้วยความสามารถของตัวเอง แล้วมันอะไรกัน ไม่ทันได้พยายามยืนก็ล้มไม่เป็นท่าเสียแล้ว

เสียงของเขายังกล่าวต่อไปว่า “ตอนนี้ผมลำบากมาก ผลก็ไม่ดี ยิ่งไงผมคงต้องกลับบางซ้าย หมอช่วยเอารถมารับผมกลับด้วยนะครับ”

ผมตอบคำขอร้องของเขาด้วยคำพูดสั้นๆ ก่อนวางหูโทรศัพท์ว่า

“เรียนผูกได้ก็ต้องเรียนแก้ ณรงค์ไปได้ก็คงหาทางกลับได้”

สามวันต่อมา มีโทรศัพท์มาจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลอยุธยา ให้โรงพยาบาลของเราไปรับผู้ป่วยคนหนึ่งซึ่งมีบัตรทองที่บางซ้าย

ไม่ใช่ใครที่ไหน ณรงค์นั่นเอง

ข่าวนี้ทำให้ใครหลายคนในโรงพยาบาลหงุดหงิด ขณะที่ผมเองก็คิดว่าณรงค์นี่เก่งจริง ๆ ที่ทำให้รถพยาบาลของเราไปรับกลับตามความต้องการของเขาจนได้

วันแรกที่เขากลับมา แทบไม่มีน้องพยาบาลคนไหนอยากเดินไปถามอาการ วัดปรอท หรือเดินไปที่เตียงเลย หากมีคนไปถามเรื่องราวที่เกิดขึ้นก็จะได้คำตอบที่โทษคนอื่นแต่ปฏิเสธความผิดของตนเองทุกครั้งว่าเขาไม่ได้ไปเที่ยวไหน แต่มีเพื่อนมายืมเงินแล้วไม่คืนเขา เขาเหมือนถูกคนที่นั่นหลอกเขาไว้ใจคนมากไป ซึ่งทุกคำที่บอกไม่มีน้ำหนักพอจะทำให้คนในโรงพยาบาลเชื่อหรือแสดงความเห็นใจได้แม้แต่น้อย ทำให้ช่วงนั้นณรงค์ดูหงอย ไม่ทำอะไรนอกจากนอนนิ่ง

ณรงค์อยู่กับพวกเราได้ไม่กี่วัน ผลที่สะโปกของเขาเริ่มมีหนองไหลออกมาตลอด ผมจึงตัดสินใจส่งตัวเขาไปรักษาแผลที่โรงพยาบาลอยุธยาอีกครั้ง คราวนี้ผมหวังว่าคงไม่ได้รับการเพียงแค่ว่าแผลหายเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะ

ช่วยรักษา “แผล” ที่จิตใจของเขาได้ด้วย

ระหว่างนั้น ผม พยาบาล และเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ก็ได้ทยอยออกมา มองตนเองจากเหตุการณ์ครั้งนี้เช่นกัน เพราะตลอดเวลาเกือบสองปีที่ผ่านมา อยู่ที่นี้ พวกเราดูแลเขาอย่างดีตลอด เราทำให้เขา “ติด” ในการฟังพาดคนอื่น มากกว่าที่จะฟังตัวเอง สิ่งที่ณรงค์ทำหลังออกจากโรงพยาบาลเป็นสิ่งที่ผิด แต่พวกเราทุกคนรวมถึงผมก็น่าจะมีส่วนรับผิดชอบอยู่บ้างที่ทำให้เขากลายเป็นคนเช่นนี้

อย่างไรก็ตาม พวกเราจะไม่นำกรณีนี้มาบั่นทอนกำลังใจของคนทำงานแต่จะนำมาใช้เป็นบทเรียนสำหรับการวางตัวและการให้ความช่วยเหลือคนไข้ต่อไป

คำพูดของอาจารย์ท่านหนึ่งที่เคยกล่าวไว้เมื่อครั้งที่ผมยังเป็นนักศึกษาแพทย์ปรากฏขึ้นในความคิด

“จะใช้เมตตาหน้าหน้ามากไม่ได้ มิฉะนั้นเขาจะเอาตัวเมตตาหน้ามาเป็นอาวุธ”

การดูแลคนไข้จึงไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การให้ความ “เมตตา” เพียงอย่างเดียว แต่เราควรฝึกให้เขารู้จักการฟังตัวเองไปพร้อมกันด้วย

เวลาผ่านไปอีกสามเดือน หลายคนดูเหมือนจะลืมเรื่องของณรงค์ไปแล้ว บางคนคิดว่าเขาอาจจะไม่ได้กลับมาอีกเนื่องจากผมได้ปรึกษากับสังคมสงเคราะห์ของโรงพยาบาลอยู่ยกว่าถ้าเป็นไปได้ควรให้ณรงค์ฝึกอาชีพแบบกมลไปเลย แต่แล้วหลังจากที่แผลหายดี ทางโรงพยาบาลอยู่ยาก็ได้ดำเนินการส่งตัวกลับมาให้เราอีกครั้ง

การกลับมาของณรงค์ในครั้งนี้ดูเหมือนปฏิกิริยาที่ตึงเครียดต่อกันได้ลดลงไปกว่าครั้งก่อน เกิดการปรับตัวเข้าหากันของทั้งสองฝ่าย ตอนนี้เขาลงจากรถเข็นเองโดยไม่ต้องให้ใครช่วย บางครั้งยังช่วยทำความสะอาด

พัดลมในห้องผู้ป่วย ทางฝั่งพวกเรา ก็เริ่มจัดระเบียบให้เขาดูแลชีวิตประจำวันของตัวเอง เช่น ซักผ้า ล้างจาน ฯลฯ เสมือนสมาชิกธรรมดาคนหนึ่งของโรงพยาบาลที่ไม่ใช่ “เจ้าชาย” อีกต่อไป

“ตอนนี้ณรงค์ต้องช่วยเหลือตนเองให้มากขึ้น เพราะไม่มีใครสามารถช่วยเราได้ตลอดเท่ากับตัวเราเอง เข้าใจนะ” ผมกล่าวกับเขาพร้อมกอดบไหล่เป็นเชิงให้กำลังใจ

เย็นวันหนึ่งผมกับณรงค์ได้มีโอกาสนั่งคุยกันที่ระเบียงของโรงพยาบาล ไม่มีการพินผยหาตะเข็บอีก ตอนนี้ผมไม่ย่อภาคการยอมรับผิดจากเขา แต่อยากเห็นการไม่ทำผิดซ้ำสองต่างหาก พวกเรานั่งคุยกันหลายเรื่องจนใกล้ค่ำก่อนจะแยกจากกัน ผมถามเขารู้สึกโกรธหรือไม่ ที่พวกเราไม่เอาใจเขามากเหมือนเมื่อก่อน

“ไม่โกรธแล้วหมอ เพราะรู้ว่าถ้าไม่ช่วยตัวเอง ก็ไม่มีใครช่วยเราจริงอยู่ทุกคนช่วยผมเพราะสงสาร แต่จะหวังให้ช่วยไปเรื่อย ๆ ก็คงไม่ได้”

มือทั้งสองค่อยๆ ดันล้อรถเข็นให้เคลื่อนไป ผมยื่นมองจนเขาเลี้ยวออกไปจากระเบียง ช่วงเวลาที่เขาดอบผมนั้น เหมือนรู้สึกเห็นณรงค์กลายเป็นอีกคนหนึ่ง ไม่ใช่ณรงค์ที่ช่างเจรจาและอภัยดีอย่างเมื่อสองปีก่อน และไม่ใช่ณรงค์ที่เหลวแหลกในหนึ่งปีก่อน แต่เป็นณรงค์อีกคน...ณรงค์ที่รู้จักรับผิดชอบตัวเอง

ผมหันหลังเดินไปอีกทาง หวังว่าสิ่งที่เห็นเมื่อครู่คงมิใช่การคิดเพื่อไปเองของตน

หากเรื่องนี้เป็นนิทาน ก็คงสอนให้เราได้รู้จักทั้งด้านสว่างและด้านมืดของมนุษย์ผ่านชีวิตของ “เจ้าชายณรงค์” ขณะเดียวกัน เจ้าชายก็สอนให้พวกเราได้เข้าใจแง่มุมอันหลากหลายและลึกซึ้งของการทำงานในหน่วยปฐมภูมิว่าความ “เมตตา” ควรจะถูกจะใช้อย่างมีขอบเขต และใช้ควบคู่ไปกับ

เจ้าชายแฮร์รี

หลักการอื่นๆ อย่างสมดุล เพื่อประคับประคองให้ผู้คนที่เราดูแลดำเนินชีวิต
ต่อไปได้อย่างมีความสุขในโลกที่เป็นจริง

2

ดวงใจแม่

สุพร ชุรพันธ์
คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัว
โรงพยาบาลระโนด จังหวัดสงขลา

“ทำใจได้ไหม ถ้าเด็กไม่รอด?”

“สมอบวม ขาดออกซิเจนแบบนี้ก็เหมือนคนตายแล้วนั่นแหละ”

“ไม่มีทางหายกลับมาเหมือนเดิมได้หรอก”

“เนี่ย...หมอกับพยาบาลพูดถึงลูกฉันแบบนี้ทุกวัน ขาด! ได้ยินแล้วเหมือนจะตาย พูดออกมาได้ ไม่ให้กำลังใจกันเลย”

อรกล่าวด้วยสำเนียงปักใจได้ น้ำเสียงบ่งบอกถึงความไม่พอใจที่ระอู้อยู่ในอก ฉันได้แต่นั่งรับฟัง สายตามองไปยังมุ้งที่กางอยู่ใกล้ๆ ภายในนั้นมีร่างน้อยๆ ของเด็กชายวัยขวบเศษนอนนิ่งแทบจะไม่ไหวดิ้ง หากมองเพียงผ่านๆ อาจเห็นว่าเด็กน้อยนั้นกำลังนอนหลับอย่างปกติ แต่หากเปิดมุ้งเข้าไปดูก็จะพบว่าดวงตาเล็กๆ นั้นปิดไม่สนิท รูจมูกถูกสอดไว้ด้วยท่ออาหาร ท่ออีกอันสอดอยู่ที่คอเพื่อช่วยเติมลมหายใจ ร่างเกร็งและกระตุกเป็นพักๆ

อรเองก็กำลังเขม่นมองที่ร่างของเด็กน้อยเช่นเดียวกับฉัน ความรวดเร็วร้ายระบายทั่วใบหน้า

“แต่ไม่ว่าจะพูดกันยังไงฉันก็จะทน ฉันเชื่อว่าลูกจะต้องรอด” เสียง

ละอื่นให้ค่อยๆ ดั่งขึ้นอย่างแผ่วเบาพร้อมน้ำตาที่ไหลอาบแก้ม ฉันจับมือของหญิงสาวรู้น้องผู้นี้ไว้ แต่ไม่สามารถเอ่ยอะไรออกมาได้ คำปลอบใจที่ตั้งใจจะกล่าวหยุดอยู่แค่ลำคอเท่านั้น

หยดน้ำค่อยๆ เอ่อคลอดวงตาของฉันแล้ว...

“เออ อี เอื้อ เอื้อ” เสียงใสๆ ที่พยายามเลียนเสียงไถ่กันทั้งที่ยังเปล่งได้ไม่ชัดนักลอยสู่โสตประสาทขณะที่ฉันกำลังสาละวนกับการงานตรงหน้า ฉันนึกอยากเห็นเจ้าของเสียงที่น่ารักน่าเอ็นดูนี้ จึงเดินออกมาจากห้องทำงาน ภาพที่เห็นคือเด็กผู้ชายวัยไม่ถึงขวบ รูปร่างจำม่าน่ารัก กำลังเดินเตาะแตะพร้อมกับขี้นิ้วไปยังรูปไถ่ที่อยู่บนผนังกันห้องตรวจด้านหน้า ปากน้อยๆ เอ่ยเสียงหัวเราะชอบใจกลางเลียนเสียงไถ่อีกครั้ง ราวกับจะบอกให้คนรอบข้างรู้ว่า ...ฉันรู้จักเจ้าตัวนี้นะ...

“ปาล์ม มานี ...อย่ากวนหมอเขา” เสียงของหญิงผู้เป็นแม่เรียกด้วยภาษาถิ่น เด็กน้อยเดินเตาะแตะกลับมาแต่ก็ยังคงส่งเสียงไถ่กันอยู่ พลอยทำให้เจ้าหน้าที่ในห้องตรวจที่กำลังเครียดกับจำนวนคนไข้ที่มากขึ้นเรื่อยๆ ได้หัวเราะผ่นคลายไปด้วย

ผู้เป็นแม่ทำท่าจะอุ้มลูกขึ้นนั่ง แต่ร่างน้อยนั้นก็กลับซัดขึ้น มือเล็กๆ พยายามจะลากมือของแม่ออกไปทางเครื่องทำน้ำเย็น ฉันอมยิ้มอย่างรู้ทัน เด็กน้อยคนนี้ก็แจ่มเช่นเด็กคนอื่นๆ ที่เคยมาห้องตรวจ และอยากให้แม่กดน้ำเพื่อจะได้เล่นทั้งน้ำและแก้วกระดาษอันเป็นความสุขเล็กๆ น้อยๆ ของวัยไร้เดียงสา

เจ้าหน้าที่คนหนึ่งเดินเข้าไปเล่นด้วย เด็กชายหัวเราะตอบอย่างไม่กลัวคน ฉันมองภาพตรงหน้าด้วยความเอ็นดู

นั่นคือครั้งแรกที่ฉันได้พบกับน้องปาล์มและอร สองแม่ลูกที่จะมีบทบาทในชีวิตของฉันต่อไป...

หลังจากนั้น น้องปาล์มยังคงมาตรวจร่างกายและฉีดวัคซีนที่คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวอยู่เสมอตามกำหนดนัด ทุกครั้งที่มา ห้องตรวจจะเต็มไปด้วยเสียงหัวเราะ ทั้งจากกิริยาอันน่ารักน่าเอ็นดูและการเลียนเสียงไถ่กันที่เขามักจะทำเป็นประจำ ความมีชีวิตชีวาของเด็กน้อยวัยซุกซนได้ทำให้ทุกคนในบริเวณนั้นได้รับความสดใสไปด้วย

“พี่จำน้องคนที่ชอบร้องเสียงไถ่กันได้หรือเปล่า” น้องพยาบาลคนหนึ่งถามขึ้นเมื่อเดินสวนกับฉันที่ระเบียงในอีกหนึ่งสัปดาห์ต่อมา

“อ้อ ! จำได้สิ น้องปาล์มลูกแม่อร” ฉันพยักหน้ารับ แต่ยังไม่ทันจะถามอะไรต่อ ประโยคถัดไปของเธอก็ทำให้ฉันใจหายวาบ

“ตอนนี้น้องเขาอยู่ห้องไอซียูที่โรงพยาบาลจังหวัดนะ”

ฉันได้แต่ยืนตะลึง แทบพูดอะไรไม่ออก คำถามว่า “ทำไม...เกิดอะไรขึ้น” ลอยออกจากปากอย่างแผ่วเบาราวกับมิใช่เสียงของตัวเอง

น้องพยาบาลเล่ารายละเอียดให้ฉันฟังว่า เมื่อหลายวันก่อน ตอนที่อรกำลังทำกับข้าวอยู่ในครัว ลูกคนโตและคนรองก็พาน้องปาล์มไปเล่นกันในห้องนอน ขณะที่กำลังหยอกล้อกันตามประสาเด็กอยู่นั้น น้องปาล์มก็หยิบลูกบอลเล็กๆ ซึ่งเป็นของแถมจากขนมใส่เข้าไปในปาก เมื่อพี่ๆ เห็นเข้าก็ตกใจรีบช่วยกันล้วงออก แต่กลับยิ่งเป็นการดันให้มันเคลื่อนลึกลงไปอีก จึงรีบเรียกวิ่งไปเรียกแม่ที่อยู่ในครัวทันที

เมื่ออรรู้เรื่องก็ตกใจจนทำอะไรไม่ถูกเช่นกัน เธอพยายามดันให้ลูกบอลเล็กๆ นั้นหลุดออกมาแต่ก็ไม่เป็นผล จนกระทั่งน้องปาล์มสลบไปในที่สุด

กว่าอรจะหารอดและพาลูกไปที่โรงพยาบาลก็กินเวลานานเกือบครึ่งชั่วโมง ซึ่งตอนนั้น แม้ว่าแพทย์จะสามารถนำลูกบอลลูกออกจากลำคอของน้องปาล์มได้ แต่สมองที่ขาดออกซิเจนนานเกินไปทำให้เขาไม่ฟื้นเสียแล้ว จึงต้องส่งตัวไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลจังหวัด

นับจากวันที่ได้รับรู้เหตุการณ์นี้ ฉันก็คอยติดตามถามไถ่ถึงเรื่องของน้องปาล์มตลอด ถ้าหากมีใครไปยังโรงพยาบาลจังหวัด ก็จะฝากให้ถามข่าวคราวกลับมาทุกครั้ง

จนล่าสุด ฉันทราบมาว่าน้องปาล์มได้ออกจากโรงพยาบาลแล้ว... แต่ในสภาพของ “เจ้าชายนิทรา”

ฉันรีบไปเยี่ยมเขาที่บ้านทันที...

หยดน้ำที่เอ่อคลอดวงตาเมื่อครู่ค่อยๆ ไหลลงผ่านแก้มของฉัน ทั้งฉันและอริยังคงมองไปที่ร่างเล็กๆ ที่นอนนิ่งสนิทภายในมุ้ง พวกเรานั่งเงียบกันอยู่พักใหญ่ เสียงเดียวในห้องเห็นจะมีเพียงเสียงของพัดลมที่ส่ายไปมา

อรเลิกมุ้งขึ้นเพื่อดูลูกเป็นพักๆ เมื่อใดที่ลูกหายใจรัวขึ้น สีหน้าเธอก็เขม็งเกร็งอย่างไม่รู้ตัว หากลมหายใจของลูกเป็นปกติ สีหน้าของเธอก็ผ่อนคลายตามไปด้วย

ฉันพยายามกล่าวให้กำลังใจ แต่เธอก็เพียงพยักหน้ารับแบบแแกนๆ ก่อนที่จะเอ่ยขึ้นด้วยน้ำเสียงท้อแท้ว่า

“วันนั้น พอรู้ว่าลูกสลบไป ฉันก็เหมือนจะเป็นลม แทบสิ้นใจไปด้วย” เธอยังคงมองร่างของหนูน้อยผ่านม่านมุ้ง

“พอส่งถึงโรงพยาบาลจังหวัด ก็ต้องนอนห้องรวมทั้งๆ ที่ปาล์มมันยังไม่รู้สึกตัว ตอนนั้นฉันรู้ว่าเวลาแต่ละชั่วโมง แต่ละวัน มันช้าเหลือเกิน ฉันนอนอยู่ได้เพียงลูกทั้งคืนทั้งวัน หลับบ้างไม่หลับบ้าง พอมันก็บอกรักกลับไปพักที่บ้านก่อน แต่...หมอ” นางหยุดชั่วขณะ เหมือนพยายามกลั้นเสียงสะอื้น “หมอเข้าใจไหม...ฉันห่วงลูก อยากเฝ้าลูก ไม่อยากกลับไปบ้าน ยิ่งพอมอบกับพยาบาลบอกให้ทำใจ ฉันนั่งแทบจะซ็อคตาย” น้ำตาที่เพิ่งจะหยุดไปเริ่มไหลอีกครั้ง

“พอได้ยินหมอบอกว่าสมองขาดอากาศ ฉันก็พยายามทำทุกอย่าง

เพื่อให้ปาล์มมันได้หาหมอสมอง” นางเล่าพลางเอ่ยชื่อของนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมองคนหนึ่งของโรงพยาบาลจังหวัด

“ฉันไปสืบมาจนรู้ชื่อรู่หน้าตา ก็เลยเที่ยวเดินหาหยังกับคนบ้า เจอใครที่รูปร่างคล้ายคลึงกับที่เขาบอกมาก็จะเดินเข้าไปดูป้ายชื่อหมด ถ้ารู้ว่าเขาจะเข้าผ่าตัดวันไหนก็จะไปดักรอ แต่ก็คลาดกันทุกที”

หลังเฝ้าดักรออยู่เกือบเดือน อรจึงพบกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสมองผู้นั้นจนได้ เมื่อเจ้าหน้าที่คนหนึ่งเรียกอรและชี้ไปที่นายแพทย์ผู้กำลังเดินอยู่ที่หน้าตึกของโรงพยาบาล อรรีบเดินตามไปอย่างตื่นเต้น ดีใจจนตัวสั่นพอได้จังหวะเหมาะก็รีบวิ่งไปดักหน้าเขา พลังระล่ำละลักวิ่งวนให้เขาช่วยน้องปาล์มด้วย แม้แพทย์ผู้นั้นจะมีท่าทางเห็นใจ แต่เขาก็ตอบปฏิเสธ เนื่องจากน้องปาล์มมีแพทย์เจ้าของไข้อยู่แล้ว

“ใจเย็นๆ นะครับ ถ้าหากเกินความสามารถจริงๆ จะมีการประสานงานไปที่ผมเอง”

“ตอนนั้นใจฉันหล่นไปอยู่ที่ตาตุ่มเลยหมอบ พอกลับมาหาหมอเด็ก ก็มีแต่ตอบเหมือนเดิม”

ฉันได้แต่นึกถึงประโยคเหล่านั้นด้วยความสะทสะทอนใจ

“ทำใจได้ไหม ถ้าเด็กไม่รอด?”

“สมองบวม ขาดออกซิเจนนั่นแหละก็เหมือนคนตายแล้ว”

“ไม่มีทางหายกลับมาเหมือนเดิมได้หรอก”

นับจากวันนั้น อาการของน้องปาล์มยังคงทรงตัว ไม่มีมีความหวังว่ากลับคืนสู่สภาพเดิมหรือกระเตื้องกว่าที่เป็นอยู่แม้แต่น้อย สิ่งที่ได้ก็มีเพียงดูแลให้ชีวิตน้อยๆ นี้คงสภาพ “เจ้าชายนิทรา” ต่อไปอย่างไม่บอบสลายเท่านั้น โดยทางโรงพยาบาลจังหวัดจะนัดให้น้องปาล์มไปตรวจเดือนละครั้ง ขณะ

เดียวกัน อรยังไม่ละความพยายามที่จะพาน้องปาล์มไปหาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสมองคนเดิมด้วยการพาไปรักษาที่คลินิกส่วนตัวของเธอ ดังนั้น ในแต่ละเดือนอรจึงต้องพาน้องปาล์มไปหาทั้งแพทย์สมองและแพทย์เด็กสลับกัน มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนตกหลายพันบาท

“เฉพาะค่าเหมารถไปจังหวัดก็ครั้งละพันกว่าแล้ว เดือนนึงก็ปาเข้าไปเกือบสามพัน” อรเคยบ่นให้ฟังถึงภาระค่าใช้จ่าย

ครอบครัวของอรประกอบอาชีพทำนา โดยมีทั้งนาของตัวเอง นาเช่า และนาที่รับจ้างมา รวมๆ กันแล้วประมาณ 50 ไร่ ทำนาปีละ 2 ครั้ง ครึ่งหนึ่งๆ จะได้ข้าวประมาณ 40 เกวียน จึงมีรายได้ต่อปีอยู่ที่ประมาณ 300,000 บาท หากเป็นยามปกติ เมื่อหักต้นทุนต่างๆ แล้ว จะยังมีเงินเหลือเก็บอยู่จำนวนหนึ่ง แต่เมื่อน้องปาล์มป่วย ทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านการรักษาซึ่งหมดไปเป็นหลักแสน นอกจากนี้ อรยังต้องหยุดงานในนาเพื่อมาเฝ้าลูกคนเล็กที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้นี้อีก งานทั้งหมดก็เกินกำลังสามีของเธอเพียงคนเดียว จึงต้องจ้างคนมาช่วย ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ต้องเริ่มกู้หนี้ยืมสิน สร้างความกังวลให้กับอรขึ้นเรื่อยๆ แต่อรยังคงไม่ย่อท้อ เดินหน้าทุ่มเทเพื่อให้ลูกได้รับการรักษาอย่างดีที่สุดต่อไป

แต่แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสมองที่อรไปหาที่คลินิกเป็นประจำนั้น ได้แนะนำว่ายาของน้องปาล์มมีราคาสูง ให้อรไปพบเขาที่โรงพยาบาลและรับยาต่อที่นั่นจะดีกว่า ดังนั้น สองแม่ลูกจึงได้ไปพบเขาที่โรงพยาบาลจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ ขณะที่แพทย์เด็กซึ่งปกติจะนัดน้องปาล์มมาเดือนละครั้งนั้น หลังจากสามสี่เดือนแรกก็ไม่ได้นัดอีกเลย อรไม่แน่ใจว่าเป็นเพราะแพทย์ด้านสมองท่านนั้นประสานงานกับเขาแล้ว หรือเพราะเขาไม่พอใจที่อรพาลูกไปหาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสมองโดยมิได้ปรึกษาเขาก่อน

นอกจากด้านการแพทย์สมัยใหม่แล้ว อรเองก็ยังพยายามหาทางออกอื่นๆ เพื่อเลี้ยงประกายไฟแห่งความหวังที่ใกล้หมดดับให้ยังคงคุกรุ่นอยู่ต่อไป

“หมอรู้อยู่ วันก่อนฉันไปหาหมอ เขาผูกดวงดูวันเดือนปีเกิดปาล์มแล้วทำนายว่าตอน 4-5 ขวบจะวิ่งเล่นได้เหมือนคนอื่นๆ ฉันจึงสบายใจขึ้นมาเลย” อรเล่าให้ฉันฟังในการเยี่ยมบ้านครั้งหนึ่ง “อีกวันหนึ่ง ฉันก็ไปเชิญหม่อีกคนให้มาสะเดาะเคราะห์และดูดวงที่บ้าน เขาบอกว่าเด็กกำลังอยู่ในเคราะห์ต้องรออายุ 18 ถึงจะหาย ฉันฟังแล้วก็ใจแป้วเหมือนกันว่าต้องรอถึง 18 ปี แต่เอาละ ขอให้มันหายเถอะ ...ก็ปีฉันก็รอดได้”

ฉันได้แต่รับฟังด้วยความสะเทือนใจ “ก็ปีฉันก็รอดได้” นั้น ไม่ทราบว่าเป็นไปได้ด้วยความรักมากมายสักเพียงไหน

อรยังคงแสวงหาความหวังมาขโลมจิตใจด้วยหนทางของตน ครั้งหนึ่งอรตัดสินใจไปหาหม่อาชาวจีนที่อยู่อำเภอ และเชิญเขามาทำพิธีเรียกขวัญให้ด้วยการท่องคาถาซึ่งมีเสียงร้องสลับกับการเรียกขวัญและเสียงลั่นฆ้องพร้อมกับปะพรมน้ำมนต์ไปด้วย

“ตอนนั้นปาล์มร้องเสียงดังออกมาได้ ฉันดีใจมากที่มีน้ำร้องเหมือนเด็กปกติ นึกว่าจะหายแล้วเสียอีก”

แม้จะไม่ค่อยมั่นใจต่อวิธีของอรและ “หมอ” เหล่านั้นนัก แต่เมื่อคำนึงถึงการดูแลทางด้านจิตใจแล้ว ฉันก็ปล่อยให้อรทำต่อไปโดยคอยดูแลอยู่ห่างๆ

“หมอรู้อยู่ ช่วงนี้ฉันฝันอยู่บ่อยๆ เลยนะว่าปาล์มมันหายดี ในใจฉันคิดตลอดว่ามันต้องหาย”

ฉันได้แต่เอาใจช่วยให้ทุกสิ่งลงเอยด้วยดีอย่างที่อรฝันถึง

ขณะที่ “หมอ” ทั้งหลายของอรมีวิธีของพวกเขา ฉันเองก็มีวิธีของฉันเช่นกัน คือการนำทีมงานของคลินิกเวชฯ ไปเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่วันที่น้องปาล์มออกจากโรงพยาบาล ตลอดจนให้ความช่วยเหลือทุกวิถีทางเท่าที่จะทำได้

ในช่วงแรกนั้น อรยังต้องไปเปลี่ยนสายยางให้อาหารทางจมูกที่โรงพยาบาลจังหวัดอยู่เรื่อยๆ แต่ดูเหมือนว่าบางครั้งอรจะต้องเผชิญกับความวิตกกังวลอันเกิดจากความไม่ชำนาญของนางพยาบาลที่ไม่สามารถสอดสายยางเข้าไปทางจมูกได้อย่างราบรื่น สร้างความขุ่นเคืองให้กับอรและสามีอย่างมาก

“ครั้งหนึ่งพ่อมันเกือบจะชกพยาบาล ก็ใส่ไม่รู้กี่ครั้ง ใส่ไม่ได้ก็ยุ่งแยะ อยู่อีก แยะจนมีเลือดออก สงสัยพยาบาลคนนั้นคงไม่เคยใส่แน่เลย”

อรยังเล่าต่ออีกว่า บางคนพยายามดันเข้าไปจนลูกดิ้น บางทีก็อาเจียนไปโรงพยาบาลทุกครั้งได้แต่ภาวนาให้เจอกับนางพยาบาลที่เชี่ยวชาญในการใส่สายยางให้อาหาร

เมื่อพวกเขาได้รับทราบปัญหานี้ จึงพยายามคิดหาวิธีช่วยเหลือทันที

แต่ปัญหาของอรก็ไม่ใช่เรื่องที่พวกเขาจะรับมือได้ง่ายนัก แม้ว่าฉันจะมีความชำนาญในการเปลี่ยนสายยางให้อาหารอยู่พอสมควร แต่ก็เคยเปลี่ยนให้กับผู้ใหญ่เท่านั้น ไม่เคยเปลี่ยนให้เด็กเล็กที่มีท่อเจาะคอช่วยหายใจอยู่ด้วยมาก่อนเลย

อย่างไรก็ตาม แม้จะรู้สึกไม่มั่นใจและลังเล แต่เมื่อคิดถึงชะตากรรมที่ครอบครัวของอรได้ประสบ ...คิดถึงค่าใช้จ่ายที่อรต้องเดินทางไปยังโรงพยาบาลจังหวัดแต่ละครั้ง ...คิดถึงความหวงกังวลที่ไม่รู้ว่าพยาบาลคนนั้นเชี่ยวชาญเพียงใดที่จะเปลี่ยนสายอาหารแก่แก้วตาดวงใจของอร และคิดถึง ความเชื่อใจของอรที่มีต่อพวกเราแล้ว ความมุ่งมั่นของฉันทก็เกิดขึ้นทันที

ทุกสิ่งต้องผ่านการเรียนรู้ ...ฉันจะต้องทำให้ได้

ฉันได้เริ่มศึกษาถึงการใส่สายยางให้อาหารแก่เด็กที่เจาะคออย่างจริงจัง รวมถึงค้นคว้าเรื่องการรักษาพยาบาลเด็กที่มีปัญหาด้านสมองจนกินอาหารไม่ได้ หลักการสำคัญคือเรื่องของสรีระของร่างกาย ถ้าใส่พลาดเข้าหลอดลม

เด็กจะสำลักจนหน้าเขียว ต้องรีบดึงออกทันที ประจวบกับเวลานั้น ฉันต้องคอยเปลี่ยนสายอาหารให้กับผู้ใหญ่ที่มีท่อเจาะคอเช่นกัน ทำให้ฉันมั่นใจยิ่งขึ้นว่าจะสามารถเปลี่ยนให้น้องปาล์มได้ จึงนัดอรให้พาลูกมาหาฉันที่คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัว ในวันที่ถึงกำหนดเปลี่ยนสายอาหาร

กระนั้นก็ตาม เมื่อถึงเวลาที่ฉันต้องทำจริงๆ ก็ยังอดมีความรู้สึกวิตกกังวลอยู่บ้างไม่ได้ ฉันสอดท่อเข้าไปยังจมูกของน้องปาล์มพลงนึกถึงหลักการที่ศึกษารวมทั้งประสบการณ์ที่ผ่านมา สรีระของเด็กอาจจะไม่เหมือนผู้ใหญ่เสียทีเดียว แต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ...ฉันต้องทำได้สิ... คิดพลางค่อยๆ เลื่อนท่อเข้าไป มันไม่ยากนักหรอกหากเรารู้เทคนิคว่าควรจะดันและหยุดในจังหวะไหน

ในที่สุดฉันทก็ทำสำเร็จ

สีหน้าและแววตาของอรก็เต็มไปด้วยความปลาบปลื้ม ต่อไปนี้นางไม่ต้อง “ภาวนา” เวลาพยาบาลไปเปลี่ยนสายยางให้อาหารอีกต่อไปแล้ว

ในช่วงสองสามเดือนแรก ฉันคอยจัดการเปลี่ยนสายยางอาหารให้น้องปาล์มเดือนละสองครั้งทั้งที่คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัว และที่บ้าน ต่อมาทีมงานของฉันทได้ประเมินกันว่า ตัวฉันทไม่สามารถเดินทางไปเปลี่ยนสายยางให้ที่บ้านน้องปาล์มได้ทุกครั้ง ขณะที่อรเองก็ค่อนข้างลำบากในการพาลูกมาพบฉันทที่คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัว เพราะพามาคนเดียวไม่ได้ นอกจากนี้ยังสรุปผลจากการเยี่ยมบ้านว่า อรสามารถดูแลน้องปาล์มได้ดีมาก จึงคิดว่าถึงเวลาแล้วที่เราจะสอนให้นางลองใส่สายอาหารให้แก่ลูกเอง

อย่างน้อย นอกจากทำให้นางได้พึ่งพาตัวเองในการพยาบาลแล้ว ... ยังอาจทำให้นางได้รู้สึกว่าคุณยังสามารถทำอะไรเพื่อลูกได้บ้าง

“เอามั้ย ลองใส่ดูมั้ย” ฉันทถามผู้เป็นแม่ในวันหนึ่ง而去เยี่ยมบ้าน

“ไม่เอา...ฉันไม่กล้าทำ” อรสันตริชะ “หมอใส่เถอะ ฉันไปหาหมอ

ได้ ไม่ลำบากนักหรอก”

ฉันพยายามให้เหตุผลว่า

“มันไม่ได้ใส่ยากอย่างที่คิดหรอกนะ คนบ้านเดียวกับบอรองคนเขาก็เปลี่ยนให้แม่เขาได้แล้ว พี่เป็นคนสอนเขาเองแหละ เพียงแต่กับเด็กเราอาจจะต้องระมัดระวังมากขึ้น สำหรับบอรองนี้ พี่ดูมาสองสามครั้งแล้ว ก็ไม่น่ามีปัญหาอะไร ทั้งการถอดเหล็กเจาะคอมมาล้างหรือการดูดเสมหะออร์กี้ยังทำได้เลยแหละ พี่ว่าทำดีกว่าเจ้าหน้าที่บางคนเสียอีก”

เมื่อได้ยินว่ามีคนในหมู่บ้านเดียวกันสามารถทำได้ ทำให้เธอเริ่มรู้สึกถึงเล ฉันจึงอาศัยจังหวะนี้โน้มน้าวอีกครั้ง

“ไม่ต้องกลัวหรอกนะ พี่รู้ว่ายังไงเธอก็ต้องระวังเต็มที่อยู่แล้วเพราะไม่อยากให้ลูกเจ็บ พี่จะยืนอยู่ข้างๆ ยังไงก็น่าลองดูนะ ไว้ถ้าใส่ไม่ได้จริงๆ พี่จะเป็นคนใส่ให้เอง”

ดังนั้น เมื่ออรพาน้องปาล์มมายังคลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวครั้งต่อมา ฉันจึงเริ่มสอนตั้งแต่การวัด การใส่ รวมถึงการทดสอบว่าเข้ากระเพาะหรือไม่ เริ่มแรกออร์ใส่สายอาหารด้วยมือที่สั้นเทาเพราะความระมัดระวังเป็นพิเศษ แต่ก็สามารถทำสำเร็จได้จากการฝึกใส่เพียงครั้งเดียว

อย่างไรก็ดี ในช่วงแรกฉันยังให้อรพาน้องปาล์มมาเปลี่ยนสายอาหารที่คลินิกเวชฯ ก่อน โดยฉันจะคอยยืนดูอยู่ด้วย หากมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นจะได้ช่วยกันแก้ไข ต่อเมื่อเห็นว่าเธอทำได้ดีมากแล้ว จึงอนุญาตให้เปลี่ยนเองที่บ้านได้

นอกจากฉันแล้ว คนอื่นๆ ในคลินิกเวชฯ แห่งนี้ก็ยังคอยดูแลเอาใจใส่น้องปาล์มและครอบครัวอย่างใกล้ชิดเช่นกัน แม่ผู้ป่วยคือลูก แต่พวกเราก็ต้องคอยรักษาสภาพจิตใจที่บอบช้ำของผู้เป็นแม่ไปด้วย โดยการเข้าไปดูแลเป็นคู่คิด และให้กำลังใจ ไม่ให้เธอรู้สึกเคืองแค้นและถูกทอดทิ้ง

สถานการณ์เหมือนจะดีขึ้นไปอีก เมื่อมีนักศึกษาแพทย์ฝึกหัดปีที่ 6 ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มอ.) หลักสูตรเวชศาสตร์ชุมชนมาฝึกงานกับพวกเรา ซึ่งนอกจากจะทำให้พวกเราและเขาได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันตามความถนัดของแต่ละคนแล้ว นักศึกษาแพทย์ที่ทุกคนเรียกกันว่า “น้องหมอ” ผู้นี้ ยังได้มาเป็นกำลังสำคัญอีกคนหนึ่งในการออกเยี่ยมบ้านและดูแลผู้ป่วยของพวกเรา รวมถึงน้องปาล์มด้วย

ช่วงนั้นทั้งฉันและน้องหมอได้ไปเยี่ยมน้องปาล์มที่บ้านอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนหลายประการก็ดีขึ้น ปากน้อยๆ นั้นเริ่มทานอาหารอ่อนได้เองโดยไม่ต้องใช้สายยาง เพียงแค่ต้องระวังการสำลักเท่านั้น เม็ดผื่นตามตัวก็ไม่มีอีกต่อไป เรื่องสภาพร่างกายก็สามารถฟื้นฟูด้วยการออกกำลังกายและทำกายภาพบำบัด ขณะที่อาการชักเกร็งเป็นบางช่วงนั้นก็ได้น้องหมอมาร่วมวินิจฉัยและให้ยา

ขณะนี้ ปัญหาสำคัญที่ยังเหลืออยู่คือเรื่องของการหายใจที่เจ้าตัวยังทำได้ไม่เต็มที่ ในตอนแรกออร์ได้มาปรึกษาพวกเราว่าอยากจะทำน้องปาล์มไปรักษาที่กรุงเทพฯ แต่น้องหมอก็ได้แนะนำว่า ก่อนจะไปกรุงเทพฯ ก็น่าจะลองไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์เสียก่อน

“อาจารย์หมอของผมที่ มอ. หลายคนก็เจอ case แบบนี้บ่อยนะ ผมจะลองติดต่อให้ ถ้าไม่ได้จริงๆ ค่อยพาไปกรุงเทพฯ จะดีกว่า” น้องหมอเสนอความเห็น และยังให้กำลังใจด้วยว่า

“ผมว่าก็ยังมีหวังอยู่บ้างนะ เพราะน้องเขาอายุยังไม่ถึงสองขวบ สมองยังไม่หยุดเจริญเติบโต จึงอาจจะฟื้นฟูขึ้นมาได้ แต่จะให้เหมือนเด็กปกติเลยนั้น ผมเองก็ไม่แน่ใจนะ ยังไงก็ขอประวัติการรักษาที่โรงพยาบาลเดิมมาให้ด้วยก่อนแล้วกัน ผมจะได้ให้อาจารย์หมอช่วยวินิจฉัยให้”

สีหน้าของออร์ดีขึ้นมากเมื่อได้ยินคำพูดของน้องหมอ เพียงแค่นี้

ความหวังที่รีบหรีกดูเหมือนจะถูกจุดประกายขึ้นบ้างแล้ว อรรีบไปติดต่อขอประวัติการรักษาของน้องปาล์มที่โรงพยาบาลจังหวัดในวันรุ่งขึ้นทันที ขณะที่ฉันคอยช่วยประสานงานเรื่องการเขียนหนังสือส่งตัวและการนัดหมาย ซึ่งทางแพทย์ของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ได้ตกลงรับตัวไว้ แต่ต้องขอเป็นเดือนหน้า เพราะแพทย์ผู้จะทำการรักษายังติดธุระสำคัญอยู่

“ไม่เป็นไร จะให้ไปเมื่อไหร่ก็ได้ ขอแค่เขารับก็พอ แค่นี้ฉันก็มีกำลังใจแล้ว”

อรกล่าวทั้งน้ำตาพร้อมพร่ำขอบคุณพวกเราไม่ขาดปาก นี่อาจจะเป็นความหวังครั้งสำคัญที่สุดในรอบปีเศษนับตั้งแต่ที่น้องปาล์มออกจากโรงพยาบาลจังหวัดก็เป็นได้

ไก่แจ้ตัวเหลืองกำลังคุ้ยเขี่ยดินอยู่แถวกอไผ่หลังบ้านพักของฉันอย่างที่เคยทำอยู่เสมอ เมื่อเห็นมันที่ไร ฉันก็จะนึกถึงเสียง “เออ อี เอ้อ เอ้อ” ของน้องปาล์มทุกที

ฉันจะมีโอกาสได้ยินเสียงใสๆ อย่างนั้นอีกไหมนะ...

แม้ความหวังที่น้องปาล์มจะกลับเป็นเหมือนเด็กปกตินั้นยังคงเลือนราง แต่อย่างน้อยพวกเราก็จะประดับประดาร่างกายน้อยๆ นี้ไว้ด้วยการกระตุ้นพัฒนาการและทำกายภาพบำบัด ฉันหวังว่าการพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในเดือนหน้านี้อาจส่งผลด้านบวกต่อน้องปาล์มบ้าง ขอแค่ให้เขาเติบโตและทำกิจวัตรประจำวันบางส่วนได้ก็นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีแล้ว

แม้บทบาทของพวกเราจะไม่ใช่เรื่องของกร “รักษา” โดยตรง แต่พวกเราก็ภูมิใจที่สามารถสร้างโอกาสให้คนไข้ได้รับหนทางในการรักษาที่ดีกว่าเดิมได้

ฉันนึกถึงสีหน้าปลาบปลิ้มใจของอรเมื่อรู้ว่าเธอยังมีสิ่งๆ ที่เรียกว่า “โอกาส” และ “ความหวัง”

ไม่มีสิ่งใดที่สามารถรับประกันอนาคต การต่อสู้นี้อาจประสบได้ทั้งชัยชนะและความพ่ายแพ้ แต่คำถามสำคัญอยู่ที่ว่า เราทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้กับมันอย่างเต็มที่แล้วหรือยัง

เมื่อนึกถึงทีมงานของฉันทุกคนรวมถึงน้องหมอ...ฉันก็ได้แต่บอกตัวเองว่า พวกเราตอบคำถามข้อนี้ได้แล้ว

3

กว่าจะถึงวันนี้

อมรรัตน์ โคตรมุงคุณ
สภานีออนามัยตำบลวัดแก้ว
จังหวัดราชบุรี

มา แล้ว!

ฉันบอกตัวเองด้วยน้ำเสียงหวาดหวั่น ขณะที่สายตาจ้องไปยังจักรยานเก่าๆ ที่แสนคุ้นตาคนนั้นแล่นเข้ามาในรั้วสถานีอนามัย เสียงออดแอดดังตลอดเวลาตามจังหวะการหมุนของล้อรถ

ฝนเม็ดน้อยยังโปรยปรายลงมา ราวกับว่าท้องฟ้าจำให้ให้กับสิ่งที่ฉันได้ประสบ

ล้อทั้งสองค่อยๆ หมุนช้าลงก่อนที่จะหยุดสนิทตรงที่ที่มันเคยจอดไว้เป็นประจำ เท้าผมมเกร็งผลึกเหล็กพุงรถให้ลงมาสู่แนวตั้ง ก่อนที่ชายชราเจ้าของเท่านั้นจะค่อยๆ หมุนตัวเดินช้าๆ เข้าไปในอาคารอย่างไม่อึ้งขงขอบกับหยาดฝนเม็ดเล็กๆ ที่หยดอยู่ที่หัวฟ้า

ไม่เคยมีครั้งไหนที่ฉันจะเกิดความรู้สึกแบบที่เป็นอยู่กับร่างชราเนี้ยมาก่อน ทุกครั้งที่พบหน้าแก ความรู้สึกอบอุ่นด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมจะเกิดขึ้นเสมอ

แต่วันนี้ เมื่อพบเห็นร่างนั้น ร่างกายของฉันทกลับรู้สึกแข็งที่อราวกับคนตาย ไม่เพียงรู้สึกหวั่นเกรงต่อการพบปะเท่านั้น แต่ยังลอบภาวนาต่อสิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์ขอให้มันผ่านไปโดยเร็ว

คนหลอกลวง ! คำสั้นๆ นี้วาบขึ้นในใจอีกครั้ง

ฉันถอนหายใจยาว ปลุกปลอบกำลังขวัญตัวเอง แล้วยึดตัวตรงอย่างเตรียมพร้อม พร้อมรับกับทุกสิ่งที่กำลังจะเกิด

ฉันประทับใจในตัวน้ำแม่ตั้งแต่ครั้งแรกที่รู้จักกัน

แม้เวลาจะผ่านมา 8 ปีแล้ว แต่ฉันยังจำได้เหมือนกับมันเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ ตอนนั้นเป็นปี 2540 ฉันเพิ่งย้ายมาประจำที่สถานีอนามัยที่เพิ่งสร้างเสร็จใหม่ๆ แห่งหนึ่งในอำเภอบางแพ อันที่จริง สถานีอนามัยแห่งนี้เปิดดำเนินการมาก่อนหน้านั้นหนึ่งปีแล้ว แต่เจ้าหน้าที่ชุดแรกที่อยู่มาดังแต่ครั้งนั้นได้ย้ายไปอยู่ที่อื่น ๆ กันหมดตั้งแต่ก่อนที่ฉันจะมาประจำ

สมาชิกที่อยู่ตอนที่ฉันย้ายเข้าไปจึงเป็นเจ้าหน้าที่ชุดใหม่ทั้งหมดประกอบด้วยพี่ผู้ชายซึ่งเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยคนใหม่ และน้องผู้หญิงอีกคนหนึ่งพี่เพิ่งจบพยาบาลเทคนิคได้ประมาณ 2 เดือน ฉันจึงมีสถานะเป็นทั้งน้องและพี่ไปในเวลาเดียวกัน

หากนับตัวอำเภอเป็นจุดศูนย์กลางแล้ว สถานีอนามัยแห่งนี้จัดได้ว่าเป็นสถานีที่อยู่ห่างไกลที่สุด ตำบลนี้เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดราชบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ด้วยความที่เป็นสถานีอนามัยห่างไกลนี้เอง จึงมีพาหนะพรั่งพร้อมไว้สำหรับเดินทาง ทั้งรถยนต์สำหรับส่งผู้ป่วยและรถจักรยายนต์

“บ้านรางห้วยชัน” เป็นชื่อของหนึ่งในสองหมู่บ้านที่ฉันต้องรับผิดชอบหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ตรงรอยต่อของราชบุรีกับสมุทรสาคร อยู่ลึกเข้าไปในเรือกสวนบางพื้นที่รถยนต์ไม่สามารถเข้าถึง ต้องใช้เรือหรือไม่ก็เดินเท้า

ด้วยสภาพแวดล้อมอันยากลำบากในการเดินทางนั่นเอง ที่ทำให้ฉันได้รู้จักกับ “น้ำแม่” อสม. ประจำหมู่บ้านห้วยรางชัน

“หมอ ตรงที่จะสุดเขตหมู่บ้านมันไกลนะ อยู่ลึกเข้าไปในสวนเลย รถก็เข้าไม่ได้ ต้องเดิน”

เป็นเสียงเตือนอย่างใจดีจากชายวัยหกสิบเมื่อฉันกับน้องผู้หญิงไปขอข้อมูลเพื่อที่จะลงพื้นที่

“แต่ถ้าหมอจะไปจริงๆ เดี่ยวฉันจะช่วยพาไปเอง” แกรับอาสาอย่างแข็งขัน ฉันกับน้องหันมามองหน้ากัน ก่อนที่จะตอบตกลง รู้สึกอบอุ่นไม่น้อยที่ได้รับการต้อนรับและเอาใจใส่อย่างดีจากชาวบ้านในพื้นที่

การลงเก็บข้อมูลหมู่บ้านและทำความรู้จักกับชาวบ้านแถบนั้นเป็นไปด้วยดี น้าแม่พาฉันกับน้องไปสำรวจจนทั่วหมู่บ้าน

“บางที่ไม่เคยมีหมอคนไหนเข้าไปถึงมาก่อนเลย อย่างตรงที่เรายืนอยู่นี้ก็เหมือนกัน แต่มากับผมก็ไม่ต้องห่วงหรอก ผมพาไปได้ทุกที่” แกล่าวด้วยท่าทางภาคภูมิใจ อาจเป็นทั้งความภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ อสม. อย่างดี และเป็นทั้งความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือคนอื่น

ยิ่งฉันได้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแกก็ยิ่งทำให้ความนิยมชมชอบเพิ่มขึ้นไปอีก น้าแม่เป็นเพียงคนทำงานรับจ้างรายวัน สำหรับแกนั้น “เวลา” จึงเป็นสิ่งมีค่าที่ไม่อาจใช้อย่างเปล่าเปลืองได้แม้แต่น้อย แต่แกกลับสละ “เวลา” ของแกทั้งวันพาฉันและน้องลงพื้นที่เพื่อให้เราสองคนผ่านพ้นช่วงเริ่มต้น ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่ยากลำบากที่สุดของงานทุกอย่างไปได้ หลังจากนั้น แกยังคงคอยช่วยเหลือฉันเวลาที่จำเป็นต้องเข้าไปในหมู่บ้านตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการไปเยี่ยมผู้ป่วย ไปหาผู้ใหญ่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่ รวมถึงคอยช่วยมองหาคนที่ตั้งใจช่วยส่วนรวมมาสมัครเป็น อสม. ที่เข้มแข็งเหมือนแก

ในวัยหกสิบนี้ ถ้าหากเป็นคนทำงานกินเงินเดือนนั้น ก็กำลังจะเกษียณอายุเพื่อรับดอกผลจากการทำงานหนักมาตลอดชีวิต แต่น้าแมวยังคงต้องทำงานหนักด้วยการรับจ้างรายวันทั่วไป สุดแต่จะมีใครมาว่าจ้าง บาง

ครั้งถ้าไม่มีงานรับจ้างในหมู่บ้าน แกก็จะแวะมาที่สถานีอนามัยเพื่อถามไถ่ว่ามีงานอะไรที่ต้องการจ้างให้แกทำบ้างหรือไม่ ถ้ามีแกจะรับไว้ ไม่ว่าจะเป็นการตัดหญ้า โกยดิน หรืองานอะไรก็ตามโดยไม่เคยเถียงจน

แม้จะล่วงเข้าสู่วัยนี้ แต่น้าแม่วัยก็ยังคงเป็นเสาหลักของครอบครัวซึ่งมีด้วยกัน 3 คน ครอบครัวแกอาศัยรวมกันอยู่ในบ้านใต้ถุนสูงเก่าๆ สภาพดูไม่มั่นคงนัก ฝาบ้านและหลังคาทำจากสังกะสี ทรนยาของแกก็เจ็บออกๆ แอดๆ ด้วยโรคหัวใจจนไม่สามารถทำงานหนักได้ ที่จริงแล้ว แกมีลูกทั้งหมด 4 คน แต่ลูกชายคนโตติดคุกด้วยคดียาเสพติด ขณะที่ลูกสาวคนรองแต่งงานแยกเรือนออกไปนานแล้ว ส่วนลูกสาวคนที่สามไปทำงานโรงงานที่สมุทรสาคร จึงเหลือเพียง เป้ม ลูกสาวคนสุดท้าย 14-15 ปี ที่ยังอยู่กับพ่อแม่

มีหลายครั้งที่แกถึบจักรยานคู่ชีพอย่างช้าๆ มานั่งใต้ถุนโล่งของสถานีอนามัยอย่างอ่อนแรง

“ไม่มีงานจ้างเลย หมดงาน บางงานมี เขาก็ไม่เอาผม เขาบอกว่าผมคงจะทำไม่ไหว อายุมากแล้ว” แกมักจะบ่นพึมพำกับฉันหรือเจ้าหน้าที่คนอื่น

ฉันเคยเสนอที่จะช่วยเหลือแกเป็นเงิน แต่น้าแม่ไม่รับ

“ไม่เอาหรอกครับ หมอให้ผมทำงานแล้วกัน ผมถึงจะรับเงินหมอ”

เป็นคำตอบประสาชื่อของคนที่ไม่ยอมจะเป็นฝ่ายรอรับเพียงฝ่ายเดียว ฉันเองก็ไม่ขัดความตั้งใจของแก จึงพยายามหางานให้แกทำเสมอ และให้คำตอบแทนมากกว่าปกติสักเล็กน้อย

วันหนึ่ง เมื่อยืนเสียงอดแอดที่คันทูตรงทางเข้าสถานี พวกเราทุกคนต่างรับรู้ได้ว่าน้าแม่วัยจักรยานมาแล้ว แต่วันนี้แกไม่ได้มาของานให้ตัวแกเหมือนเช่นวันอื่นๆ แต่มาของานให้ลูกแก

“หมอพอจะช่วยให้เป้มมันได้เป็น อสม. ด้วยคนได้ไหมครับ มัน

จะได้ช่วยผมทำงาน” แก่เอ๋อถึงลูกสาวคนเล็ก ซึ่งฉันเคยพบหน้ามาบ้างสองสามครั้ง

แป้มเป็นเด็กสาวผิวคล้ำ รูปร่างค่อนข้างอวบ แต่ไม่ถึงกับอ้วน เป็นเด็กหัวอ่อน เชื่อคนง่าย มักจะโดนเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันหยอกเล่นเสมอ หลังเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว เธอก็ออกมาทำงานรับจ้างทั่วไป แถวบ้านเหมือนพ่อ แต่รายได้ก็ไม่มากพอที่จะจุนเจือครอบครัวได้

ฉันนำเรื่องนี้ไปปรึกษากับหัวหน้าและน้องที่สถานีอนามัย รวมทั้งปรึกษากับ อสม. คนเก่าของบ้านห้วยรางชัน ซึ่งทุกคนก็เห็นดีด้วย เพราะแป้มจะได้แบ่งเบาภาระของผู้เป็นพ่อได้บ้าง

รอยยิ้มแห่งความปิติที่ฉันไม่ได้เห็นมานานปรากฏขึ้นบนใบหน้าของน้ำแม่ เมื่อแป้มได้รับการยอมรับให้เป็น อสม. คนใหม่ของหมู่บ้าน แก่บอกกับฉันว่าหากวันไหนแกไม่อยู่ ดิฉันงานรับจ้าง ให้เรียกแป้มมาช่วยได้เลย

“แป้มมันเรียนมาน้อย ไม่ค่อยทันคน ฉันเป็นห่วงมัน กลัวจะมีคนคิดไม่ดีกับมัน ใจฉันเองก็ไม่ค่อยมีเวลาดูแล เมื่อเจ็บออกแดดก็ได้แต่นอนอยู่บ้าน มาอยู่กับหมอแล้ว ฝากหมอช่วยสอนสิ่งดีๆ ให้มันด้วยนะ” แก่มักจะพูดจาฝากฝังลูกสาวคนเล็กที่แกร็กที่สุดนี้เสมอ และพยายามให้แป้มมาคลุกคลีกับพวกฉันที่สถานีอนามัยอยู่บ่อยๆ

วันเวลาผ่านไปอย่างสงบ น้ำแม่ยังคงปฏิบัติหน้าที่ของ อสม. เป็นอย่างดี พร้อมๆ กับทำงานหาเลี้ยงครอบครัวอย่างหนัก โดยเฉพาะช่วงฤดูทำนา น้ำแม่ต้องทำงานรับจ้างสารพัดรูปแบบ ตั้งแต่ไถนา หว่านข้าว จนกระทั่งเก็บเกี่ยว ตั้งแต่เช้าจนเย็น บางวันจนถึงค่ำก็มี นับว่าแกโชคดีที่เป็นคนสุขภาพดี ไม่ค่อยได้เจ็บป่วยเท่าไร หรือถึงพลาดพลั้งป่วยไข้ขึ้นมาก็ไม่หนักหนา

“ตอนนี้อายุก็ถึงต้องทำกันไปแหละหมอ ช่วงหน้างานมันหนัก ต้องรีบทำไว้”

กระนั้นก็ดี หากมีการอบรมหรือประชุม อสม. น้ำแม่ไม่เคยปฏิเสธ แก่จะยอมละจากงานเพื่อไปเข้าร่วมทุกครั้ง ด้วยความเกรงใจ ทำให้ฉันพยายามเจียดเงินส่วนตัวมาให้เป็นค่าตอบแทน โดยอ้างกับแก่ว่าเป็นเบี้ยประชุมบ้าง ค่าอบรมบ้าง ทั้งที่ความจริงแล้วงบประมาณของเรามีเพียงแค่อาหารกลางวันและอาหารว่างเท่านั้นเอง

ฉันได้แต่ตั้งความหวังว่าวันเวลาอันสุขสงบนี้จะดำรงอยู่ต่อไป

ขาลึกๆ ของนงนางแ่อนจำนวนมากเกาะอยู่บนสายไฟเรียงกันเป็นแถวอย่างมันคง ก่อนที่ปีกน้อยๆ จะขยับขึ้นลงพาร่างของมันบินกลับไปและเป็นสัญญาณว่าฤดูหนาวได้สิ้นสุดลงแล้ว ความร้อนอบอ้าวเริ่มโอบกอดภูมิภาคแถบนี้ไว้ นี่เป็นปีที่ 3 ที่ฉันทำงาน ณ สถานีอนามัยแห่งนี้ และปีนี้เอง ที่ที่หัวหน้าสถานีได้ขอย้ายไปเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยใกล้บ้านที่ว่างลงพอดี หลังจากนั้นไม่นาน น้องผู้หญิงได้รับการขอร้องให้ย้ายไปช่วยงานที่สถานีอนามัยอีกแห่งหนึ่ง สำหรับหัวหน้าผู้หญิงคนใหม่ และน้องผู้ชายที่ย้ายมาแทนนั้น ฉันก็ยังไม่สนิทด้วยนัก ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงที่ฉันเหงาที่สุดนับตั้งแต่ย้ายมาที่นี่ โดยเฉพาะการขาดน้องผู้หญิงที่สนิทสนมและพักอยู่ด้วยกัน

เหมือนว่าน้ำแม่จะรับรู้ถึงความเหงาที่เพื่อนร่วมงานผู้คุ้นเคยทยอยจากไปในเวลาใกล้เคียงกัน แก่จึงมักจะแวะมาทักทายพูดคุยกับฉันที่สถานีอนามัยบ่อยกว่าเมื่อก่อน คล้ายจะทำให้อุ่นใจว่ายังมีแกเป็นเพื่อน ทั้งๆ ที่บ้านของแกอยู่ห่างจากสถานีอนามัยถึง 4 กิโลเมตร

ฉันจึงรู้สึกอบอุ่นเมื่อพบกับน้ำแม่เสมอ

ปีนี้เอง ที่เรื่องราวต่างๆ ได้เกิดขึ้นกับครอบครัวของน้ำแม่ ความรู้สึกเศร้าสลดที่แก่จะได้รับในช่วงปีนี้ อาจมากกว่าที่แกเคยได้รับมาตลอดชีวิตที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมาทำรอบเสียอีก

ลูกสาวคนที่สามของแกที่ไปทำงานในโรงงานที่สมุทรสาคร ได้กลับ

มาที่บ้านเพื่อแจ้งข่าวว่าท้องได้ 6 เดือนแล้ว ที่ร้ายยิ่งกว่านั้น ไม่ปรากฏว่ามีสามีกลับมาด้วยกัน การท้องก่อนแต่งอาจนับเป็นเรื่องร้ายแรงสำหรับชุมชนแห่งนี้ แต่จะอย่างไรก็ไม่ร้ายเท่าการ “ท้องไม่มีพ่อ” เหตุการณ์นี้สร้างความเสียใจให้กับน้ำแม่และภรรยาอย่างมาก หากจะเปรียบเทียบจิตใจที่แข็งแกร่งของน้ำแม่เป็นเสมือนต้นไม้ใหญ่ ตอนนั้นก็เหมือนมันถูกขวานจามลงไปแล้ว กว่าครึ่งค่อนต้น

ได้แต่หวังว่าไม้ใหญ่ต้นนี้จะยังคงต้านแรงลมได้

โดยเฉพาะลมปากจากข่าวลืออีกเรื่องหนึ่งซึ่งฉันเพิ่งได้ยินมา พร้อมทั้งภาวนาอย่าให้มันเป็นจริง

หลายวันถัดมา...

ฉันผูกคอตายขึ้นทันทีเมื่อเห็นแป้มเดินเข้ามาในสถานีนามัย แม้ว่าปากของฉันจะเอ๋อตกทลายเหมือนอย่างเคย แต่สายตาของฉันพยายามกวาดมองอย่างพิจารณาเพื่อหาสิ่งผิดปกติ ทว่า ยังไม่ปรากฏร่องรอยใดๆ นอกจากร่างกายที่ดูอวบขึ้นเล็กน้อย

เหตุการณ์เมื่อหลายวันก่อนผูกคอตายในความทรงจำ

“ชาวบ้านเขาพูดกันว่าแป้มมันท้อง” น้ำแม่คุยกับฉันที่สถานีนามัย ข่าวนี้สร้างความตกใจให้กับฉันมาก อะไร ความว้าวไม่ทันหาย ความความ จะเข้ามาแทรกอีกแล้วหรือ

“ถ้ามันจริงฉันจะทำยังไงดีหมอ นี่แม่มันรู้ข่าวก็ยิ่งหลุดไปใหญ่เลย”

สีหน้าของแกเหมือนทอดอวลกับชีวิตความรวดเร็วแฝงอยู่ในน้ำเสียง ฉันได้แต่พยายามปลอบใจ

“คงไม่มีอะไรหอกน้ำแม่ ชาวบ้านอาจจะลือกันไปเองก็ได้”

น้ำแม่ยังคงสายตาศีรษะ พึมพำว่า

“แต่คนเขาพูดกันเยอะนะ ถ้าเป็นจริงจะทำยังไงกัน แต่ท้องไม่มีพ่อคนนั้นก็ไม่มีจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหนแล้ว” แกพูดพลางถอนหายใจอย่างหนักหน่วง

“จ้ะน้ำแม่บอกให้แป้มมาหาฉันที่นี่สิ เผื่อจะช่วยอะไรได้”

และนี่เองเป็นสาเหตุที่ทำให้แป้มเดินทางมาหาฉันในวันนี้

“เห็นพ่อบอกว่าพี่หมอถามถึงหนู พอดีวันนี้หนูปวดท้องกรุ่นๆ ไม่รู้ว่าเป็นอะไร ก็เลยมาหาพี่หมอ”

เธอสั่งยิ้มให้ฉันเหมือนเคย ฉันพยายามเลียบเคี้ยวถึงอาการเบื้องต้นเพื่อพิสูจน์ถึงสิ่งที่ฉันได้ยินมา แต่ก็ยังคงไม่แน่ใจว่าควรจะทำอย่างไรดี ยังโชคดีที่วันนี้คนอื่นออกไปปฏิบัติหน้าที่กันหมด ทำให้การพูดคุยระหว่างฉันกับแป้มอาจจะสะดวกขึ้น

“แป้มไปนอนรอที่เตียงตรวจก่อนแล้วกัน” ฉันตัดสินใจเริ่มต้นที่อาการ “ปวดท้อง” ของแป้มก่อน แล้วค่อยว่ากัน

เธอเดินไปนอนรอที่เตียงอย่างว่าง่าย แต่รอยยิ้มที่ดูสนิทสนมเมื่อคุยหายไปแล้ว สีหน้าเริ่มฉาบไว้ด้วยความกังวล นอนกระสับกระส่าย ฉันจึงใช้จังหวะที่เธอกำลังสองจิตสองใจอยู่นี้โยนหินถามทางไปว่า

“แป้ม พี่หมอรักเราเหมือนน้องนะ ถ้ามีปัญหาอะไรจะให้พี่ช่วยก็บอกได้นะ”

เธอไม่ตอบอะไร ขณะที่ฉันเปิดเสื้อยืดของเธอขึ้นเพื่อดูอาการ “ปวดท้อง” และเริ่มสังเกตเห็นความผิดปกติ ท้องของเธอดูใหญ่แบบแปลกๆ สีหน้าของแป้มเองก็ดูวิตกมากขึ้นเมื่อมีมือฉันเริ่มคลำที่ท้อง เหงื่อไหลไทรยสหน้าเหมือนจะขยับริมฝีปากพูดกับฉัน แต่ไม่มีวาจาใดเอ่ยออกมา

ใจฉันเต้นไม่เป็นสำ ขณะที่มือเริ่มคลำหน้าท้องของเธอก่อนที่จะมา

หยุดที่ส่วนบนใต้หน้าอกลงมา ...ฉันคลำเจอยอดนมตลูก ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าเธอกำลังท้อง

ฉันยืนนิ่งราวกับถูกสาป แม่เองก็มองหน้าฉัน เหมือนอยากจะทำอะไรออกมาเช่นกัน แต่สุดท้ายก็ไม่ได้กล่าวอะไร โลกทั้งโลกดูเหมือนจะเหลือเพียงเสียงของนาฬิกาตีผนังที่เดินเป็นจังหวะเท่านั้น ฉันถอนหายใจยาว มือทั้งสองเริ่มขยับอีกครั้งไปยังบริเวณส่วนกลางของท้อง จนเจอก้อนๆ หนึ่ง จึงนำหูฟังทาบไปกับ “ก้อน” นั้น

เสียงที่ฉันได้ยินคือเสียงอันเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต...เสียงหัวใจเต้นสำหรับคนทั่วไป การได้ยินเสียงนี้น่าจะเป็นเรื่องที่น่ายินดี แต่สำหรับฉันเหมือนมีก้อนอะไรบางอย่างมาจุกที่ลำคอ ใบหน้าอ่อนระหอยของน้ำแม่่วที่พบเมื่อหลายวันก่อนปรากฏขึ้นในดวงจิต

“แม่เปิดคนอื่นได้ แต่เปิดพี่ไม่ได้หรอก มีอะไรก็บอกพี่มาเถอะ”

เธอกลับหลบสายตาดฉัน

“ไม่มีอะไรจริงๆคะ...หนู...หนูแค่ปวดท้องเฉยๆ”

ฉันค่อยๆ จับมือแม่มาทาบลงบนหน้าท้องของตัวเอง พยายามกล่าวด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลที่สุด

“แล้วนี่อะไร ประจำเดือนไม่มาก็เดือนแล้ว บอกพี่ได้หรือยัง”

เธอยังคงนอนนิ่งเหมือนถูกสะกด สายตาเว้งว้างว่างเปล่า ฉันประคองเธอให้ลุกขึ้นนั่ง

“ใจเย็นๆ นะ เดี๋ยวนั่งพักก่อนสักครู่ ดื่มน้ำหน่อยมัย”

ฉันพูดพลางกอดน้ำและยื่นแก้วกระดาษให้ เธอรับมาดื่มโดยอัตโนมัติ สายตายังคงมองไปยังผนังห้องฝั่งตรงข้าม ฉันได้แต่ยืนมองเธอ หลายๆ คำถามผุดขึ้นในใจ และก็ไม่ว่าจะตอบมันว่าอย่างไรดี ฉันเคยเจอเหตุการณ์

เช่นนี้ก็ในการอบรมเทคนิคการให้คำปรึกษาเท่านั้น ซึ่งบรรยากาศและความรู้สึกต่างจากสถานการณ์จริงราวกับมีไข่เรื่องเดียวกัน

แล้วไหนจะน้ำแม่่อีก ถ้าแสร้งว่าข่าวลือนั้นเป็นความจริง ถ้ารู้ว่าลูกสาวคนโปรดกลายเป็นอย่างนี้ แะจะทำอย่างไร ต้นไม้ใหญ่โดนขวานใหญ่จามใส่ตืดๆ กันหลายครั้ง จะยังต้านแรงลมได้ละหรือ

เอาเถอะ...อย่างไรฉันก็ต้องพยายามให้ดีที่สุด

มือของฉันจึงค่อยๆ เอื้อมไปสัมผัสมือของแม่ แล้วจู่เธอเดินมานั่งที่โต๊ะทำงานของฉัน ถึงตอนนี้คล้ายเธอจะได้สติกลับมาอีกครั้ง เธอรีบขอร้องฉันว่า

“พี่หมอย่าเพิ่งบอกพ่อนะ ถ้าพ่อรู้หนูต้องโดนตีตายแน่เลย เมื่ออาทิตย์ก่อนพ่อก็เพิ่งเจอกับเรื่องที่พี่หนูท้องกลับมา ยังกำขับหนูว่าห้ามทำแบบนั้นเด็ดขาด หนูก็รีบปากพ่อไปแล้วด้วย”

ฉันนั่งรับฟัง แต่สมองก็พยายามคิดหาวิธีแก้ไข เธอยังคงกล่าวต่อไป ตาเริ่มเป็นสีแดงเรื่อแล้ว

“นี่หนูยังไม่บอกใครเลย พี่หมอรู้เป็นคนแรก ตอนอยู่บ้านก็พยายามใส่เสื้อตัวโตๆ ไม่ให้พ่อกับแม่เห็น”

ฉันให้ความมั่นใจกับเธอว่าจะยังไม่บอกใคร แต่ก็เตือนเธอว่าท้องที่ใหญ่ขึ้นทุกวันจะเป็นประจักษ์พยานแก่ทุกคนเองสุดท้ายพ่อกับแม่ก็ต้องรู้จนได้

“หนูรู้ว่าพ่อแม่ต้องรู้อยู่ดี ขอแต่ไม่ใช่ตอนนี้ อาทิตย์ก่อนที่บ้านก็เพิ่งจะมีเรื่องไป หนู...หนูกลัวใจพ่อ”

ฉันรับฟังด้วยความกลัดกลุ้ม เอะละ...เรื่องนี้ไว้คิดทีหลัง ตอนนี้ปัญหาเฉพาะหน้าก็คือทำหน้าที่ตัวเองในการผดุงครรภ์

“ตอนนี้แม่ท้องแล้ว ต้องฝากท้อง เจาะเลือด ฉีดวัคซีนกัน

บาดทะยักด้วยนะ มา เดี่ยวพี่ฉีดบาดทะยักให้ แต่เจาะเลือดต้องไปเจาะที่โรงพยาบาลอำเภอ นะ ถ้าไม่สะดวกก็มาบอก เดี่ยวพี่จะพาไปเอง”

จากการซักประวัติ ทำให้ทราบว่าแม่ท้องได้ 6 เดือน ใกล้เคียงกับพี่สาวของเธอ เมื่อทำทุกอย่างตามขั้นตอนเสร็จ ฉันก็ทำสมุดประจำตัว สิบมพู่สำหรับหญิงตั้งครรภ์ให้แม่ พร้อมกำชับให้มาตรวจท้องตามนัดทุกครั้ง ซึ่งเธอก็รับปากเป็นอย่างดี แต่เวลาดูก็ยังไม่สิ้นความกังวล

น้ำแมวกำลังจะได้หลานอีกคนโดยไม่รู้ตัว

แม้ฉันจะได้รับรู้ความจริง แต่เมฆทะมึนที่บดบังความแจ่มใสของจิตใจยังไม่สลายไปไหน กลับก่อตัวหนาแน่นยิ่งกว่าเดิมเสียอีก

ปมปัญหาใหม่ของฉันคือ จะบอกน้ำแม่ว่างไร และหลังจากบอกไปแล้ว ฉันจะสามารถประสานรอยร้าวที่จวนเจียนแตกหักระหว่างสองพ่อลูกนี้ได้หรือไม่

ตลอดเวลาหลายอาทิตย์นับจากนี้ เป็นช่วงเวลาที่ยาวนานที่สุดในชีวิตของฉัน

เป็นช่วงหลายอาทิตย์ที่ฉันต้องคอยตรวจครรภ์ให้แม่ พาเธอไปตรวจเลือดที่อำเภอ และคอยเป็นผู้ดูแลรวมถึงให้คำปรึกษาในปัญหาเรื่องสุขภาพของเธอ แต่ขณะเดียวกัน ฉันก็ต้องพบปะพูดคุยและทำงานร่วมกับน้ำแม่ ต้องโกหกว่าแม่แค่ปวดท้องธรรมดา ต้องสร้างท่าเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น แม้แกจะเริ่มทำใจเรื่องพี่สาวของแม่ได้แล้ว แต่ฉันคิดว่าแกยังไม่พร้อมที่จะรับฟังเรื่องนี้

ฉันเคยถามทีเล่นทีจริงกับน้ำแม่ ว่าถ้าอยู่ๆ ได้หลานอีกคน จะเป็นอย่างไร โดยสมมติให้พี่สาวของแม่คลอดออกมาเป็นลูกแฝด คำตอบของแกคือการสายัณห์

“คนเดียวจะเลี้ยงไหวหรือเปล่า แม่เด็ก ๆ มันก็แย่อยู่นะ ถ้าสองคนเห็นทีจะไปกันใหญ่”

ขณะที่แม่นั้น ดูเหมือนว่าจะทำใจได้มากขึ้นในเรื่องนี้ และยอมรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษหรือดูดำ ช่วงนี้เธอเองก็ไม่ได้ไปรับจ้างที่ไหน เพราะต้องคอยดูแลแม่ที่ป่วยมากขึ้น ส่วนน้ำแม่ก็ต้องออกไปรับจ้างตั้งแต่เช้าและกว่าจะกลับถึงบ้านก็ช่วงค่ำ ไม่ค่อยได้เจอกับแม่มากนัก เมื่อรวมถึงการที่แม่ใส่แต่เสื้อตัวโคร่ง และผ้าถุงแบบปล่อยๆ ทำให้อุณหภูมิไม่ทันสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงในร่างกายของลูกสาว

ฉันไม่เข้าใจว่าแม่สามารถทนปกปิดความจริงมาได้ยาวนานขนาดนี้ได้ อย่งไร ขณะที่ฉันกลับถูก “ความจริง” นี้หลอกหลอนอยู่ตลอดเวลา เมื่อเห็นใบหน้าอันที่คุ้นเคย รอยยิ้มที่ชวนสนิสนม และกิริยาท่าทางที่ดูจริงจังของน้ำแม่ที่ไร้ ความคิดที่ว่า “ฉันกำลังหลอกลงน้ำแม่ว่างอยู่” ก็เข้ากักร้อนจิตใจของฉันทุกที

จนล่วงเข้าเดือนที่ 8 ของการตั้งครรภ์ ความลับก็แทบจะไม่ใช่ความลับอีกต่อไป เสียงวิจารณ์ของชาวบ้านก็เริ่มหนาหูขึ้น น้ำแม่เองก็เริ่มป่นให้ฉันฟังถึงเรื่องนี้

“ชาวบ้านเริ่มลือกันเยอะเหลือเกินว่าแม่มันท้อง หมอคิดว่าไง มันมาหาหมอบ่อยๆ ไม่ใช่หรือ ยิ่งงี้ก็ฝากหมอดูมันให้แน่ๆ อีกทีนะ”

แม้ปากของฉันจะรับคำ แต่ก็ไม่กล้าสบตาน้ำแม่ สิ่งที่ฉันผัดผ่อนมาตลอดสมควรจะสิ้นสุดลงได้แล้ว ...น้ำแม่ควรจะรู้ความจริง

ในการนัดตรวจครรภ์ให้แม่ครั้งต่อไป ฉันจึงนัดทั้งน้ำแม่และแม่ให้มาเจอกันที่สถานีอนามัย

ในที่สุด วันที่ฉันรอคอยด้วยความหวาดหวั่นก็มาถึง

ท้องฟ้าเริ่มขมุกขมัวตั้งแต่ยามใกล้รุ่ง เมื่อไถ่ขันเสียงแรกเริ่มขึ้น แทนที่จะปรากฏแสงเงินแสงทองฉายลงสู่ท้องทุ่งเหมือนทุกวัน กลับเป็นละอองฝนที่โปรยปรายไปทั่วผืนดิน

ลมหอบเอาละอองฝนเม็ดเล็กๆ มาแตะที่ใบหน้า แม้แต่ความเย็นสดชื่นของเม็ดฝนกับสายลมยามเช้าก็มิอาจระงับเม็ดเหงื่อบริเวณหน้าผาก และแผ่นหลังที่กั่นจากความร้อนรุ่มในจิตใจของฉันได้ ดวงตาเขม่นมองไปยังประตูของสถานีอนามัย

รถกระบะวิ่งผ่านประตูเข้ามา ฉันรู้ดีว่าเป็นรถที่แม่มาจ้างให้มาส่ง หากเป็นยามปกติ เธอคงไม่ใส่ใจที่จะหลบเลี่ยงละอองฝนน้อยๆ นี้ แต่ในยามตั้งครรภ์ ฉันมักจะเตือนเธออยู่เสมอเรื่องการรักษาสุขภาพ เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อเด็กในท้อง

แม่มาถึงก่อนหน้าแม้ว่าตามทีฉันนัดแนะเอาไว้ เพื่อที่ฉันจะได้พูดคุยกับเธอก่อน

“คงถึงเวลาแล้วที่แม่จะต้องบอกพ่อให้รู้ แม่จะต้องขอโทษพ่อในสิ่งที่แม่ทำ และจะต้องยอมรับผลของมันไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม”

เธอผงกศีรษะด้วยสีหน้าที่ไม่คืนความหวาดกลัวปรากฏขึ้นในแววตา และน้ำเสียงอย่างชัดเจน

“พี่หมอดูต้องช่วยพุดให้หนูด้วยนะ ...หนูกลัว”

ฉันบีบมือแม่ไว้แน่น เป็นสัญญาณที่บ่งบอกว่า “ไว้ใจฉันได้” แวหวาดกลัวในดวงตาเธอค่อยๆ หายไป กลายเป็นแววตาที่พร้อมเผชิญกับทุกสิ่งทุกอย่างที่จะเกิดขึ้น

ฉันยิ้มอย่างให้กำลังใจ แล้วเริ่มต้นตรวจร่างกายให้แม่ตามปกติ

ตอนที่กำลังลงบันทึกในสมุดฝากครรภ์สีชมพูนั้นเอง เสียงฮอดฮอด

ของจักรยานคันเก่าก็ดังเคล้าเสียงฝนเข้ามา

มาแล้ว!

ฉันบอกตัวเองด้วยน้ำเสียงหวาดหวั่น ขณะที่สายตาจ้องไปยังจักรยานเก่าๆ ที่แสนคุ้นตาคันนั้นแล่นเข้ามาในรั้วสถานีอนามัย เสียงฮอดฮอดดังตลอดเวลาตามจังหวะการหมุนของล้อรถ

ฝนเม็ดน้อยยังโปรยปรายลงมา รวากับว่าท้องฟ้ารำให้ให้กับสิ่งที่ฉันได้ประสบ

ล้อทั้งสองค่อยๆ หมุนช้าลงก่อนที่จะหยุดสนิทตรงที่ที่เคยมันจอดไว้เป็นประจำ เท้าผมเกร็งผลึกเหล็กพยุรงรถให้ลงมาสู่แนวตั้ง ก่อนที่ชายชราเจ้าของเท่านั้นจะค่อยๆ หมุนตัวเดินเข้าเข้าไปในอาคารอย่างไม่มีอึ้งขังขอบกับหยาดฝนเม็ดเล็กๆ ที่หยดอยู่ทั่วฟ้า

ไม่เคยมีครั้งไหนที่ฉันจะเกิดความรู้สึกแบบที่เป็นอยู่กับร่างชรานี้มาก่อน ทุกครั้งที่พบหน้าแก่ ความรู้สึกกอบอุ้มด้วยความไม่กล้าขีดสนิทสนมจะเกิดขึ้นเสมอ

แต่วันนี้ เมื่อพบเห็นร่างนั้น ร่างกายของฉันกลับรู้สึกแข็งที่อราวกับคนตาย ไม่เพียงรู้สึกหัวันเกรงต่อการพบปะเท่านั้น แต่ยังคงภาวนาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขอให้มันผ่านพ้นไปโดยเร็ว

คนหลอกลวง ! คำสั้นๆ นี้วาบขึ้นในใจอีกครั้ง

ฉันถอนหายใจยาว ปลูกปลอบกำลังขวัญตัวเอง แล้วยึดตัวตรงอย่างเตรียมพร้อม พร้อมรับกับทุกสิ่งที่กำลังจะเกิด

น้ำแม่เข้ามาในท้องขณะที่ฉันกำลังส่งสมุดสีชมพูคืนให้แม่หลังจากลงบันทึกไว้เรียบร้อยแล้ว

ฉันไม่จำเป็นต้องพรั่เอ่ยถ้อยคำใดๆ อีกต่อไปแล้ว ภาพนั้นทำ

หน้าที่แทนคำสารภาพของเรื่องราวทั้งหมดจากฉันและแม่มาให้แก่น้ำแม่อย่างหมดสิ้น ด้วยประสบการณ์ที่เป็น อสม. มานานปี แกทราบดีว่า “สมุดสีชมพู” ที่แม่ถือไว้นั้น มีความหมายว่าอะไร

แม่ตกใจเสียจนกลัวอะไรไม่ออก หน้าซีดเผือด ค่อยๆ ค่ำวามือฉันไว้พลางบีบแรงๆ ฉันบีบมือตอบ หากมีกระจก ฉันคงเห็นได้ว่าหน้าตาของตนก็เผือดลงไม่แพ้กัน ทั้งๆ ที่เตรียมใจให้น้ำแม่เห็นภาพนี้อยู่แล้ว

“น้ำแม่...” ฉันเอ่ยได้แค่นั้น กระทั่งเรี่ยวแรงจะออกเสียงต่อไปก็ยังไม่

น้ำแม่ยืนนิ่งสงบสายตาที่ฉันอ่านไม่ออกจ้องมายังร่างของเราทั้งสอง ไม่มีสัมผัสเสียงใดหลุดจากปากของแกเช่นกัน ช่วงระยะเวลาสั้นๆ เหมือนผ่านนานนับปี ...แกค่อยๆ หันหลัง แผ่นไหล่ที่เคยแข็งแกร่งและพร้อมที่จะแบกรับทุกสิ่งทุกอย่างกลับลู่ลง เท้าผอมเกร็งพาร่างอ่อนแรงเดินลงไปยังชั้นล่างของสถานีอนามัย

ฉันบอกให้แม่กลับบ้านไปก่อนเพื่อรอขอโทษพ่อกับแม่ และให้พร้อมรับโทษโดยไม่มีการตอบโต้ใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนฉันก็รีบตามน้ำแม่ไปข้างล่าง

น้ำแม่นั่งลงกับพื้นปูนเหมือนคนหมดแรง หันหลังให้ประตูทางออกเมื่อฉันเดินเข้าไปใกล้แกก็หันกลับมาหา ภาพที่ปรากฏตรงหน้าแทบทำให้หัวใจฉันแตกสลาย หยาดน้ำเปียกชุ่มไหลรินจากดวงตาไปตามร่องเส้นของรอยเหี่ยวย่นบนใบหน้าที่เกิดจากความทุกข์และตรากตรำทำงานหนักมาตลอดชีวิต ทว่าไร้เสียงสะอื้น แวตตาแกเต็มไปด้วยความเศร้าเสียใจอย่างใหญ่หลวง

ความไม่ฝันอันแสนงามที่แกวาดไว้กับลูกสาวคนสุดท้องสูญสลายไม่เหลือแม้เศษธุลี

ต้นไม้ใหญ่ในจิตใจของแกคงไม่ใช่แค่ถูกขวานจามเท่านั้น แต่มันถูก

ฟ้าผ่าไหม้เกรียมเสียไม่มีขึ้นดี

ฉันพูดอะไรไม่ออก... น้ำแม่คนเดิมจากฉันไปอย่างกะทันหัน ร่างที่เหลือนี้เป็นเพียงชายชราที่เศร้าซึม นั่งห่อไหล่ นั่งลงข้างๆ เป็นเพื่อนแก เวลาผ่านไปอย่างสงบ นิ่งและนาน เหมือนตกอยู่ในภวังค์ กระทั่งฝนขาดเม็ดตั้งแต่เมื่อไรก็ไม่รับรู้

สักพักใหญ่แกจึงค่อย ๆ ยันตัวลุกขึ้น กล่าวเพียงสั้น ๆ ว่า

“ฉันกลับบ้านนะหมอ”

ฉันลุกเดินตามแกไปอย่างเงิบๆ ฝ้าดูแกขึ้นรถและเตรียมจะเคลื่อนตัวจากไป ใจเรี่ยวแรงและความกล้าเท่าที่มีเอ่ยคำพูดที่ต้องการบอกกับแก

“น้ำแม่ แม่มันผิดไปแล้ว มันรู้ตัวแล้วละ น้ำใจเย็นๆ นะ”

น้ำแม่ไม่แม้แต่จะหันมามองฉัน จักรยานเก่าๆ คันนั้นค่อยๆ เคลื่อนไกลออกไป

น้ำแม่ไม่ได้มาที่สถานีอนามัยอีก ฉันได้ข่าวจากแม่เพียงว่าแกดูท่าอย่างแรงและดีเธออีกหลายที พร้อมทั้งสั่งห้ามเด็ดขาดไม่ให้เธอออกจากบ้านอีก ยกเว้นมาหาฉันที่สถานีอนามัยเท่านั้น แกเริ่มไม่สนใจ หมางเมินจากเธอ ไม่พูดคุยหยอกล้อบ่อยๆ เหมือนเดิม ช่วงนั้นแกหายหน้าไปเป็นเดือน ไม่แนใจว่าแกจะโกรธฉันด้วยหรือไม่ แต่ฉันก็อยากให้แกรับรู้ว่าคุณมีความหวังดีและห่วงใยลูกสาวของแกจริงๆ

จนกระทั่งวันหนึ่ง ฉันยังจำได้ดีว่าเป็นวันพุธ หลังวันที่น้ำแม่รู้เรื่องแม่ประมาณเดือนกว่าๆ และหลังจากวันที่พี่สาวของแม่คลอดลูกเพียงไม่กี่วัน

ฉันอยู่ที่สถานีอนามัยคนเดียวเพราะพี่หัวหน้าไปประชุมที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ส่วนน้องผู้ชายเขาจรดนบัตรประจำสถานีอนามัยไปรับยาที่ห้องยาโรงพยาบาลประจำอำเภอ วันนั้นมีคนไข้มารับการรักษาและวางแผน

ครอบครัวตั้งแต่เข้าหลายราย จนถึงช่วงใกล้เที่ยง คนไข้จึงหมดลง ด้วยความหิวข้าวจนตาลาย ฉันจึงแอบปิดประตูสถานีอนามัยชั้นบนไว้ เขียนป้ายว่า “เจ้าหน้าที่ไปข้างนอก กรุณารอสักครู” แล้วก็ขี่รถจักรยานยนต์ไปยังร้านก๋วยเตี๋ยวใกล้ ๆ

ระหว่างนี้ฉันมักนึกถึงเหตุการณ์ในวันนั้นอยู่เสมอ แม้จะพยายามปลอบใจตัวเองว่าเราทำเท่าที่จะทำได้แล้ว แต่ภาพหน้าตาของน้ำแม่ยังคงฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของฉัน หลังจากวันนั้น เวลาฉันเดินผ่านพื้นปูนชั้นล่างของสถานีอนามัย จะเหมือนเห็นภาพร่างอ่อนระโหยนั่งร้องไห้อยู่ทุกครั้ง

จะมีทางใดที่ฉันจะช่วยสมานรอยแผลของครอบครัวนี้ได้บ้างหนอ

ขณะที่นึกถึงมาตรงนี้จักรยานยนต์ก็พาร่างฉันกลับมายังสถานีอนามัย สายตาจึงเหลือบไปเห็นสิ่งผิดสังเกตที่นั่น

รถจักรยานของน้ำแม่จอดกองอยู่ที่บันไดทางขึ้นสถานีอนามัย

เกิดอะไรขึ้น... น้ำแม่ไม่เคยจอดรถแบบนี้ ขาไวเท่าความคิด ฉันรีบวิ่งขึ้นไปข้างบนทันที ภาพที่ฉันเห็นคือแป้มนอนร้องครวญครางอยู่ตรงที่นั่งรถตรวจหน้าระเบียบเพียงคนเดียว ฉันรีบวิ่งเข้าไปถามไถ่อาการและประคองเธอให้ลุกขึ้นนั่ง เมื่อเห็นฉัน รอยยิ้มแห่งความดีใจค่อยปรากฏขึ้น มือทั้งสองข้างจับแขนฉันไว้ราวกับกลัวมันจะหนีไปจากเธอ

“หนูมาหาพี่หมอ เห็นอนามัยปิด ไม่เจอพี่หมอ หนูคิดว่าหนูแยแน่แล้ว หนูปวดท้องตั้งแต่เมื่อคืน เข้ามาก็ยังไม่หาย พอเลยไล่ให้หนูขี่รถจักรยานมาหาพี่หมอ ตอนนั้นหนูไปไหนไม่ไหวแล้ว หนูคิดว่าถ้าไม่มีใครมา หนูก็จะนอนอยู่ตรงนี้แหละ จะเป็นจะตายยังไงก็ต้องยอม” แม้จะยังไม่ครบกำหนดตามที่คะเนกันไว้ แต่จากอาการแล้ว คิดว่าแป้มคงจะเจ็บท้องคลอດแน่นอน

ฉันหยิบเอาหูฟังมาฟังเสียงเด็กในท้อง และต้องถอนหายใจด้วย

ความโล่งอกเมื่อพบว่าเด็กยังเป็นปกติดี และเมื่อตรวจภายในก็ปรากฏว่าปากมดลูกเปิดหมดแล้ว

แต่ตอนนั้นมีฉันเพียงคนเดียว รถก็ไม่อยู่

ฉันต้องทำคลอดให้กับแป้มเอง!

ความกังวลแล่นเข้าจับจิตใจ การคลอດลูกของแป้มนับได้ว่ามีความเสี่ยงเนื่องจากเป็นท้องแรก ขณะที่เตรียมเครื่องมือทำคลอดเท่าที่มีตอนนั้นได้แต่คิดว่า จะทำอย่างไรดี ทันใดนั้นความคิดหนึ่งก็แวบเข้ามา ...ฉันจะต้องหาคนมาช่วยอีกสักคน... ถึงจะไม่ใช่ตอนทำคลอด แต่เป็นหลังจากนั้นก็ยิ่งดี

คิดได้ดังนั้นก็รีบวิ่งไปที่วิทยุสื่อสารประจำสถานีอนามัย ติดต่อน้องผู้หญิงอีกคนที่เคยอยู่ที่นั่นที่ เธอเคยบอกไว้ว่าถ้าต้องการความช่วยเหลือด่วนให้เรียกได้ตลอด แต่เสียงเรียกของฉันเหมือนขาดหายไปกลางอากาศ ไม่มีเสียงตอบกลับมาจากฝั่งนั้น น้องอาจจะออกไปทานข้าว ฉันพยายามเรียกย้ำแล้วย้ำอีก แต่ทุกอย่างก็ยังคงเหมือนเดิม ทำอย่างไรดี...คิดเข้าสิ...

ขณะที่หันกลับมา ตัดใจแล้วเรื่องวิทยุ เสียงวิทยุฝั่งนั้นก็เรียกกลับมา

“มีอะไรด่วนหรือเปล่าพี่ เมื่อกี้ผอวิทยุมีคนไข้อยู่” ความรู้สึกของฉันราวกับได้ฟังเสียงสวรรค์ รีบเล่ารายละเอียดทั้งหมดไป เธอรับปากว่าจะขี่รถจักรยานยนต์มาที่นั่นทันที

โล่งใจไปหนึ่งเปลาะ ฉันรีบวิ่งกลับมาดูแป้ม เธอเริ่มมีลมเบ่งและเริ่มเบ่งแล้ว หัวเด็กขนาดเท่าไข่ไก่เริ่มปรากฏสู่สายตา ฉันนึกไปถึงตำราในสมัยเรียน นึกถึงหน้าอาจารย์ว่าเห็นหัวเด็กขนาดเท่าไข่ไก่ต้องตัดฝีเย็บช่วยคลอດแล้ว ฉันเองไม่ได้ทำคลอດมานานพอสมควรแต่ก็พอจำได้ จึงจัดการตัดฝีเย็บเพื่อช่วยคลอດทันที

แป้มคลอดลูกอย่างปลอดภัย เป็นเด็กผู้หญิงผิวขาว หน้าตาจิ้มลิ้ม น้องผู้หญิงของฉันที่มาช่วยมาจนถึงตอนนี้พอดี เลยช่วยรับเด็กจากฉันไปดูแล ส่วนฉันก็หันไปทำคลอดรก ตามด้วยการเย็บแผลจนกระทั่งเสร็จเรียบร้อย ชั่งน้ำหนักดูแล้วเจ้าตัวเล็กสมบูรณ์ดีมาก หนักถึง 3,200 กรัม แก้มยุ้ยเหมือน แป้มราวกับพิมพ์มา ผิดกันตรงสีผิวเท่านั้นเอง

ฉันบอกให้แป้มพักผ่อนก่อน คำพูดสุดท้ายที่ฉันได้ยินก่อนที่เธอจะหลับไปก็คือ

“หมอ... หนูไม่กล้ากลับบ้าน กลัวพ่อ”

รถของสถานีอนามัยแล่นเข้าไปจอดท่ามกลางสายตาทอดยาวกั๊กกั๊กเห็น ของชาวบ้านแถวนั้น

ตอนนั้นเป็นเวลาเกือบ 6 โมงเย็นแล้ว ก่อนหน้านี้ฉันให้แป้มนอนพักผ่อนจนมีแรง พร้อมกับรอให้น้องผู้ชายเอารถกลับมา จึงพาเธอขึ้นรถของสถานีอนามัยมาส่งเธอที่บ้าน

ตลอดทาง แป้มกอดลูกสาวไว้แนบอกราวกับจะยึดเป็นที่พึ่ง แม่เมื่อลงจากรถ เธอก็หันมาสบตาฉันเหมือนจะเรียกความมั่นใจ ฉันจึงรับเด็กมาอุ้มไว้แทน แป้มเดินนำหน้าฉันเข้าสู่ตัวบ้าน น้ำแม่ยิ้มมองเงิบๆ ที่หัวบันไดด้วยสายตาเย็นชา ฉันรวบรวมความกล้าเดินเข้าไปหาพาลางยิ้มให้แก

“หมอบอกแล้วว่าน้ำแม่จะได้หลานเพิ่ม” สีหน้าน้ำแมวยังคงเรียบเฉย แม้กระทั่งตอนที่ฉันส่งหลานให้ แกก็ยังไม่เอื้อมมือมารับ สร้างความกระอักกระอ่วนใจให้แก่ฉันอย่างมาก

แต่เมื่อแก้มลงมองดูใบหน้าหลานสาวที่หลับนิ่งนั้น ดูเหมือนน้ำแข็งในดวงตาแกได้ละลายออกไป ความอ่อนโยนเข้าแทนที่แววตาอันเย็นข้านั้น มือผมเกร็งเอื้อมมารับท่อผ่าน้อยๆ ไว้ แล้วอุ้มเข้าไปในตัวบ้าน ฉันมองอย่างโล่งใจ

แป้มหันมาสบตา ...ฉันผงกศีรษะเป็นสัญญาณให้เธอเข้าไปในบ้าน ไม่มีอะไรต้องเป็นห่วงแล้ว

อาจเป็นเพราะเราผ่านเหตุการณ์ต่างๆ มาด้วยกันมากมาย ทั้งเรื่องดีและเรื่องร้าย ทำให้ความโกรธเคืองที่น้ำแม่เคยมีต่อฉันได้สูญสลายไปอย่างรวดเร็ว

หลังแป้มคลอดใหม่ๆ ฉันไปเยี่ยมแป้มและพี่สาวของเธอแทบทุกวัน รู้สึกดีใจที่แม่ลูกทั้งสองคู่แข็งแรงดี แป้มให้ฉันตั้งชื่อให้กับลูกน้อยของเธอ ซึ่งฉันก็บรรจงตั้งชื่อให้เสียเพราะหวังว่า “หนูปัทม” หรือ เด็กหญิงปัทมา ส่วนทารกน้อยลูกของพี่สาวนั้นมีชื่ออยู่ก่อนแล้วว่า “หนูนัท”

เมื่อแป้มคลอดได้ครบเดือน ฉันแวะเวียนไปที่บ้านน้ำแม่อีกครั้ง ภาพที่ฉันเห็นคือ “คุณยาย” ที่กำลังหยอกเล่นกับหนูนัท อาการโรคหัวใจของแกดูเหมือนจะดีขึ้น โดยมีความไร้เดียงสาและเสียงหัวเราะของหลานเป็นเครื่องช่วยเยียวยา

ฉันกวาดตามองไปยังอีกด้านหนึ่งของตัวบ้าน มุมนั้น “คุณตา” กำลังสาละวนอยู่กับการเปลี่ยนผ้าอ้อมให้หลาน โดยมีแป้มนั่งมองอยู่ใกล้ๆ

เมื่อ “คุณตา” หันมาเห็นฉันเข้าก็ร้องทักเสียงดัง

“ปัทม แม่หมอของเจ็งมาแล้ว ...มา...มา เข้ามาก่อนหมอ”

ฉันอดยิ้มไม่ได้

เมื่อครบ 2 เดือนหลังคลอด แม่ของน้องนัทต้องกลับไปทำงานและพักอยู่หอที่สมุทรสาครเหมือนเดิม และถึงเวลาที่น้องปัทมและน้องนัทจะต้องมารับวัคซีน

ช่วงสายของวันนั้น เสียงออดแอดที่คุ้นหูก็ดังขึ้นอีกครั้ง เป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าจักรยานคู่ชีพคันเก่งของน้ำแม่ได้เคลื่อนตัวมาใกล้สถานี

อนามัยแล้ว คราวนี้ไม่ได้มีแค่น้ำแม่เพียงคนเดียว แต่มีแปมนั่งซ้อนท้าย พร้อมอุ้มลูกและหลานมาแบบตุลั๊กตุเลพอสมควรอีกด้วย เมื่อจอดรถเรียบร้อย น้ำแม่ก็รับหลานมาอุ้มไว้คนหนึ่ง ขณะที่แปมอุ้มอีกคน แล้วพากันขึ้นมาที่ชั้นบน

น้ำแม่นั่งรอจนเด็กอื่นๆ ที่มารอรับวัดชินกลับกันหมด จึงให้หลานทั้งสองฉีกและหยอดวัดชิน เด็กน้อยทั้งสองร้องไห้กันอยู่พักใหญ่ ก่อนที่เสียงร้องจะเปลี่ยนเป็นเสียงสะอื้นแล้วค่อยๆ เงียบสนิท ข้างฝ่ายน้ำแม่ก็ซักถามสารทุกข์สุกดิบของฉันเสียยืดยาว เพราะพักนี้แกมัวแต่ยุ่งกับการเลี้ยงหลาน จนหายหน้าหายตาไป

แสงแดดค่อยๆ ทาบลงบนโต๊ะทำงานของฉัน เป็นสัญญาณบ่งบอกว่าเข้าสู่ช่วงบ่ายแล้ว ฉันเดินไปปิดมู่ลี่ น้ำแม่มองนาฬิกาก่อนที่จะขอตัวกลับ ฉันอาสาช่วยอุ้มน้องนัทลงมา พลังมองร่างที่แม่จะร่วงโรย แต่ก็ยังแข็งแรงขึ้นคร่อมจักรยานไว้ แปมขึ้นนั่งซ้อนท้าย มือหนึ่งอุ้มลูก อีกมือหนึ่งก็รับน้องนัทไปอุ้มไว้ จัดท่าทางจนเรียบร้อย น้ำแม่จึงค่อยๆ ออกรถช้าๆ

ฉันมองภาพของสี่ชีวิตที่ประคองตัวร่วมกันอยู่บนจักรยานสองล้อเก่าๆ จนลับสลายตาไปอย่างเข้มข้ำด้วยความรู้สึกดีมีด้า

ต้นไม้ใหญ่ที่เคยถูกฟ้าผ่าจนไหม้เกรียมกลับฟื้นคืนชีวิตอีกครั้ง พร้อมที่จะโอบอุ้มชีวิตเล็กๆ รอบตัวมันต่อไป

ชีวิตที่เลือกเกิดไม่ได้

รสสุคนธ์ ชมภูทอง
 คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัว
 โรงพยาบาลระโนด จังหวัดสงขลา

“Yo เขิญคุณฟ้าใส ที่ห้องตรวจคะ”

เสียงจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพชุมชนทำให้หญิงสาวอายุราวยี่สิบเศษค่อยๆ ลุกจากที่นั่ง ไบหน้าสະสวยคล้ายสาวชาวเหนือปรากฏแววหลังเลมมือที่ถือถุงผ้าเกร็งจนบีบแน่นอย่างไม่รู้ตัว เธอคงนั่งอยู่ตรงนี้เป็นเวลานานเพื่อรอเสียงเรียกชื่อ แต่ครั้งนี้ได้ยินจริงๆ ความเครียดกลับเริ่มก่อขึ้นในจิตใจ

อาการร้อนรนปรากฏสู่สายตาของฉันทั้งแต่เธอเพิ่งก้าวเข้าประตูห้องตรวจ ยังไม่ทันที่ฉันทจะเชื้อเชิญให้นั่ง เธอก็โพล่งขึ้นว่า

“หมอ ฉันมาตรวจว่าท้องหรือไม่” น้ำเสียงทวนลั่นเอื่อยขึ้น

ฉันทค่อยๆ แนะนำให้ใจเย็นๆ และเริ่มซักประวัติตั้งแต่การวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด และการมีรอบเดือน ก่อนที่จะตรวจปัสสาวะ

ผลการตรวจปรากฏว่าเธอตั้งท้อง

หญิงสาวนิ่งงันไปชั่วครู่ ฉันทเหมือนได้ยินเสียงเธอพึมพำว่า “จะทำยังไงดี” แต่ยังไม่ทันได้ซักถามอะไรต่อ เธอก็รีบขอตัวกลับบ้าน โดยไม่ยอมฝากครรภ์หรือตรวจร่างกายเพิ่มเติมตามที่ฉันทแนะนำ

“เดี๋ยวกลับไปบอกที่บ้านก่อน แล้วค่อยมาอีกครั้ง” เธอบอกกับฉัน ก่อนที่จะเดินออกจากห้องตรวจไป

นั่นเป็นการพบกันครั้งแรกระหว่างฉันกับเธอ

หนึ่งเดือนให้หลัง หญิงสาวคนนั้นก็ยังไม่มาฝากครรภ์หรือตรวจร่างกายเพิ่มเติมแต่ประการใด ฉันอดเป็นห่วงสุขภาพของเธอและลูกในท้องไม่ได้ เมื่อฉันได้พบและได้ทราบว่าเธอตั้งครรภ์ ชีวิตทั้งสองก็เหมือนเป็นความรับผิดชอบส่วนหนึ่งของฉันด้วย ความคิดจึงสั่งให้ทำพาร่างกายมาที่ฝ่ายทะเบียนเพื่อค้นหาใบประวัติที่หญิงสาวผู้นั้นเคยแจ้งเอาไว้

บ้านหลังเล็ก ๆ ตั้งห่าง ๆ กันอยู่สองฟากถนน สลับด้วยสุ่มทุมพุ่มไม้ที่รกชัฏและสวนยางพาราที่ภายในคูมีคดริ้ม เมื่อรถจักรยานยนต์ของฉันแล่นลงจากเนิน สายตาก็กวาดไปเจอทางลูกรังที่กำลังตามหาพอดี ฉันค่อย ๆ เปลี่ยนเกียร์พร้อมกับลดความเร็วลงเพื่อเลี้ยวเข้าทางลูกรังนั้น

“51...52...53 บ้านเลขที่ 53 ...น่าจะใช้ที่นี่แหละ”

รถจักรยานยนต์หยุดสนิทเมื่อฉันเห็นป้ายบ้านเลขที่ ก่อนที่สายตาจะไล่ไปยังสิ่งก่อสร้างตรงหน้า มันเป็นบ้านไม้เล็ก ๆ ใต้ถุนสูง สภาพที่เก่าคร่ำคร่าและดูพังเป็นบางส่วนบ่งบอกฐานะของเจ้าของบ้าน ขณะเงยหน้าขึ้นไปก็พบหญิงสาวผิวคล้ำร่างผอมซุบซิดนั่งมองลงมาจากกระเบื้องหน้าบ้าน ฉันไม่รอให้แกเอ่ยปากพูดก็รีบยกมือไหว้ทันที

“สวัสดิ์คะยาย นี่บ้านเลขที่ 53 ใช่มั๊ยคะ” ฉันถามทั้งที่ทราบอยู่แล้วเมื่อแรกรับคำ ฉันจึงแนะนำตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพชุมชน พร้อมถามถึงนางสาวฟ้าใสตามชื่อทะเบียนประวัติคนไข้

ความงุนงงปรากฏขึ้นบนสีหน้าของหญิงชรา แก่ค่อย ๆ เดินกระยะองกระแ่งลงบันไดมายังจุดที่ฉันยืนอยู่พร้อมกับถามย้ำอีกครั้งว่า “ใครนะ”

ฉันเองก็ชักไม่แน่ใจ จึงเปลี่ยนคำถามว่า

“คือ...บ้านนี้มีคนตั้งท้องอยู่หรือเปล่าคะ”

“อ้อ” แกพยักหน้ารับ “มีสิ แต่ตอนนี้มันไม่ได้อยู่ที่นี้หรอก”

“เขาชื่ออะไรคะ”

“ชื่ออ๊อหนู แต่ตอนนี้มันไม่ได้อยู่ที่นี้หรอกนะ อยู่บ้านแฟนมัน”

ฉันพยายามสอบถามชื่อจริงของหนู แต่หญิงชราได้แต่ส่ายหน้าว่าจำไม่ได้ ฉันจึงถามถึงสมาชิกคนอื่นในบ้านว่ามีใครตั้งครรภ์อีกหรือไม่

“ไม่มีหรอก มีอ๊อหนูคนเดียว” หญิงชราเล่าต่อไปว่า นอกจากหนูแล้วบ้านนี้ก็ยังมีเพียงพี่สาวของหนูซึ่งเป็นหม้าย และลูกวัยเด็กอีกสองคนเท่านั้น ซึ่งตอนนี้ต่างก็ไปทำงานและไปโรงเรียน รูปร่างหน้าตาของหนูจากคำบอกเล่าของหญิงชราทำให้ฉันมั่นใจว่าหนูก็คือฟ้าใส หญิงสาวที่ฉันกำลังตามหาตัว

“แล้วหนูได้ไปฝากท้องหรือยังจ๊ะ” ฉันถามเผื่อไว้ บางทีเธออาจจะไปฝากท้องที่โรงพยาบาลหรือสถานีนอามัยอื่นก็เป็นได้ แต่หญิงชราก็ได้แต่ส่ายหน้าเป็นเชิงไม่ทราบ ฉันจึงถามถึงความเกี่ยวข้องระหว่างแกกับหนูหรือฟ้าใสคนนี้

“มันเป็นหลานฉัน” แกตอบ “พ่อมันตายนานแล้ว ส่วนแม่มันไปมีแฟนใหม่ ไม่เคยกลับมาดูแลลูกเลย ...เฮ้อ...นี่อ๊อหนูก็ท้องขึ้นมาอีกแล้ว ฉันก็บอกแล้วว่าให้ไปทำหมันตั้งแต่ท้องที่แล้ว มันก็ไม่ฟัง”

ฉันขมวดคิ้วเล็กน้อยเมื่อได้ยินคำว่า “ท้องที่แล้ว” จึงพยายามถามรายละเอียด คำตอบจากหญิงชราคือ “มันแท้งลูก” แกยังบ่นต่อไปว่า “พอท้องขึ้นมาอย่างนี้ แล้วใครจะเลี้ยงล่ะ”

กล่าวถึงตอนนี้เสียงแกเริ่มขาดหายไปเป็นช่วง ๆ ลมหายใจเริ่มแรงและถี่ขึ้นด้วยโรคภัยที่รุมเร้าและสภาพร่างกายที่ชรากว่าอายุจริง ฉันจึงพยุ่งแกกลับขึ้นไปนั่งบนกระเบื้องหน้าบ้าน รู้สึกสงสารขึ้นมาจับใจ

“หากนุ่นกลับมาช่วยบอกให้เขาไปฝากท้องด้วยนะ” ฉันท้อร้อง
หญิงชราพยักหน้า ค่อยๆ กล่าวอย่างแผ่วเบาว่า

“ขอบใจนะ อ้อ...คราวหน้าถ้ามาอีกก็เอายาแก้ปวดมาให้ฉันบ้างนะ
ส่วนเรื่องอื่นนุ่น ไว้ถ้ามันมาฉันจะบอกมันให้”

ขณะที่กำลังจะกล่าวลา หญิงชราได้จ้องหน้าฉัน เหมือนตัดสินใจ
ว่าจะบอกอะไรบางอย่างดีหรือไม่ ในที่สุด แก้ก็ได้กล่าวถึงข้อมูลบางอย่าง
ของนุ่นที่ทำให้ฉันฟังแล้วไม่สบายใจ ฉันลองสอบถามเพื่อนบ้านอีกที ก็ได้
รับคำยืนยันตรงกับสิ่งที่หญิงชรากล่าว

หลายเดือนผ่านไป นุ่นก็ยังมิได้มาฝากครรภ์ที่ศูนย์สุขภาพชุมชน
ฉันเองก็งานยุ่งเสียจนไม่มีโอกาสแวะไปที่บ้านของเธออีก อย่างวันนี้ก็ต้องไป
ประชุมหมู่บ้านที่วัด แทบไม่มีเวลาว่างเลย

ขณะที่ฉันจอดรถจักรยานยนต์และเดินไปยังลานหน้าศาลา
การเปรียญอันเป็นสถานที่ที่ใช้ประชุมนั้น ได้มีหญิงท้องราว 5-6 เดือนคน
หนึ่งเดินสวนมา

“หมอมาทำอะไร” เธอกล่าวทักทาย

ฉันรู้สึกคุ้นหน้าเธออย่างมาก แต่ยังไม่ออกว่าเคยเจอที่ไหน ได้
แต่ตอบคำถามของเธอไปว่า

“มาประชุมหมู่บ้านค่ะ”

ความสงสัยที่วิ่งวนอยู่ในใจฉันยังไม่ทันได้รับคำตอบ เธอก็ส่งยิ้มพลาง
กล่าวว่า

“ยายบอกฉันแล้วว่าหมอไปหาฉันที่บ้าน แต่ฉันยังไม่ได้ไปฝาก
ท้องเลย แล้วต้องไปฝากที่ไหนนะ”

คิ้วที่ขมวดมุ่นคลายออกทันที เธอคือนุ่น หญิงสาวคนที่ฉันตามหา

นั่นเอง ฉันแนะนำตัวเองว่าชื่อ “ตา” รู้สึกดีใจอย่างบอกไม่ถูก เพราะการได้
พบเธอโดยบังเอิญครั้งนี้ทำให้ได้มีโอกาสกำชับให้ไปฝากครรภ์ที่ใหญ่ขึ้นทุกที
เพื่อให้ชีวิตน้อยๆ ที่กำลังจะถือกำเนิดขึ้นได้ปลอดภัยและสมบูรณ์แข็งแรง
ที่สุด

จนผ่านไปอีกสองสัปดาห์ก็ยังไม่มีวีแววของนุ่นเช่นเคย ฉันพยายาม
คิดในแง่ดีว่าเธอคงจะไปฝากท้องที่โรงพยาบาลระโนดแล้ว แต่เมื่อโทรศัพท์
ไปตรวจสอบ คำตอบที่ได้รับสร้างความผิดหวังให้กับฉันมาก

“ยังไม่มาเลยคะน้อง”

จากการคะเนคร่าวๆ นุ่นน่าจะตั้งท้องได้ราวหกเดือนแล้ว ไม่ใช่
เรื่องดีเลยที่เธอไม่ยอมมาฝากครรภ์สักที ฉันจึงตัดสินใจลงพื้นที่เพื่อเยี่ยม
บ้านของเธออีกครั้ง คราวนี้เธอนั่งอยู่ในเปลที่ผูกอยู่ระหว่างเสาของใต้ถุนบ้าน
ฉันเพิ่งจอดรถจักรยานยนต์ เธอก็ส่งยิ้มทักทายพร้อมพุดออกตัวเหมือนทราบ
ตัวฉันมาด้วยเหตุผลใด

“อ้าว พี่ตา มาทำอะไรวันนี้ นุ่นลืมแล้วที่พี่ตานัดวันนั้น นุ่นไม่ได้ไป
ยังไปฝากท้องได้อีกหรือเปล่า”

คำตอบของนุ่น ทำให้ฉันอดนึกโทษตัวเองไม่ได้ว่า เมื่อวันที่พบเธอ
ที่วัด ฉันคงรีบไปประชุมเสียจนอธิบายข้อมูลเรื่องการฝากครรภ์ไม่ละเอียด
ชัดเจนพอและไม่ได้สนใจว่าเธอจะเข้าใจหรือเปล่า ดังนั้นคราวนี้ ฉันจึงนั่ง
คุยกับเธอเพื่อทำความเข้าใจกันอย่างละเอียดถี่ถ้วนและนัดให้มาตรวจในวัน
รุ่งขึ้น

..ได้ผล...นุ่นมาฝากครรภ์ตามที่นัดหมายกันไว้

หลังขั้นตอนทุกอย่างเสร็จสิ้นและจ่ายยาตามปกติ ฉันนัดให้เธอมา
ตรวจอีกครั้งในอีกหนึ่งเดือนข้างหน้า แต่เธอถามสวนกลับทันทีว่า

“ต้องมาทำไมอีกล่ะ”

“ก็มาฝากห้องและตรวจห้องก่อนจะคลอดทุกเดือนตามที่อธิบายกันแล้วไง”

“แล้วมาอีกเมื่อไหร่ล่ะ” เธอถามต่อ

ฉันจึงค่อย ๆ ดึงสมุดคู่มือแม่และเด็กที่เธอถืออยู่ในมือออกเพื่อเปิดวันนี้ดู พร้อมกับกำขั้วอีกครั้งให้เธอมาตรวจให้ได้ ไม่เช่นนั้นฉันจะตามไปตรวจถึงที่บ้าน

นุ่นเดินกลับไปแล้ว ฉันได้แต่หวังว่าคำพูดเมื่อครู่คงช่วยให้เธอเห็นความสำคัญและมาตรวจครรภ์ในเดือนต่อไปได้ ใจก็หวนนึกถึงคำพูดที่ยายของเธอกล่าวแก่ฉันเมื่อครั้งที่ไปเยี่ยมบ้านครั้งแรกว่า

“นุ่นมันไม่ค่อยปกติ”

ทั้งยายของเธอและเพื่อนบ้านในละแวกนั้นเล่าตรงกันว่า นุ่นชอบพูดเสียงดังด้วยน้ำเสียงห้วน ๆ ไม่ว่าจะกับใครก็ตาม เหมือนไม่มีสัมมาคารวะ พูดจาไม่ค่อยรู้เรื่อง บางทีก็พูดอะไรขึ้นมาลอย ๆ โดยไม่มีคนพูดด้วย ถามอะไรก็มักจะตอบไม่ตรงคำถาม ถ้าไม่พอใจอะไรขึ้นมาก็จะขว้างปาข้าวของ

..ฉันถอนหายใจยาว ไม่ว่าจะนุ่นจะเป็นอย่างไร ฉันก็ต้องดูแลครรภ์ของเธอให้ดีที่สุด ยิ่งเธอเป็นคนที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ไม่ปกติ” ฉันก็ยังต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเธอมากขึ้นเป็นพิเศษ

ไม่ใช่แค่เพื่อเธอเท่านั้น แต่เพื่อชีวิตที่อยู่ในร่างของเธอด้วย

ดังนั้น หากนุ่นไม่ยอมมาตรวจในครั้งใด ฉันต้องออกแรงตามหาเกือบทุกครั้ง พบตัวบ้าง ไม่พบบ้าง เมื่อใดที่ได้พบฉันจะพยายามอธิบายให้เธอเข้าใจถึงประโยชน์ของการตรวจเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของเธอและลูกในท้อง จนครั้งหลัง ๆ ฉันเริ่มเบื่อกับที่จะต้องมานั่งอธิบายเรื่องเดิมซ้ำ ๆ

โดยที่ผู้รับบริการไม่แสดงท่าทีว่าเข้าใจหรือเห็นดีเห็นงามกับสิ่งที่ฉันกล่าวมาเลย

อย่างไรก็ตาม ฉันก็ต้องรีบสลัดทัศนคติที่ว่านี้ทิ้งไป พร้อมทั้งปรับความคิดเสียใหม่ว่า นุ่นจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจไม่ใช่เรื่องสำคัญ ขอแค่ให้มาได้รับการตรวจครบทุกครั้งตามกำหนดก็น่าจะถือเป็นความสำเร็จแล้ว เพราะจุดมุ่งหมายของฉันคือการช่วยให้ชีวิตในครรภ์ถือกำเนิดขึ้นอย่างสมบูรณ์เป็นปกติที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ความกังวลถึงนุ่นและเด็กในท้องได้ถูกปลดปล่อยไปสิ้นเมื่อทางโรงพยาบาลระโนดโทรศัพท์แจ้งแก่ฉันว่านุ่นคลอดลูกแล้ว เป็นทารกเพศหญิงที่มีสุขภาพแข็งแรง

นับแต่นี้คงหมดปัญหาเสียที

หลังการคลอดผ่านไปได้เดือนเศษ ฉันเดินทางไปเยี่ยมนุ่นและ “น้องอ้ม” เด็กทารกที่เกิดขึ้นจากความไม่เจตนาของผู้ให้กำเนิด ซึ่งจนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าใครคือพ่อของเด็ก

นุ่นเคยบอกกับฉันว่าพ่อของน้องอ้มคือแฟนเก่าของเธอที่ อ.สทิงพระ ซึ่งห่างจาก อ.ระโนดประมาณ 40 กิโลเมตร แต่จากคำบอกเล่าของหญิงชราผู้เป็นยาย ได้ความว่านุ่นท้องกับใครก็ไม่รู้ แฟนของเธอที่สทิงพระไม่ยอมรับเธอเป็นแฟนอย่างออกหน้าออกตา และอย่างที่ได้อ่านไปแล้ว เธอเคยแท้งลูกมาแล้วครั้งหนึ่ง โดยไม่ทราบว่าเป็นลูกของใครเช่นกัน

แต่ไม่ว่าใครจะเป็นผู้ร่วมให้กำเนิดก็ตาม ชีวิตอันไร้เดียงสาที่ได้ถือกำเนิดขึ้นมาแล้ว เป็นหน้าที่ของครอบครัวที่จะต้องประคับประคองกันต่อไป

“มันกินเก่ง กินทุกอย่าง บางทีป้อนข้าวให้มัน มันก็กิน” นุ่นคุยให้ฟังระหว่างที่ให้นมจนลูกหลับปุ๋ยในอ้อมอก น้ำเสียงของเธอราบเรียบเหมือนกำลังพูดเรื่องปกติทั่วไป แต่ฉันกลับตกใจจนอ้าปากค้างเพราะเด็กในวัยนี้กินได้แต่น้ำนมเท่านั้น

“น้ำนมออกไม่พอกับเด็กเธอ” ฉันถามด้วยความสงสัย เต็มที่เธอให้ลูกกินข้าวนั้นเป็นเพราะน้ำนมไม่พอ

“พอสิ บางครั้งเหลือ เจ็บมากจนถึงกับต้องบีบทิ้ง” เธอกล่าวถึงอาการคัดหน้าอกของตัวเอง “แต่ไม่ค่อยอยากให้มันดูมาก เจ็บนม นี่...ดูสิ...มันกัดหัวนมจนเป็นแผลหมดแล้ว”

ฉันเงยบังนไปครู่หนึ่ง นุ่นเองก็มีได้กล่าวอะไรต่อ มีเพียงใบไม้ต้องแรงลมเท่านั้นที่ยังคงเคลื่อนไหวในบรรยากาศอันน่าอึดอัดเช่นนั้น ฉันสูดลมหายใจลึก ก่อนที่จะเอ่ยถามขึ้นว่า

“นุ่นรักลูกหรือเปล่า”

เธอมองฉันด้วยสีหน้าประหลาดใจ แต่ก็ยังตอบว่า

“รักสิ”

“ถ้าเรารัก เราก็ต้องให้สิ่งดี ๆ กับลูกของเราใช่ไหม”

เมื่อเห็นเธอผงกศีรษะแทนการให้คำตอบ ฉันจึงกล่าวต่อไปว่า

“ที่จริงแล้ว เด็กอายุแรกเกิดจนถึงสามเดือนเป็นอย่างน้อยควรจะถูกินนมแม่เป็นหลักนะ เพราะมีสารอาหารครบ ทำให้เด็กแข็งแรงและสร้างภูมิคุ้มกันโรค” ฉันไม่มั่นใจว่าอีกฝ่ายจะเข้าใจหรือไม่ แต่เมื่อเห็นเธอตั้งใจฟังจึงกล่าวต่อว่า “ดังนั้น นุ่นน่าจะให้เด็กวัยนี้กินนมแม่อย่างเดียวก่อน ไว้โตกว่านี้จึงค่อยให้กินข้าวนะ ...ว่าแต่...ทำไมนุ่นถึงให้กินข้าวตั้งแต่ตอนนี้ล่ะ หรือว่าใครบอกมา” ประโยคสุดท้ายฉันถามด้วยความสงสัย

“ก็ต้องฝึกมันไว้ก่อน” เธอตอบ โดยให้เหตุผลว่าเพราะอีกไม่นานเธอจะต้องกลับไปทำงานแล้ว ถ้าหากน้องอ้มสามารถกินข้าวได้ก็จะประหยัดกว่ากินนมผง สิ่งที่เธอพูดทำให้ฉันหนักใจและอับจนคำแนะนำ ได้แต่ขอร้องว่า

“งั้นช่วงที่นุ่นยังอยู่กับลูกก็ขอให้ลูกกินนมแม่อย่างเดียวก่อนได้มั๊ย”

เธอพยักหน้ารับด้วยรอยยิ้มเช่นเคย ฉันก้มมองดวงตาเล็กๆ ที่ปิดสนิทของน้องอ้ม อดนึกเป็นห่วงไม่ได้ เพราะดูเหมือนเงื่อนไขทางจิตใจและสภาพการใช้ชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ด้วยตัวเองของนุ่นจะไม่เอื้ออำนวยให้เธอทำหน้าที่ของ “แม่” ได้อย่างสมบูรณ์แบบนัก

นุ่นน้อยยังคงหลับชบอยู่กับอ้อมอกอุ่น ๆ ของผู้เป็นแม่ขณะที่ฉันกล่าวลาครอบครัวของเธอ

แม้จะไม่มีโอกาสได้ไปเยี่ยมนุ่นและลูกสาวที่บ้านอีก แต่ฉันก็ยังพบเธอที่ศูนย์สุขภาพชุมชนอยู่บ้างเมื่อเธอพาลูกมาตรวจร่างกายและฉีดวัคซีนเกือบทุกครั้งน้องอ้มจะอยู่ในสภาพมอมแมม ตามเสื้อผ้ามีเศษดินเกาะผสมกับคราบน้ำที่แห้งแล้วเปื้อนอยู่ เข้าใจว่าน่าจะใส่เข้ามาแล้วหลายวัน ส่วนนุ่นก็สวมเสื้อยืดกับผ้าถุงผืนเก่าๆ เหมือนที่ฉันเคยเห็นทุกครั้ง

จากการถามไถ่พูดคุย ทำให้ทราบว่าช่วงนี้นุ่นยึดอาชีพรับจ้างทั่วไปได้ค่าแรงตกวันละ 100 บาท โดยใช้จ่ายเงินจำนวนนี้ประทังชีวิตของคนอีก 3 ชีวิตคือ ตัวเธอ น้องอ้ม และยาย หากวันไหนไม่พอใช้ นุ่นก็ต้องหอบลูกไปขอเงินและอาหารกับตาของเธอซึ่งบวชเป็นพระอยู่ที่วัดใกล้ๆ บ้าน ชีวิตของเธอจะวนเวียนไปอยู่อย่างนี้จนฉันอดสงสารแม่ลูกคู่นี้มิได้ บางครั้ง ฉันต้องแอบให้เงินน้องอ้มซึ่งเพิ่งจะอายุไม่ถึงขวบ แม้จะทราบดีว่าการกระทำเช่นนี้ไม่เหมาะสมกับบทบาทของตน แต่ฉันก็คิดว่า ถ้าหากเราทำตามหลักมนุษยธรรมแล้วมีความสุข ไม่เบียดเบียนใคร เราก็น่าจะทำได้

กระทั่งวันหนึ่ง นุ่นพาน้องอ้มมาที่ศูนย์สุขภาพชุมชนอีกครั้งเพื่อขอยืมเงิน 100 บาท โดยให้เหตุผลว่าจะพาลูกซึ่งเพิ่งอายุได้ 1 ขวบกับอีก 1 เดือน ไปให้แฟนที่สืบทิงพระเลี้ยง

“นุ่นขอยืมใครไม่ได้เลย ก็เลยหวังมาพึ่งที่นี่”

คำขอร้องห้วนๆ ของเธอทำให้ฉันอีกอักอยู่พักหนึ่ง เงินเพียง 100 บาท ไม่ใช่เรื่องเหลือปากว่าแรงสำหรับฉันก็จริง แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า ฉัน “ควร จะ” ให้ไปหรือไม่ ถ้าหากฉันยอมให้ ต่อไปเธอก็จะทำอย่างนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีก จนตกอยู่ในสภาพที่ต้องคอยฟังฟังคนอื่นอยู่ตลอดเวลา

แต่ดวงหน้าวิงวอนร้องขอของเธอและแววตาไร้เดียงสาของน้องอ้ม ก็แทบจะละลายความตั้งใจของฉันที่อยากเห็นเธอยืนด้วยลำแข้งตัวเอง

...นี่จะทำอย่างไรดี

ในที่สุดฉันจำต้องตั้งใจปฏิเสธคำขอของนุ่นและบอกให้เธอตั่งสติ คิดหาทางออกอื่น เมื่อไม่มีทางเลือกจริงๆ ค่อยกลับมาหาฉัน เธอนิ่งฟัง อย่างเงิบงัน ฉันอยากจะทำอะไรให้มากกว่านี้ แต่เนื่องด้วยมีคนไขร่อยอยู่ เป็นจำนวนมากรวมถึงเกรงใจเจ้าหน้าที่คนอื่น จึงไม่สะดวกต่อการคุยต่อ ได้ แต่มองร่างบอบบางนั้นค่อยๆ เดินออกไป

เมื่อตอนที่ได้ข่าวว่านุ่นคลอดใหม่ๆ ฉันคิดว่าปัญหาคงจะหมดไป เสียที...แต่ตอนนี้ฉันชักไม่แน่ใจแล้ว

บางทีมันอาจเป็นแค่การเริ่มต้นเท่านั้น

สัปดาห์ต่อมา ฉันได้ข่าวว่ามีเด็กทารกถูกทิ้งไว้ที่วัด จากคำบอก เล่าของคนที่อยู่จกครอบครัวของนุ่นนั้นดูเหมือนว่าเด็กคนนั้นจะเป็นน้องอ้ม ฉันไม่รอช้า ทันทีที่เลิกงานก็รีบไปบ้านของนุ่นทันที

“มันหนีออกไปกับลูก ไม่ได้บอกใครเลย ไม่มีใครรู้ว่ามันไปไหน” ยายของนุ่นเล่าให้ฟังด้วยสีหน้าเศร้าหมอง “มันหายกันไปสองสามวัน แล้ว อยู่ๆ พระก็ให้คนอุ้มให้อ้อมมาส่ง บอกว่ามีคนเอาไปทิ้งไว้ที่วัด มันก็เลยมา อยู่กับฉันนี้แหละ พอให้กินนมก็ไม่กิน ร้องอย่างเดียว” หญิงชราเล่าพลาง ไกวเปลให้แก่วัย “พระ” ที่แก่อย่ถึงนั้นก็คือตาของนุ่นนั่นเอง

ฉันมองน้องอ้มที่นอนอยู่ในเปลด้วยความเวทนา

มะม่วงต้นเล็กๆ ที่ฉันปลูกไว้หลังบ้านพักเริ่มสูงขึ้น ครึ่งปีแล้วสินะ นับจากเหตุการณ์ที่นุ่นเอาลูกมาทิ้งไว้ที่วัด ตลอดช่วงระยะเวลาี้ ไม่มีใคร ได้ยินข่าวคราวของเธออีกเลย ภาพสุดท้ายของนุ่นที่ฉันเห็นคือเงาหลังที่เดิน ออกจากสถานีอนามัยในวันที่มาขอยืมเงิน ทุกครั้งก็ไปเยี่ยมน้องอ้ม ฉัน พยายามถามไถ่หญิงชราว่านุ่นส่งข่าวมาบ้างหรือไม่ ซึ่งแกก็ได้แต่ส่ายหน้า แทนคำตอบทุกครั้ง นอกจากเยี่ยมเยียนน้องอ้มแล้ว ความช่วยเหลือที่ฉันพอ จะให้แก่ครอบครัวนี้ได้เห็นจะมีเพียงแค่การตรวจโรคภัยต่างๆ ของหญิงชรา พร้อมทั้งให้เงินไว้ใช้จ่ายนอกเหนือจากที่พี่สาวของนุ่นให้เท่านั้น

ฤดูฝนเวียนมาถึงพร้อมกับที่ฉันต้องไปทำธุระในหน้าที่การงานที่ จังหวัดใกล้เคียงอยู่สัปดาห์หนึ่ง เมื่อกลับมาที่ระโนด จึงพบว่าช่วงที่ฉันไม่อยู่ ได้เกิดเรื่องราวบางอย่างขึ้น...นุ่นได้กลับมาอีกครั้ง

น้องเจ้าหน้าที่เล่าให้ฉันฟังว่า เมื่อสามสัปดาห์ก่อน นุ่นไปหายายของเธอเพื่อจะพาน้องอ้มไปอยู่กับแฟนที่สทิงพระ แต่ผู้เป็นยายไม่ยอมเนื่อง เพราะเป็นห่วงหลานและไม่วางใจแฟนของนุ่นซึ่งไม่เคยพบเห็นกันมาก่อน สุดท้ายนุ่นจึงแอบขโมยเด็กไป

เมื่อฟังเรื่องนี้จบฉันก็ได้แต่ถอนหายใจ แต่เหมือนมีบางสิ่งบางอย่าง บอกรับกับฉันว่าเราสองคนจะต้องได้พบกันอีกเป็นแน่

อีกเพียงเดือนเศษๆ ต่อมา ฉันก็ได้เจอกับเธอจริงๆ

วันนั้นท้องฟ้ามืดครึ้มตลอดวันแต่กลับไม่มีเม็ดฝนหยดลงมาแม้แต่น้อย อากาศเย็นสบาย ผู้คนที่ศูนย์สุขภาพชุมชนก็บางตา ขณะที่ฉันกำลัง เดินไปหาห้องพยาบาลคนหนึ่งเพื่อถามถึงแฟ้มเอกสาร นุ่นก็ก้าวเข้ามายัง ศูนย์สุขภาพชุมชนพอดี รูปร่างดูซูบไปเล็กน้อย น้องอ้มนอนหลับสนิทอย่าง ไม่รับรู้เรื่องใดๆ อยู่ในวงแขน เมื่อเห็นหน้าฉันเธอก็ส่งยิ้มให้เหมือนเหตุการณ์ ทุกอย่างยังคงปกติ ราวกับว่าเธอไม่เคยพาน้องอ้มหนีหายไป

“ฉันพาลูกมาฉีดยาน่ะหมอ” เธอหมายถึงการฉีควัดซีน

ทันทีที่เข็มฉีดยาค่อยๆ สัมผัสผิวหนังที่ละเอียดอ่อน เสียงร้องไห้ของทารกก็ดังขึ้น และยังคงดังอย่างต่อเนื่องแม้ว่าฉันจะถอนมันออกไปแล้ว ฉันให้คำแนะนำเบื้องต้นในการดูแลเด็กพร้อมทั้งถามไถ่สารทุกข์สุกดิบของเธอ

นุ่นบอกว่าเธอมาจากสทิงพระ และคงอยู่ที่นี้ได้ไม่นานนัก เพราะต้องรีบพาน้องอ้มกลับไปที่นี่เนื่องจากญาติของแฟนหลวงหลานคนแรกนี้มากแต่ไปๆ มาๆ นุ่นกลับอยู่นานถึงสามเดือน ไม่ได้กลับไปยังสทิงพระอีก ไม่มีใครรู้เหตุผล เธอเองก็ไม่ยอมเล่าว่าเพราะเหตุใด

วันหนึ่ง เธอบอกกับยายว่าจะไปทำงานแล้วก็หายจากบ้านไป ไม่กลับมาอีก ทิ้งน้องอ้มไว้กับหญิงชราอีกครั้ง

“ไม่รู้มันเป็นแม่ภาษาอะไรกัน ลูกของมันเองมันยังไม่รัก” หญิงชรา กล่าวด้วยน้ำเสียงตัดพ้อในวันที่ฉันไปเยี่ยม พวกเรานั่งคุยกันบนแคร่ที่ได้ดูนบ้าน “ยายยกให้เอาหรือเปล่า ถือว่าทำบุญ เอาไปเลี้ยงเลย ฉันสงสารมัน ไม่รู้เวรกรรมอะไรหนักหนา ลำพังฉันเองจะลูกจะนึ่งก็ลำบาก นี่ยังต้องเลี้ยงมันอีก” น้ำตาของผู้ชราไหลออกมา ฉันได้แต่นิ่งฟัง พยายามปลอบโยนพร้อมเปลี่ยนเรื่องคุยโดยถามถึงอาการข้อเข่าเสื่อมของแก

ช่วงนั้นเอง น้องอ้มที่เล่นอยู่บนพื้นก็ค่อยๆ เดินเตาะเตาะเข้ามา สายตาซุกซนที่อยากรู้อยากเห็นประสาทารกจ้องมาที่ฉัน มือน้อยๆ ค่อยๆ ขยับเหมือนพยายามจะไขว่คว้าอะไรบางอย่าง ฉันส่งยิ้มตอบพลางคว่ำตัวเธอมานั่งตัก หนูน้อยเอนลงพิงกับร่างของฉันราวกับคนคุ้นเคย

“ไอ้อ้ม ลงมา เดี่ยวเสื่อหมอกก็เลอะหมดหรอก” ผู้เป็นยายทวดดุเหลน แต่ฉันรีบโบกมือปฏิเสธพร้อมกับกล่าวว่า

“ไม่เป็นไรหรอกจ๊ะ ให้แกอยู่แบบนี้แหละ” พุดพลางกับกระชับตัวน้องอ้มเข้ามาอีก เมื่ออ้อมกอดสัมผัสสร้างเล็กๆ ที่บรรจุกไว้ด้วยชีวิตอันไร้เดียง

สำนั้น ฉันนึกถึงวันที่นุ่นกับฉันพบกันครั้งแรก หลังจากวันนั้น ไม่รู้ว่าฉันผ่านความวิตกกังวลมากี่ครั้ง ต้องส่ายหน้าอย่างไรระอาใจอีกกี่หน ต้องไปบ้านเธอไม่รู้กี่คราเพื่อเคี้ยวเชิญให้มาตรวจครรภ์

แต่ตอนนี้ความเหน็ดเหนื่อยที่ผ่านมากฎลิมเลื่อนจนหมดสิ้นเมื่อได้โอบรับของหนูน้อย เธอเงยหน้าขึ้นมองฉัน ตาของเราสองคนสบกัน เพียงแค่ดวงตาและรอยยิ้มของเธอนี้ก็เกินพอสำหรับความพยายามต่างๆ ที่ฉันได้ทุ่มเทให้แล้ว

เสียงเปาะเปะของสายฝนที่กระทบหลังคาคาดังสู่โสตประสาท ก่อนจะเทลงมาเป็นท่าใหญ่ ฉันอ้อมน้องอ้มคืนให้หญิงชราพร้อมกับอาสาวิ่งขึ้นไปปิดหน้าต่างบนตัวบ้าน ขณะกำลังจะขึ้นบันไดนั้น สายตาก็เหลือบไปเห็นไม้ดอกต้นเล็กๆ ขึ้นอยู่บนลานดิน ลำต้นของมันเอนแทบจะแนบกับพื้นราวกับจะถูกปลิดปลิวไปด้วยมือของวายุ มันเองก็คงมิได้เลือกที่จะขึ้นตรงนี้เช่นกัน ชีวิตของมันก็ไม่ต่างจากหนูน้อยที่นั่งอยู่บนตักของฉันเมื่อครู่ ...ต่างก็เป็นชีวิตที่เลือกเกิดไม่ได้

ชีวิตน้อยๆ ที่ขาดร่มกำบังจะสามารถทนแดดและฝ่าฝนไปได้สักเท่าไรกันหนอ

มิใช่ว่าฉันไม่เคยคิดหนทางแก้ไขอื่นนอกจากการออกเยี่ยมครอบครัวนี้ ฉันเคยนั่งรอจนเจอกับพี่สาวของนุ่นเพื่อขอคุยเรื่องการดูแลและอุปการะน้องอ้ม แต่ผลที่ได้รับคือคำบายเบี่ยงว่า

“พี่ยุ่งมาก ต้องดูแลทั้งยาย ทั้งลูก ยังมีวัวอีก 5 ตัว แค่นี้ก็แทบจะไม่ไหวแล้ว ให้พี่ช่วยอย่างอื่นดีกว่า”

ฉันยังไม่ทันตอบอะไรต่อ เธอก็ลุกหนีไปหลังบ้านโดยไม่บอกกล่าว ยายของนุ่นซึ่งนั่งอยู่ใกล้ๆ บ่นขึ้นว่า

“มันเป็นอย่างนี้แหละ ใจดำ ไม่ถูกกันกับแม่ของเด็กแล้วพาลมาลง

กับหลาน ยิ่งไงก็หลานคนนึง ก็น่าจะดูดำดูดีกันบ้าง” จากคำของหญิงชรา ทำให้ฉันรู้ว่านุ่นกับพี่สาวมีเรื่องระหองระแหงกันอยู่ก่อนหน้านี้

“แต่หมอมไม่ต้องห่วงนะ เรื่องพาไอ้อ้มไปตรวจหรือไปฉีดยานะ ฉันจะจัดการเอง” แกพูดอย่างมั่นใจ “ไว้จะขอให้คนแถวนี้ช่วย หมอนัดวันมาแล้วกัน”

ฉันต้องยอมรับว่า เรื่องราวที่เกิดขึ้นมันซับซ้อนเกินกว่าความสามารถของตน แม้ว่าฉันอาจจะเคยเข้าฝักอบรมเกี่ยวกับการช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหามาหลายครั้ง แต่บททดสอบเหล่านั้นไม่สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์นี้ได้เลย ความมั่นใจของฉันหายไปเกือบหมดสิ้น ทางเดียวที่ฉันนึกออกคือขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

และนั่นคือสาเหตุที่ทำให้ฉันเดินทางมาปรึกษากับผู้ใหญ่บ้านในวันนี้

“ไม่ใช่ว่าผมไม่สนนะหมอ ก็เคยเข้าไปคุยๆ อยู่บ้าง แต่เขาไม่ค่อยเปิดเผย พูดยาก พูดไม่ค่อยเข้าใจกัน...คือเด็กมันไม่ค่อยเหมือนคนอื่น เลยไม่อยากไปยุ่งเกี่ยวมากนัก” ผู้ใหญ่บ้านกล่าวถึงนุ่น พร้อมทั้งเล่าว่าได้พยายามเข้าไปพูดคุยเพื่อให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ก่อนหน้านี้อแล้ว

เขายังให้รายละเอียดถึงสภาพของชุมชนแถบนี้ว่าแม้สมาชิกส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องเป็นญาติพี่น้องกันแต่ก็มักจะมีปัญหาขัดแย้งกันเสมอ นำไปสู่การอยู่กันแบบตัวใครตัวมัน จึงเป็นเรื่องยากที่จะพึ่งพาญาติให้ช่วยเหลือ ฉันนึกถึงพี่สาวของนุ่นพลางพยักหน้าอย่างเห็นพ้อง

หลังการหารือเสร็จสิ้น ฉันรู้สึกโล่งใจเมื่อผู้ใหญ่บ้านรับปากว่าจะนำเรื่องนี้ไปปรึกษาสังคมสงเคราะห์ที่อำเภอเพื่อหาหนทางช่วยนุ่นต่อไป ฉันจะช่วยเขาอีกแรงโดยจะช่วยประสานงานกับสังคมสงเคราะห์ของจังหวัดอีกทาง

ส่วนนุ่นนั้น ไม่มีใครทราบข่าวคราวของเธออีก

สายฝนค่อยๆ โปรยปรายอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว ก่อนเทลงมาอย่างหนัก

หนองจุนแทบมองไม่เห็นทางข้างหน้า ที่ปิดน้ำฝนแทบจะไม่มีประโยชน์ในสภาวะการณ์นี้แม้แต่หย่อม ด้วยความไม่ชินทาง ฉันจึงรีบนำรถปิคอัพของศูนย์สุขภาพชุมชนเข้าจอดที่หน้าร้านขายของชำแห่งหนึ่ง คิดว่าจะรอสักพักให้ฝนซาแล้วค่อยขับต่อ จึงเดินเข้าไปสั่งน้ำอัดลมดื่มพลางมองสายฝนที่หนักขึ้นทุกที

วันนี้ฉันออกมาเยี่ยมบ้านผู้ป่วยที่ ต.บ่อตรุ ซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอระโนดประมาณ 30 กิโลเมตร เคราะห์ดีที่การออกเยี่ยมได้เสร็จสิ้นไปก่อนหน้านี้อแล้ว ฉันจึงไม่มีธุระที่ต้องเร่งร้อนมากนัก

ขณะที่นั่งอยู่บนม้าหินหน้าร้านชำพร้อมปล่อยใจคิดอะไรเรื่อยเปื่อยนั้น ลูกค้ายกคนก็เข้ามาในร้าน เธอวางร่มไว้ข้างหน้าพลางร้องเรียกเจ้าของร้านอย่างคุ้นเคย ในตอนแรกฉันไม่ได้ให้ความสนใจอะไรนัก จนกระทั่งเมื่อได้ยินเสียงฉันจึงหันไป ตรงกับจังหวะที่เธอหันมาพอดี

นุ่นนั่นเอง !

นับจากวันที่เธอหายจากบ้านครั้งสุดท้ายก็เป็นเวลาเกือบหนึ่งปีแล้ว เธอก็ดูตกใจไม่แพ้กันที่เจอฉันที่นี่ ฉันสังเกตที่ท้องของเธอ มันนูนใหญ่ขึ้นมาอีกครั้ง เธอเล่าว่าอาศัยอยู่กับแฟนที่บ้านข้างๆ ร้านขายของชำนี้ และท้องได้ 7 เดือนแล้ว ฉันยังไม่ทันถามอะไรต่อเธอก็รีบขอตัวกลับทันที จากการพูดคุยกับเจ้าของร้านจึงได้รู้ว่านุ่นทำงานเสิร์ฟอยู่ในร้านอาหารแห่งหนึ่ง และยังหารายได้จากกร “รับแขก” เหมือนหญิงทำงานกลางคืนทั่วๆ ไปด้วย

ฉันได้แต่ยืนเหม่อมองสายฝน ฟ้าคำรามเป็นพักๆ รู้สึกล่าคอแห้ง ผากแม้อากาศจะเย็นสบายและเพิ่งดื่มน้ำอัดลมไปก็ตาม เส้นทางชีวิตที่ดิ่งลงเรื่อยๆ ของนุ่นสร้างความหดหู่ใจแก่ฉันอย่างบอกไม่ถูก

อีกสองสัปดาห์ต่อมา ฉันต้องกลับไปเยี่ยมคนไข้ที่บ่อตรุอีกครั้ง และถือโอกาสแวะไปเยี่ยมเยียนนุ่นด้วย ครั่งนี้ฉันไม่พบเธอ เจ้าของร้านขายของ

ข้าเล่าให้ฟังว่าเธอคลอดลูกแล้ว แต่ชีวิตที่เธอให้กำเนิดล้มตาดูโลกได้เพียงหนึ่งวันก็ต้องจากโลกนี้ไปเพราะการคลอดก่อนกำหนด

“แต่ก็ดูไม่เห็นเธอเศร้าโศกอะไรนะ” เพื่อนบ้านอีกคนที่มาซื้อของออกความเห็น

ฉันอดสงสัยไม่ได้ว่า...นุ่นจะยังคิดถึงน้องอ้มอยู่หรือไม่

สำหรับน้องอ้มนั้น ยายทวดของเธอได้บอกกับฉันว่า พี่สาวอีกคนของนุ่นที่อยู่ในตัวเมืองสงขลาจะมารับไปจดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรม ดูเหมือนนี่จะเป็นสัญญาณที่ดี อย่างน้อยน้องอ้มก็มีป้าแท้ๆ อีกคนมาช่วยอุ้มชูดูแล

ฉันหวังว่าชีวิตของเธอจะมีทิศทางที่ดีกว่าผู้เป็นแม่

ก่อนที่พี่สาวของนุ่นจะมารับราวสองสามวัน ฉันได้ไปเยี่ยมเยียนน้องอ้มเป็นครั้งสุดท้าย

เธอค่อยๆ เดินเตาะแตะจากตักของหญิงชรามาหาฉันด้วยรอยยิ้ม เมื่อเห็นมือฉันขยับของเล่นที่ซื้อมาฝากไปมา ปากน้อยๆ ก็เริ่มหัวเราะชอบใจ

คงไม่มีใครเชื่อว่า ชีวิตเพียงสองปีเศษของเด็กน้อยนี้ ต้องเผชิญกับอะไรมาบ้าง

...และคงไม่มีใครทราบว่ ภายใต้อ้อมยิ้มที่ใจที่เห็นของเล่นนั้น ซ่อนชะตากรรมใดเอาไว้

ขณะที่ฉันย่อตัวลงเพื่ออุ้มเธอขึ้นมา สายตาก็เลื้อยไปเห็นไม้ดอกต้นเล็กๆ กลางลานดินต้นนั้น ต้นไม้ที่เลือกเกิดไม่ได้เช่นกัน

มันยังไม่ได้ถูกพายุพรากไปจากผืนดิน แต่กลับผลิดอกสะพรั่ง

สะพรั่งเหมือนรอยยิ้มบนดวงหน้าน้อยๆ ที่อยู่ในอ้อมกอดของฉัน
ขณะนี้

นมอดรอบดรัวธรรมดา

ริตนา งามอดานนท์

โรงพยาบาลปากช่องชนบท

จังหวัดนครราชสีมา

“พี่

นมอ ช่วงบ่ายนี้ว่างหรือเปล่าคะ”

เป็นคำถามจากน้องเจ้าหน้าที่คนหนึ่งของทีมงานศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย เธอบอกต่อต้องการจะชวนไปร่วมตรวจเยี่ยมผู้ป่วยไข้เลือดออกที่เพิ่งกลับมาพักฟื้นที่บ้านรายหนึ่ง ฉันจึงพลิกดูสมุดนัด ก่อนที่จะตกลงรับคำชักชวนของเธอ

โดยปกติแล้ว แพทย์ประจำศูนย์ฯ อย่างฉันไม่จำเป็นต้องเดินทางไปพร้อมเจ้าหน้าที่ก็ได้ แต่เนื่องจากทีมงานนี้เพิ่งเริ่มทำงานในพื้นที่ จึงยังไม่รู้จักกับชาวบ้านมากนัก โดยเฉพาะพื้นที่รับผิดชอบของพวกเราเป็นเขตเทศบาลซึ่งมีชุมชนเป็นจำนวนมาก การสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านจึงยากกว่าเขตชนบท น้องๆ เจ้าหน้าที่จึงเห็นว่ากรณีแพทย์อยู่ในขบวนน่าจะทำให้ชาวบ้านเชื่อถือและวางใจทีมงานนี้ได้ง่ายขึ้น ขณะที่ฉันเองก็พร้อมที่จะทำงานนี้ตลอดเวลาอยู่แล้ว

“นั่นเดี๋ยวพวกหนูเตรียมของก่อน พี่นมอรอชักครุ่นะคะ หรือจะลงไปรอที่รถก่อนก็ได้คะ”

ฉันรับคำพลางเดินลงบันได ศูนย์สุขภาพแห่งนี้มีสองชั้น ชั้นล่างนั้น

เดิมเป็นได้ถูกลง แต่ได้รับการต่อเติมเป็นจุดบริการโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานของศูนย์สุขภาพชุมชนด้วยเงินบริจาคของชาวบ้าน กระจกใสรอบตัวอาคารและการตกแต่งด้วยฉากกั้นกระจกช่วยให้ภายในดูสว่างไสวทุกต้นตติกระจกเงาเฟอร์นิเจอร์ทุกชิ้นทาด้วยสีที่เลียนแบบไม้ ที่นั่งรอเป็นม้านั่งยาวซึ่งออกแบบอย่างจงใจให้ใช้เป็นที่นั่งที่หนึ่งและที่นอน มุมทางเข้าประดับไว้ด้วยต้นจิ้งขณะที่มีมุมทางออกได้ตั้งน้ำพุเอาไว้เพื่อเพิ่มความมีชีวิตชีวา ตอนสร้างเสร็จใหม่ๆ เมื่อห้าปีก่อนนั้นถึงกับมีบางคนทักว่า

“น้องๆ โรงแรมห้าดาวเลยนะเนี่ย”

ฉันเดินมาถึงรถของศูนย์สุขภาพที่จอดอยู่ในร่ม หันไปมองตัวอาคารอีกครั้ง สถานที่ตั้งของศูนย์ฯ แห่งนี้อาจไม่ใช่ทำเลที่ดีนักเพราะอยู่ในซอยที่เล็กและแคบ นอกจากวัดจันทน์ทิพย์ที่อยู่ติดกันแล้ว พื้นที่โดยรอบเต็มไปด้วยห้องแถวให้เช่าสลัดกับบ้านเดี่ยว มีร้านขายของชำและร้านอาหารแทรกอยู่ประปราย ด้านหลังเป็นพื้นที่รกร้างที่มีแมงไม้และหนูว้าพิษขึ้นปกคลุมอย่างหนาทึบ ไม่ห่างจากตัวอาคารมากนักเป็นที่เก็บวัสดุก่อสร้างของเทศบาล ส่วนลานกว้างข้างหน้าใช้เป็นที่ทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งของเทศบาลและของศูนย์ฯ แต่โดยปกติแล้วจะเป็นที่เล่นกีฬาของเด็กๆ ในละแวกนี้

ฉันยื่นรอเพียงชั่วครู่ น้องๆ ทีมงานก็วิ่งเดินกึ่งวิ่งลงมาพอดี

“เรียบร้อยแล้วค่ะ พี่หมอพร้อมหรือยังคะ”

ฉันผงกศีรษะอีกครั้ง...อันที่จริง...ฉันพร้อมมาตั้งแต่เมื่อสี่ปีก่อนแล้ว

ชีวิตของฉันไม่ได้มีเส้นทางอันงดงามมากนัก พ่อและแม่ก็เป็นเพียงชาวไร่ที่อำเภอปากช่อง ฝ่าเท้าของฉันต้องเหยียบโคลนเลนและผืนดินในไร่มาตั้งแต่เด็กโดยไม่คิดเลยว่าชีวิตของตนจะได้เป็นในสิ่งที่เป็นอย่างนี้แม้แต่น้อย

หลังเรียนจบจากโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอในปี 2528 ฉันสามารถ

สอบผ่านเข้าไปเป็นนักศึกษาในโครงการแพทย์ชนบทของโรงพยาบาลรามาริบัติรุ่นที่ 9 ได้สำเร็จ ทูนั้นเป็นทุนของรัฐบาลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตแพทย์ให้เพียงพอับความต้องการของชนบท การตัดสินใจสอบครั้งนั้นคือจุดเริ่มต้นของเส้นทางอันยาวนานซึ่งทอดไกลถึงปัจจุบัน

ในช่วงนั้น ได้มีการส่งนักศึกษาปีหนึ่งออกไปเรียนรู้งานในโรงพยาบาลชุมชนของจังหวัดต่างๆ ซึ่งทำให้ฉันได้มีโอกาสซึมซาบถึงการทำงานของแพทย์รุ่นพี่ที่ต่างก็ทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อชาวบ้านในชุมชนอย่างน่าประทับใจ ประสบการณ์ต่างๆ ในครั้งนั้นทำให้ฉันตั้งใจว่าหลังจากเรียนจบจะเป็นแพทย์ชนบท ...จะทำงานในโรงพยาบาลชุมชน

เมื่อฉันจบการศึกษาในปี 2532 ก็ได้ไปทำงานใช้ทุนปีแรกที่โรงพยาบาลบัวใหญ่ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำอำเภอขนาดหกสิบเตียงห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาราวร้อยกว่ากิโลเมตร แต่คุณภาพของมันมิได้น้อยลงไปตามความห่างไกลเลย เนื่องจากโรงพยาบาลแห่งนี้เป็นหนึ่งในหลายพื้นที่ของจังหวัดที่มีแพทย์รุ่นพี่หลายคนเข้าไปแผ้วถางและจุดประกายแนวคิดการทำงานเพื่อมวลชนเอาไว้ เช่น พี่ช้าง หรือแพทย์หญิงสุภัตรา ศรีวิณิชชากร ผู้อำนวยการของโรงพยาบาล ซึ่งสนใจพัฒนางานบริการปฐมภูมิ (Primary Care) ตามแนวคิดเวชปฏิบัติครอบครัวตั้งแต่นั้น และในปัจจุบัน ท่านก็ได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นเจ้าแม่แห่งการบริการปฐมภูมิ

งานที่นั่นสร้างความสนุกสนานและให้ประสบการณ์แปลกใหม่แก่ชีวิตของฉันอย่างมาก นอกจากนี้ ยังสอนให้ฉันรู้ว่า การทำงานสาธารณสุขไม่ใช่แค่การ “รอ” คนไข้อยู่ที่โรงพยาบาลเท่านั้น แต่ยังเป็นการทำงานเชิงรุกตามหมู่บ้านและชุมชนอีกด้วย ฉันได้ออกเยี่ยมหมู่บ้านกับกลุ่มแพทย์รุ่นพี่หลายครั้ง ทั้งเยี่ยมคนไข้บ้าง คนปกติบ้าง รวมถึงเยี่ยมผู้พิการร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมูลฐานและทีมงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

ที่ทำงานด้านนี้

เหตุการณ์ในชีวิตช่วงนี้ได้สร้างความมั่นใจในสิ่งที่ฉันเชื่อยิ่งขึ้นไปอีกว่าแพทย์ในโรงพยาบาลชุมชนนั้นก็สามารถทำอะไรได้ไม่น้อยไปกว่าแพทย์ในโรงพยาบาลใหญ่ๆ แน่นนอน

ฉันแต่งงานในปีถัดมาซึ่งเป็นปีที่สองของการใช้ทุน จึงต้องย้ายมาทำงานที่โรงพยาบาลปากช่องนานา ช่วงนี้เองที่ฉันเริ่มเกิดความรู้สึกสับสนต่อเป้าหมายในชีวิต ความตั้งใจที่จะเป็นแพทย์ทั่วไปที่ทำงานในโรงพยาบาลชุมชนนั้นเริ่มถูกท้าทายจากความสับสนในจิตใจอีกเสี้ยวหนึ่งของตัวเอง

โดยทั่วไปแล้ว หลังจากทำงานใช้ทุนจบ แพทย์ส่วนใหญ่มักจะไปเรียนต่อเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เฉพาะทางในสาขาต่างๆ ประมาณ 3 ปีเป็นอย่างน้อย คำถามที่ได้ยินทั่วไปจึงเป็น “จะไปที่ไหน...จะเรียนอะไร...หาต้นสังกัดแล้วหรือยัง ฯลฯ”

ดังนั้น การที่แพทย์สักคนจะตอบคำถามเหล่านี้ว่า “ไม่เรียนต่อ” จึงเป็นเรื่องประหลาดอย่างยิ่ง

แม้ฉันจะมีเป้าหมายค่อนข้างแน่ชัดแล้วว่าตัวเองต้องการอะไร รวมถึงมีความมั่นใจว่าประสบการณ์หกปีของการเรียนและการฝึกงานนั้นเพียงพอสำหรับการทำงานในโรงพยาบาลชุมชน แต่กระแสนี้ก็สร้างความรู้สึกกดดันที่ค่อยๆ บีบอัดจิตใจให้วุ่นขึ้นทุกที

บางที...หากสมัยนั้นมีหลักสูตรเวชปฏิบัติครอบครัว หรือ Family Medicine ฉันก็อาจจะตัดสินใจเรียนต่อเช่นกัน น่าเสียดายที่สาขาทางการแพทย์ที่สำคัญต่อการดูแลหน่วยพื้นฐานของสังคมนี้เพิ่งจะเป็นที่ยอมรับกันในช่วง 4-5 ปีก่อนนี้เอง

ตอนนั้นฉันแทบนึกไม่ออกว่าตนจะหาทางออกจากความสับสนนี้ได้อย่างไร...ใจก็นึกไปถึงคำแนะนำของแพทย์รุ่นพี่ผู้หนึ่งที่เคยเผชิญกับ

สถานการณ์นี้มาก่อน

“เธอจะรู้สึกสับสนและอึดอัดมากเป็นเวลาหกปี พอถึงปีที่เจ็ดก็จะไม่รู้สึกอย่างนั้นอีก”

“หกปี” นั้นหมายความว่า สามปีแรกเป็นช่วงที่ต้องทำงานขุดใช้ทุนใครๆ ก็มองหาที่เรียน คำถามและความคาดหวังก็จะเกิดขึ้นมากในช่วงสามปีนี้ ส่วนสามปีหลังจากนั้น เป็นช่วงที่ทุกคนเรียนกันอยู่ หากใครไม่ได้เรียน ก็จะถูกตั้งคำถามด้วยความสงสัยอีก ต้องรอจนถึงปีที่เจ็ดซึ่งเป็นปีที่เพื่อนร่วมรุ่นเรียนจบหมดแล้ว ต่างคนต่างทำงาน ก็จะไม่มีการถามหรือคำรู่ไต่ถามใดๆ ให้ต้องขบคิดอีกต่อไป

แต่ฉันจะสามารถข้ามกำแพงที่มีความสูง “หกปี” นี้ได้หรือไม่

ตอนนี้ฉันเพิ่งก้าวมาถึงปีที่สาม เพิ่งจะแค่ครึ่งทางเท่านั้น...

จะเป็นเพราะ “โชค” หรือสิ่งใดก็ตาม ในช่วงเวลาที่ฉันกำลังสับสนและตั้งคำถามกับสิ่งที่ตัวเองเคยเชื่อนั้นเป็นเวลาที่ศาสตราจารย์นายแพทย์ อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ คณบดีคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดีที่ฉันเคยศึกษาอยู่ ได้เดินทางมาเยี่ยมลูกศิษย์ทั้งสามคนที่ทำงานใช้ทุนอยู่ในโรงพยาบาลนี้พอดี

ในตอนนั้นฉันไม่คิดหรอกว่า หนึ่งชั่วโมงในช่วงอาหารมื้อกลางวันที่ฉันและเพื่อนๆ ได้มีโอกาสพูดคุยกับท่านนั้น จะกลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอีกจุดหนึ่งของชีวิต

“อยู่ชุมชนเป็นยังไงบ้าง” อาจารย์เริ่มต้นถามสารทุกข์สุกดิบของพวกเขาเราด้วยคำถามธรรมดา แต่น้ำเสียงแฝงไว้ด้วยความห่วงใยแบบที่ครูอาจารย์พึงมีต่อลูกศิษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ฉันไม่ได้ยินจากผู้ใดอีกเลยนับตั้งแต่เรียนจบมา

“สนุกดีคะอาจารย์ ที่นี้มีผู้คนหลากหลาย คนป่วยที่ต้องการพวกเรา ก็เยอะ”

ท่านผดุงศิระะอย่างพึงพอใจ ถามต่อไปว่า

“แล้วโรงพยาบาลนี้เป็นยังไงบ้างล่ะ กินอยู่กันยังไง มีปัญหาอะไรหรือเปล่า”

“โรงพยาบาลทกลีบเตียงคะ มีหมอเจ็ดคน” ฉันตอบด้วยรอยยิ้ม เมื่อนึกถึงการทำงานที่ผ่านมา “ส่วนเรื่องกินอยู่ไม่มีปัญหาคะ...การเดินทาง สะดวก อากาศก็ดี อาหารอร่อย ที่เที่ยวก็มาก”

ท่านยิ้มให้กับคำตอบ ขวนขวายเราคุยเรื่องสัพเพเหระอีกสักพัก ก่อนที่จะถามคำถามเดียวกับที่ทุกคนต่างก็ถามฉันตลอดเวลา

“ใช้ทุนหมดแล้วจะทำอะไรต่อ”

ฉันนั่งตรึงตรองอยู่ชั่วครู่

“หนูตั้งใจจะอยู่โรงพยาบาลชุมชนต่อคะเพราะยังสนุกกับงาน แล้วชีวิตส่วนตัวก็ลงตัวดี ตอนนี้มีลูกชายอายุสองขวบแล้ว” นำแปลกที่ขณะนั้น ความสับสนประดามีเหมือนจะถูกกำจัดไปหมดสิ้น รวากับว่าการตอบคำถามนี้ไม่ได้ตอบแก่อาจารย์เท่านั้น แต่ยังเป็นการตอบคำถามให้แก่ตัวฉันเองด้วย

อย่างไรก็ดี วูบหนึ่งก็อดคิดมิได้ว่า ...อาจารย์จะผิดหวังกับคำตอบของฉันไหมหนอ...

“แล้วความก้าวหน้าด้านวิชาการล่ะ วางแผนยังไง” ท่านยังคงซักต่อ

“หนูยังสามารถเข้าอบรมในหัวข้อที่สนใจและเข้าร่วมประชุมทางวิชาการได้บ่อยๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้คะ เดี่ยวนี้มีงานสัมมนาเกี่ยวกับการแพทย์จัดขึ้นหลายครั้ง แต่ละครั้งก็มีความรู้ใหม่ๆ อยู่เรื่อยๆ ค่ะ” ฉันตอบอย่างมั่นใจ

อาจารย์เอนหลังฟังกับพนักเก้าอี้ สายตาจ้องมาที่ฉันซึ่งหัวใจเต้นแรงขึ้นเพราะอยากทราบความเห็นของผู้ที่ตนนับถือ

“ทางคณะเองก็ต้องการเห็นศิษย์รามาฯ ในแบบที่คุณหมอเป็นไม่น้อยไปกว่าต้องการ Specialist สาขาอื่นเหมือนกัน” น้ำเสียงราบเรียบยังคงแฝงไว้ด้วยความอ่อนโยนเช่นเดิม ฉันได้เห็นประกายแห่งรอยยิ้มในดวงตาของท่านด้วย จากแววตา นั้น ทำให้ฉันมั่นใจได้ว่า...ชีวิตจะไม่มีทางเปลี่ยนแปลงเป็นอื่นอย่างแน่นอน ฉันจะเป็นแพทย์ทั่วไปที่มุ่งจริงจังต่องานเวชปฏิบัติครอบครัวที่ฉันเชื่อมั่น

เส้นทางของ “หมอครอบครัวธรรมดา” ได้เปิดขึ้นอย่างจริงจังแล้ว

ฉันเดินกลับไปยังสถานที่ทำงานด้วยจิตใจที่อึดเอิบ ความปลื้มปลิวถูกระบายทั่วหัวใจ ในที่สุด คำตอบที่ฉันอยากจะทำมาตลอดก็ได้ปรากฏ ฉันได้รู้ในสิ่งที่ต้องการจะรู้แล้ว

“อารมณดีจังเลยนะหมอ” พี่พยาบาลคนหนึ่งทักขึ้น ฉันส่งยิ้มตอบ

เพื่อนบางคนเริ่มวิตกแทนฉันว่า สาขาแพทย์ทั่วไปหรือ “จีพี” (GP-General Practitioner) นั้น จะไม่มีใครต้องการ ถึงกับมีคนตั้งคำถามว่า “ใครจะมารักษากับฉัน” ฉันยอมรับว่าก่อนหน้านี้ก็อาจจะเคยกลัวและถามตัวเองเช่นนั้นเหมือนกัน

แต่ตอนนี้...ไม่มีอีกต่อไปแล้ว

นอกจากความมั่นใจที่ได้รับจากอาจารย์อรรถสิทธิ์ในวันนั้น ฉันยังได้เรียนรู้เมื่อลงมือปฏิบัติงานว่า “แพทย์ทั่วไป” อย่างพวกเราก็เป็นที่ต้องการของคนไข้ไม่น้อยกว่าแพทย์เฉพาะทางสาขาอื่น ในผู้ป่วยหนึ่งร้อยคน จะมีไม่เกินสามสิบคนเท่านั้นที่ฉันจะต้องส่งต่อไปพบแพทย์เฉพาะทาง

ในกรณีที่ต้องส่งคนไข้ไปหาแพทย์เฉพาะทาง ฉันยังช่วยอธิบายให้พวกเขาเข้าใจถึงสาเหตุและอาการของโรค รวมถึงการตัดสินใจเลือกวิธีรักษาอย่างพึงพอใจที่สุด เพื่อให้เขาไปพบแพทย์เฉพาะทางด้วยความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีกว่าเดิม เพราะสำหรับฉันแล้ว “การรักษา” ไม่ใช่แค่การ

ขจัดเชื้อโรคออกจากร่างกายเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างแพทย์กับคนไข้ รวมถึงแนะนำให้เขาเข้าใจในอาการที่เป็นอยู่ด้วย

ฉันนึกถึง แพทย์หญิงสายพิณ หัตถิรัตน์ อาจารย์แพทย์สาขาเวชปฏิบัติครอบครัวอีกท่านหนึ่งที่ได้เคยกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ในเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยไว้ว่า ในจำนวนผู้ป่วยหนึ่งพันคน เจ็ดร้อยห้าสิบคนจะหายได้เองหรือดูแลตัวเองได้ ส่วนที่เหลือจะมาพบหมอ และในจำนวนนั้น คนป่วยที่ต้องพบผู้เชี่ยวชาญโรคทางกายจะเหลือไม่เกินห้าคน

...แล้วจะให้เชื่อได้อย่างไรว่า “หมอดรอกบคร์ธรรมดา” อย่างฉันจะตกงาน

เมื่อความสับสนปลาสนาการไปจากจิตใจ ความเชื่อมั่นต่องานเวชปฏิบัติครอบครัวหรือการบริการปฐมภูมิก็แรงกล้าขึ้นตามกาลเวลาร่วมกับมุ่งศึกษาอย่างจริงจังโดยการเข้าร่วมการสัมมนา เสวนา หรือการอภิปรายเกือบจะทุกเวทีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพเพื่อนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ ด้วยเป้าหมายที่อยากเห็นรูปธรรมของคำว่า “องค์รวม” (Holistic) ในพื้นที่ของเรา

สำหรับตัวฉันในตอนนั้น อาจมีพร้อมด้วยศรัทธาและความมุ่งมั่น แต่ยังไม่รู้ตัวแม้แต่น้อยว่าตนยังขาดสิ่งสำคัญบางอย่าง จนกระทั่งได้เข้ารับการอบรมเจตคติ (Attitude Training) สำหรับงานปฐมภูมิ ซึ่งช่วงนั้นมีนายแพทย์โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ เป็นผู้จุดประกายและส่งเสริมแนวคิดนี้ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

การเข้ารับการอบรมครั้งนี้ทำให้ฉันตระหนักว่าเพียงแค่ทัศนคติที่ดีนั้นยังไม่เพียงพอต่อการทำงาน แต่ต้องมี “เครื่องมือ” ที่จะนำไปใช้สร้างเป้าหมายให้ปรากฏขึ้นในโลกแห่งความจริงอีกด้วย ฉันได้เริ่มรู้จักกับ “เจ็ดสิ่งมหัศจรรย์สัมพันธ์ชุมชน” หรือที่เรียกกันในปัจจุบันด้วยชื่อ “วิถีชุมชน” อันเป็นแนวคิดในการศึกษาชุมชนที่พัฒนาจากวิธีการของนักมานุษยวิทยา แต่ปรับให้เหมาะกับงานสาธารณสุข

หลังจากวันนั้น ฉันแทบจะกลายเป็นแฟนพันธุ์แท้คนหนึ่งของอาจารย์โกมาตร ไม่ว่าท่านจะไปบรรยายที่ไหนฉันก็จะติดตามไปฟังได้อย่างไม่รู้เบื่อ แม้ว่าหลายเรื่องจะเป็นสิ่งที่อาจารย์เคยเล่ามาหลายครั้งแล้วก็ตาม เพราะสิ่งที่ฉันประทับใจไม่ใช่แค่เนื้อหาที่ปรากฏ แต่ยังเป็นวิธีการเล่าเรื่องที่สามรถบรรจุ “ชีวิต” ของบุคคลผู้ถูกกล่าวถึงไว้ได้อีกด้วย บางครั้งฉันยังรู้สึกเหมือนจะเห็นหยาดน้ำคอลลอยในหน่วยตาของอาจารย์เมื่อเล่าถึงเรื่องที่สะเทือนใจมาก

เรื่องเล่าเหล่านั้นได้ทำให้ฉันเข้าใจถึงมิติความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยหรือผู้ทุกข์ยากที่เราเฝ้ามองด้วยสายตาที่ผิวเผินได้

ถึงตอนนี้ ฉันมีพร้อมทั้งทัศนคติและเครื่องมือที่จะช่วยให้บรรลุเป้าประสงค์ของตนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการมองหาพื้นที่ชุมชนที่จะต้องเข้าไปรับผิดชอบ (Catchment Area) และตั้งศูนย์สุขภาพชุมชนขึ้นมาสักแห่งหนึ่ง

เนื่องจากโรงพยาบาลที่ฉันทำงานอยู่นั้น ตั้งอยู่ในพื้นที่ของเทศบาล ดังนั้น ฉันจึงเลือกที่จะเข้าไปคุยกับเทศมนตรีที่คุ้นเคยกันก่อนในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของบ้าน

แม้เพื่อนร่วมงานหลายคนจะชมว่าฉันใจกล้ามากที่จะบุกเดี่ยวเข้าเทศบาล ทว่า ตัวเองในตอนนั้นก็มิได้มีความมั่นใจมากนักว่าจะสามารถอธิบายให้นักการเมืองเข้าใจถึงความจำเป็นของงานลักษณะนี้ได้ แต่ปรากฏว่าเมื่อฉันชี้แจงแนวคิดและวิธีการอย่างชัดเจนว่าจะมาเปิดศูนย์สุขภาพชุมชนเพื่อบริการปฐมภูมิแบบองค์รวมซึ่งจะให้ความสำคัญกับมิติความเป็นมนุษย์ เทศมนตรีก็พยักหน้าอย่างเห็นพ้อง หลังจากสอบถามรายละเอียดจากฉันอีกเล็กน้อย เขาก็อนุญาตให้นำที่ทำการศูนย์บริการสาธารณสุขเดิมของเทศบาลซึ่งปัจจุบันไม่มีคนทำงานแล้วมาปรับปรุงเป็น “ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย” โดยมีหน้าที่ดูแลสุขภาพของคนในเขตเทศบาลทั้งหมดห้าชุมชน

ประมาณหนึ่งหมื่นคน

เมื่อได้พื้นที่และโครงการคร่าว ๆ แล้ว โครงการทั้งหมดจึงได้เริ่มขึ้น ในปี 2544 สิบสองปีหลังจากฉันเรียนจบ

“หมอนั่นใจนะว่าจะไม่มาหลอกพวกเรา”

เสียงของชาวบ้านคนหนึ่งพูดขึ้นหลังจากฟังพวกเราชี้แจงโครงการที่สวงามราวกับเพื่อฝัน ทั้งเรื่องที่เราจะมาจัดบริการแบบใหม่ จะมาให้การรักษาใกล้บ้าน จะออกเยี่ยมบ้าน รวมถึงดูแลทุกคนอย่างประณีต

พวกเขาเองก็เหมือนจะทราบอยู่แกล้งว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเองก็มีงานล้นมือ ไปพบชาวบ้านแต่ละครั้งก็มักจะฉาบฉวยเต็มที่

“เราจะไม่ทอดทิ้งกันแน่นอนค่ะ” ฉันตอบอย่างมั่นใจ งานแบบนี้ถ้าไม่ถือว่า “ตอกหมุด” มาแล้วฉันจะไม่กล้าสัญญาอย่างเด็ดขาด

“อย่าว่ายงั้นยังงี้เลยนะหมอ” ชาวบ้านคนเดิมเอ่ยขึ้น “แค่คนไข้ในโรงพยาบาล ผมก็คิดว่าหมอดคงตรวจไม่ทันแล้ว ถ้าจะต้องมาเยี่ยมบ้านดูแลถึงบ้านกันอีก มันจะไหวหรือครับหมอ” น้ำเสียงของเขาไม่ได้มีลักษณะ “ตั้งแง่” แต่เป็นความสงสัยจากใจจริง

“จริงค่ะ ถ้าคนทั้งพันคนที่ป่วยจะมาพบหมอทั้งหมด หมอตอบได้เลยว่าไม่มีทางทำได้ แต่ข้อเท็จจริงคือ ถ้าทุกคนดูแลตัวเองได้ หรือหากเจ็บป่วยไม่มากนักก็พบกับพยาบาลก่อน เมื่อเจ็บป่วยมากจึงค่อยพบหมอ งานของหมอก็จะเบาลงไฉนคะ”

ฉันตอบด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม หลักการนี้ฉันยืมมาจากธรรมชาติของท่านพุทธทาสภิกขุ ที่ว่า “การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม ภาระกิจจะไม่หนักที่ใครมากเกินไป”

“เอว่ะ งั้นมาลองดูกันสักตั้ง ดูกันว่าใจหมอกับใจพวกเรา ใครมัน

จะแบ่งว่ากัน” เสียงเดิมเอ่ยขึ้นอีก คราวนี้หลายคนขานรับ

ประโยคสั้น ๆ นี้เอง ที่กลายเป็นจุดสำคัญแห่งการเริ่มต้นของศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่ายแห่งนี้ สถานที่ที่มีได้เกิดขึ้นจากความตั้งใจของฉันเพียงคนเดียวเท่านั้นแต่ยังรวมถึงความร่วมมือแรงร่วมใจของคนอีกจำนวนมาก

ระหว่างที่กำลังก่อสร้างศูนย์สุขภาพชุมชน พวกเราและชาวบ้านต่างก็เริ่มเรียนรู้ซึ่งกันและกันด้วยเครื่องมือเจ็ดมทศจรรยสัมพันธ์ชุมชน ได้เริ่มทำแผนที่เดินดิน ได้หาข้อมูลเบื้องต้นว่าใครเป็นใคร ซึ่งแม้จะต้องแลกกับเวลาไม่ใช่น้อย แต่ก็ให้ผลลัพธ์ที่มีอาจประเมินค่าได้ เพราะความเสมอต้นเสมอปลายในการเข้าไปเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะพิสูจน์ถึงความตั้งใจจริงของพวกเราให้ชาวบ้านได้เห็น

วันที่ 9 มกราคม 2545 ศูนย์สุขภาพชุมชนแห่งนี้ก็ได้เปิดขึ้นอย่างเป็นทางการ พวกเราให้บริการรักษาพยาบาลลึปด้าห์ละห้าวัน มีการเยี่ยมบ้านและใช้บ้านเป็นเวิร์ดในบางกรณี (Home Health care) ระยะเวลาพวกเราก็ไม่แน่ใจว่าผู้ป่วยจะเดินทางมาถูกหรือไม่ เพราะศูนย์ตั้งอยู่ในซอยแคบๆ ของชุมชนวัดจันทน์ทีก แต่พอเราได้ลงพื้นที่อย่างจริงจังและรู้จักชาวบ้านมากขึ้น อย่ว่าแต่คนในชุมชนเลย ปัจจุบันนี้แม้แต่คนนอกเขตก็ยังมาใช้บริการ เหมือนที่หญิงชราคนหนึ่งอุตส่าห์เดินทางมาจากต่างตำบลด้วยเหตุผลว่า

“เขาวงที่นี้เร็วดี และคุณหมอพูดเพราะ”

อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกนั้น ศูนย์สุขภาพแห่งนี้มิได้ดำเนินการอย่างราบรื่นไร้อุปสรรคไปเสียทั้งหมด ตอนที่พวกเรานัดประชุมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ครั้งแรกที่ศาลเจ้าพ่อองค์โต ปรากฏว่าก่อนเวลานัดหมายไม่เท่าไร ได้มีคำสั่งจาก “บุคคลที่สาม” ให้พวกเรางดการประชุม

ทั้งพวกเราและชาวบ้านต่างก็งุนงง รู้สึกมืดแปดด้าน ไม่ทราบว่าจะสิ่ง

ที่ทำอยู่ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่บุคคลกลุ่มใดหรือไม่

“หนูจะทำยังไงดี” ฉันทาทางออกไม่เจอเหมือนกันเมื่อเจอขวางเข้าแบบนี้

“อ้อ...หมอ ไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไรหรอก ผมพอจะรู้ว่าใครสร้างเรื่องใจเย็นๆ ผมจะคุยกับนายกเทศมนตรีเอง” น้าสม หนึ่งในผู้นำชุมชนที่ฉันทาเคารพรักเอย่ขึ้นด้วยน้ำเสียงชัดเจน ความเป็นญาติเกี่ยวข้องกับนายกเทศมนตรีทำให้เขาอาสาจะไปถามไถ่ให้

สองวันต่อมา นายกเทศมนตรีได้เชิญแพทย์และทีมงานศูนย์สุขภาพชุมชนไปรับประทานอาหารกลางวัน พร้อมทั้งกล่าวขอโทษถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยอธิบายว่าเป็นความเข้าใจผิดของคนในเทศบาลบางคนและนักการเมืองบางท่านที่เกรงว่าฉันทาจะคิดการใหญ่เพื่อปูฐานสู่การเมืองระดับท้องถิ่นในอนาคต เพราะฉันทาเร่งดำเนินงานตามเป้าหมายอย่างจริงจังมาก พอได้รับนโยบายและรับมอบหมายงานก็พกความตั้งใจออกพื้นที่ชุมชนทันที รวมทั้งมีการประชุมผู้นำชุมชนและชาวบ้านอยู่เนืองๆ เมื่อยิ่งทำก็ยิ่งได้เห็นคนทุกข์ยากมากขึ้น เมื่อยิ่งเห็นก็ยิ่งทำเข้าไปอีก โดยไม่ได้บอกกล่าว “เจ้าถิ่น” ถึงจุดมุ่งหมายว่าพวกเราทุกคนมาทำงานบริการปฐมภูมิด้วยความศรัทธาในสาขาอาชีพของตน มิได้มุ่งหวังผลทางการเมืองแม้แต่น้อย

แต่สิ่งที่ยังความปิติให้แก่จิตใจของฉันทาไม่ใช่แค่เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขเท่านั้น แต่เป็นเพราะตลอดเวลาที่เกิดปัญหา ผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้แสดงตัวเป็นเกาะป้องกันภัยให้พวกเราได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ฉันทารู้ว่า เมื่อเราให้ความจริงใจแก่ชาวบ้าน เราก็จะได้ใจของพวกเขากลับมาเช่นกัน

บทสรุปของความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์สุขภาพกับชาวบ้านในชุมชนได้ปรากฏให้เห็นในวันที่ 9 มกราคมของทุกปี ซึ่งเป็นวันที่ชาวบ้านในชุมชน

แถบนี้เห็นพ้องกันว่า จะจัดงานงานครบรอบวันเปิดศูนย์ฯ พร้อมทำบุญปีใหม่ไปด้วยในตัว

ในวันนั้น ทั้งชาวบ้านทั่วไป, คนไข้ที่มาเป็นประจำ, คนเฒ่าคนแก่ตลอดจนเด็ก ๆ ที่เคยมาใช้บริการต่างก็ทยอยกันมาด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส สวมเสื้อผ้าที่เลือกสรรแล้วว่าสวยงามที่สุด ทิวปิ่นโตหรืออ้อมแขนใส่ข้าวสวยร้อน ๆ มาเพื่อตักบาตรร่วมกันในงานทำบุญเลี้ยงเพลพระสงฆ์แก่รูป

เพลงลูกทุ่งหมอลำดังกระหึ่มด้วยเครื่องขยายเสียงของน้ำเดือนหรือคุณเดือน แยมยิ้ม ประธานอาสาพลังแผ่นดินของชุมชนหนองสาหร่ายเขาเป็นทั้งหมอลำขวัญ โฆษก และเป็นเจ้าของวงดนตรี “วงเดือน ภิรมย์ศิลป์” อีกด้วย น้ำเดือนให้ความร่วมมือด้วยการจัดเวทีและเครื่องไฟรวมถึงนางดนตรีของตนมาเล่นเป็นประจำทุกปีโดยไม่คิดค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น

น่าทึ่งที่ในการจัดงานที่ผ่านมา นอกจากพวกเราจะมีได้ใช้งบประมาณของศูนย์ฯ แล้ว เรายังได้รับเงินจากการทำบุญเข้ากองทุนพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชนอีกด้วย

“ศูนย์ฯ จัดงานที่ไร ต้องลำบากชาวบ้านทุกที” ผู้อำนวยการโรงพยาบาลปากช่องนานาซึ่งมาร่วมงานทุกปีเช่นกันเคยเปรยกับน้ำเดือนด้วยความเกรงใจถึงขอโทษแทนผู้ได้บังคับบัญชา แต่อีกฝ่ายกลับตอบด้วยน้ำเสียงที่หนักแน่นว่า

“มิได้ครับ เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องของชาวบ้านเหมือนกัน”

กลิ่นข้าวสวยที่หอมกรุ่นลอยมาเตะจมูก ดวงหน้าที่ยิ้มแย้มของผู้มาร่วมงานที่ทักทายพูดคุยกันอย่างมีไมตรี เสียงดนตรีอันไพเราะจากวงของน้ำเดือนกระทบโสต สลับกับเสียงอันขรึมขลังพระสงฆ์ที่สวดมนต์และให้ศีลให้พรแก่ญาติโยมที่มาทำบุญ กลายเป็นส่วนหนึ่งในความทรงจำของฉันทาอย่างมิรู้ลืม

ห่วงค้ำของฉันทันสิ้นสุดลงเมื่อล้อรถค่อยๆ หมุนช้าลงจนหยุดสนิท ฉันทันและน้องเจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพชุมชนก้าวลงจากรถพร้อมเครื่องมือที่จำเป็นในการตรวจและรักษาโรคไข้เลือดออก

“ชอยนี้แหละ พี่หมอ” น้องเจ้าหน้าที่ผู้ชายชี้พลางเดินนำหน้าเข้าไป ชุมชนแห่งนี้มีบ้านเรือนปลูกชิดติดกันเป็นแถว ถนนคอนกรีตเล็กๆ ที่คดเคี้ยวทอดผ่านตรงกลางระหว่างบ้านทั้งสองฝั่ง พระอาทิตย์ยามบ่ายเริ่มคล้อยลง บ้านฝั่งที่ไม่โดนแดดก็เริ่มเปิดประตูหน้าต่างเพื่อให้ลมช่วยขับไล่ความอบอ้าวภายใน เด็กๆ ที่วิ่งเล่นกันอยู่หยุดมองพวกเราด้วยสีหน้าสงสัย ชาวบ้านบางคนทีพอจะรู้จักคุ้นเคยก็เอ่ยทักทาย เพียงชั่ววินาทีเดียว เราก็เดินมาถึงจุดหมายซึ่งเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียวที่มีรั้วรอบขอบชิด บรรยากาศดูร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่ สิ่งที่เชื่อมระหว่างบริเวณบ้านกับโลกภายนอกนั้นคือประตูอัลลอยอย่างดีที่เปิดรอไว้ เมื่อพวกเราเดินมาถึงหน้าบ้าน ชายวัยกลางคนที่นั่งอยู่บนม้าหินอ่อนริมสนามหญ้าก็รีบกุญแจออกมาต้อนรับทันทีด้วยสีหน้ายิ้มแย้มแต่แวต่ายังมีความกังวลแฝงอยู่

“เชิญข้างในครับ เชิญ เชิญ โอ...คุณหมอมายังถึงบ้านด้วยตัวเองเลยหรือครับ” เขาพูดละล้าละลักด้วยความเกรงใจ แนะนำตัวว่าชื่อสุนทร เป็นเจ้าของบ้านหลังนี้ และทำงานเป็นผู้จัดการฝ่ายผลิตของโรงงานแห่งหนึ่ง

คนไข้ของพวกเราวันนี้คือตัว ลูกชายคนโตของคุณสุนทรที่ป่วยเป็นไข้เลือดออกจนต้องนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลปากช่องนานาสองคืน แม้อาการตอนนี้จะไม่ทุเลามากนัก แต่ก็ต้องขอลับบ้านเพื่อสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ซึ่งแพทย์เจ้าของไข้ได้ยอมอนุญาตพร้อมแจ้งให้ทีมงานของศูนย์สุขภาพชุมชนมาเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำ

ร่างของเด็กหนุ่มดูอิดโรยเพราะพิษไข้ เสียง “สวัสดีครับ” ยามที่เขายกมือไหว้หลุตรอดออกมาเพียงแผ่วเบาผู้เป็นพ่อเองก็มีท่าทางวิตกเป็นอยู่อย่างยิ่ง

“ลูกผมจะเป็นอะไรมากมั้ยครับหมอ...ผมต้องทำยังไงบ้าง...ต้อง

ระวังอะไรเป็นพิเศษหรือเปล่าครับ” น้ำเสียงร่อนรนเอ่ยถามถึงอาการป่วยของลูกชาย ฉันทันเริ่มตรวจร่างกายพลางอธิบายถึงอาการและการดูแลผู้ป่วย คุณสุนทรตั้งใจฟัง ถามย้ำในบางส่วนที่ไม่เข้าใจ ราวกับจะไม่ยอมให้คำพูดของฉันทันหลุตรอดไปจากหูแม้แต่คำเดียว

หลังเสร็จหน้าที่ พวกเรากล่าวคำอำลาตามปกติ เขาอาสาเดินมาส่งถึงหน้าปากชอย เมื่อถึงลานจอดรถ ก็เอ่ยประโยคที่ฉันทันไม่คาดคิดว่าจะได้ยินมาก่อน

“ผมและครอบครัวรู้สึกเป็นเกียรติมาก ตั้งแต่จำความได้จนอายุใกล้จะหกสิบเพิ่งมีคุณหมอมายเยี่ยมถึงบ้านครั้งแรกในชีวิต” น้ำเสียงของเขาสั้นเครือ พร้อมรำพึงเบาๆ ว่า “ไม่อยากจะเชื่อว่าเป็นความจริง”

ล้อรถค่อยๆ หมุนช้าๆ พาร่างของพวกฉันทันเคลื่อนห่างออกไป ฉันทันหันไปมองข้างหลัง คุณสุนทรยังคงยืนมองรถของพวกเราอยู่ คำพูดสั้นๆ ของเขาเมื่อครู่ทำให้ความรู้สึกอันยากจะบอกได้แผ่ซ่านไปทั่วทรวง บนเส้นทางที่ทอดยาวผ่านกาลเวลาร่วมยี่สิบปีนี้ ฉันทันรับรู้ถึงหน้าที่และประโยชน์ของงานบริการปฐมภูมิมาตลอด แต่ไม่มีครั้งใดที่จะตระหนักถึงความสำคัญของตนที่มีต่อคนไข้และครอบครัวได้ถึงขนาดนี้

คุณค่าของช่วงชีวิตที่อุทิศให้แก่งานบริการปฐมภูมิทั้งหมดของฉันทันถูกอัดแน่นอยู่ในน้ำเสียงที่สั้นเครือ่นั้น ความรู้สึกที่มีต่อแพทย์หรือ “หมอใหญ่” ของผู้ป่วยทุกคนแทบจะฉายออกมาจากสีหน้าและแวตยาของคุณสุนทรจนหมดสิ้น สิ่งเหล่านี้ได้ตอกย้ำถึงแก่นแท้ของสิ่งที่ฉันทันศรัทธามาตลอด

น้องเจ้าหน้าที่ที่ทักพวงมาลัยพารถเลี้ยวเข้าสู่ถนนอีกสายหนึ่ง อีกไม่นานก็จะกลับถึงศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย เส้นทางของวันนี้คล้ายสิ้นสุด แต่เส้นทางของฉันทันยังอีกยาวไกลนัก

ฉันทันไม่คาดหวังเกินตัวว่าเส้นทางนี้จะสามารถทอดผ่านได้ทุกชีวิตหรอก

ขอแค่มันผ่านดวงชีวิตที่ป่วยไข้และทุกข์เข็ญให้มากที่สุดก็พอใจแล้ว

หน้าที่นี้อาจไม่มีวันจบและไม่มีวันเสร็จสิ้น...แต่ “หมอลอบครว้ธรรมดา” คนนี้ ก็ยินดีที่จะเดินเคียงคู่กับมันตลอดไป

ขอบคุณ

โครงการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาแนวคิดบริการสุขภาพปฐมภูมิ ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ดีด้วยความร่วมมือจากเครือข่ายวิทยุชุมชน ที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ก่อเกิดจิตสำนึกที่ออกงามและสร้างความเข้าใจในการร่วมกันดูแลเพื่อนมนุษย์ให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งมิติทางกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ อีกทั้งช่วยกันเสริมสร้างให้งานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็งขึ้นด้วยใจของขอบคุณบุคคลที่เป็นเครือข่ายเขียนเรื่องเล่าประสบการณ์จากการทำงานบริการระดับปฐมภูมิดังต่อไปนี้ไว้เป็นอย่างดี

1. อาจารย์วราพร วันไชยธนวงศ์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
2. น.ส.อัจฉรา บุญสุข สถานีนอนามัยบ้านสะลงนอก อ.แมริม จ.เชียงใหม่
3. นางอุบล ทาบุญฤทธิ์ สถานีนอนามัยบ้านสะลงนอก อ.แมริม จ.เชียงใหม่
4. น.ส.มนสา สมพันธ์ สถานีนอนามัยยังเมิน อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่
5. อาจารย์พัฒนา นาคทอง วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง จ.ลำปาง
6. นางประยูรศรี เลือดสงคราม โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
7. นางวราภูล ทิพาภรณ์ โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
8. นางนริรัตน์ วิทยาคุณ โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
9. นายมานิต จักรเครือ สถานีนอนามัยบ้านเสด็จ อ.เมือง จ.ลำปาง
10. นายธีรยุทธ โพธิ์สุข สถานีนอนามัยบ้านเสด็จ อ.เมือง จ.ลำปาง
11. นางวันเพ็ญ กันทาเครือ สถานีนอนามัยทรายทอง อ.เมือง จ.ลำปาง
12. นางจันทร์สม เตชะอุ่น สถานีนอนามัยหัววัง อ.เมือง จ.ลำปาง
13. นายสมเกียรติ เย็นสำราญ สถานีนอนามัยนิคมเขต 16 อ.เมือง จ.ลำปาง
14. นางสนธยา ดิบปะละวงศ์ สถานีนอนามัยจำค่า อ.เมือง จ.ลำปาง
15. นางศิริพร เหลืองอุดม โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
16. นางสุดาตวง เฮงพูลธนา โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
17. นางพรธรรณา ไชยรัตน์ โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
18. นางนิสา แผงฤทธิ์ โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
19. นางเพ็ญประภา ขามธาตุ โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
20. นางจันทร์โท พรหมอารักษ์ โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
21. นางประภัสสร นิลผาย โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น

22. นางประภัสสร เลิศภักดี
23. นางสุมาลี ทรายชู
24. นางละมุล เกษสาคร
25. นางเลิศบุญพร ไพเราะห์
26. นางรัฐจวน โนนลำดวน
27. นางสมจิตร์ สมหวัง
28. นางรุ่งทิพย์ คงทรัพย์
29. นางพัทธนันท์ จำสิงห์
30. พ.ญ. รัตนา ยอดอานนท์
31. นางวิลาวัลย์ ศรีโพธิ์
32. น.ส.จุไรวัลย์ สุนทรวรรณ
33. น.ส.สมจิตต์ ลากากิจ
34. น.ส.สุภาพรรณ วรรณแก้ว
35. นางอ่ำไพ แก้วกระจำง
36. นางสุมาลัย วรรณกิจไพศาล
37. นายศักดิ์กฤษณ์ ทองคำ
38. นางรักใจ บุญระดม
39. นางประภา วัฒนชีพ
40. นางนิตยา เจริญนันท์
41. นางสมหวัง ศรีสังข์
42. นางอรวิวรรณ เปสณ
43. น.ส.ปิติมา อิมผ่อง
44. นายพรหมมาตร์ ปฎิสังข์
45. นางพิรยา สกุนนิยมพร
46. นางนิตยา ขนสิทธิ์
47. น.ส.นิจกมล ศรีมงคล
48. นางจุรีรัตน์ เจริญจิตต์
49. นางนงนุช ป่อหลี
50. นางอารีย์ สอนธรรม
51. น.ส.เกสร อุทัยรัศมี
52. นางวรรณภา สร้อยแก้ว
53. นางวีรวรรณ บุญประสพ
54. นพ. เสกสรรค์ ขวนเตีเลิศ

- โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านขาม อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนคำแก่นคูณ อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลบัวเงิน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลปากช่องนานา อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนเมะค่า อ.เมือง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์แพทย์ชุมชน 11 อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนพลั้ว อ. แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนเขาคิชฌกูฏ กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนเฉลิมพระเกียรติ กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลแก่งหางแมว อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนท่าใหม่ อ. ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลสองพี่น้อง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนจันทน์มิต อ.เมือง จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลขลุง อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังสรรพรส อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังสรรพรส อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังแฉม อ.มะขาม จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนสอยดาว อ.สอยดาว จ.จันทบุรี
สถานีนอนามัยโป่งน้ำร้อน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางช้างจ.พระนครศรีอยุธยา

55. น.ส.เฉลิมศรี สมะมะโน	โรงพยาบาลบางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา
56. นางเพ็ญลักษณ์ ขำเลิศ	โรงพยาบาลภาษี จ.พระนครศรีอยุธยา
57. นางชื่นกมล พูลสวัสดิ์	สถานีนอนามัยตำบลเตาเถ้า จ.พระนครศรีอยุธยา
58. น.ส.นิตยา การปลื้มจิตต์	สถานีนอนามัยตำบลเตาเถ้า อ.บางซ้าย
จ.พระนครศรีอยุธยา
59. นางรัตนาภรณ์ จอมสง่า	สถานีนอนามัยไผ่ล้อม อ.ภาษี จ.พระนครศรีอยุธยา
60. นางประภาพร ประศรี	สถานีนอนามัยบางซ้าย อ.บางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา
61. น.ส.พัชรี บุญชูยิ้มแย้ม	สถานีนอนามัยหลักชัย อ.ลาดบัวหลวง
จ.พระนครศรีอยุธยา
62. นางสมบุญรณ์ เมืองอยู่	สถานีนอนามัยคู่สอด อ.ลาดบัวหลวง
จ.พระนครศรีอยุธยา
63. น.ส.สมจิตร สุขมะ	สถานีนอนามัยกุฎี อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา
64. น.ส.สาวิตรี สินธุ์	สถานีนอนามัยลำตาเสา อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา
65. นพ.เฉลิมพงศ์ วิเศษศรีพงษ์	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
66. น.ส.อรชกร โวทวี	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
67. น.ส.อรดา วงษ์ไสว	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
68. นางนงเยาว์ เรียนขอบ	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
69. นางวารินทร์ หมอยาดี	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
70. น.ส.อรุณ อบเชย	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
71. น.ส.วิภาดา ศิริจันทร์โท	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
72. นางทรงศรี ตันท์เจริญรัตน์	สถานีนอนามัยตำบลวังเย็น อ.บางแพ จ.ราชบุรี
73. นางวราพร ทรัพย์ทอง	สถานีนอนามัยตำบลวังเย็น อ.บางแพ จ.ราชบุรี
74. น.ส.ประกายมาศ รุ่งสว่าง	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
75. นายเจตนา คันทาทิพย์	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
76. นายกิตติศักดิ์ ทรงพัฒนา	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
77. น.ส.อมรรัตน์ โคตรมุงคุณ	สถานีนอนามัยตำบลวัดแก้ว อ.บางแพ จ.ราชบุรี
78. น.ส.สมศรี จังโสพานิช	สถานีนอนามัยบ้านคอนใหญ่ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
79. นางสุพร ยุรพันธ์	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
80. นางสุภาณี สุวรรณ	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
81. นางสาว ศรีอินทร์	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
82. น.ส.รสสุคนธ์ ขมภูทอง	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
83. นางสุพร ลอยลิบ	โรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
84. นายนครินทร์ ฝ่องสุวรรณ	โรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
85. นางสาวรรณา นิลรัตน์	สถานีนอนามัยตำบลพังยาง อ. ระโนด จ.สงขลา